

LASTE ÕIGUSTE ELLUVIIMINE

KOOLITUSJUHEND
PROFESSIONAALSETELE
ASENDUSHOOLDUSE
TÖÖTAJATELE

SOS CHILDREN'S
VILLAGES

Laste õiguste elluviimine

**Koolitusjuhend
professionaalsetele
asendushoolduse töötajatele**

Impressum

Autoriõigused:

Avaldatud SOS Lasteküla Rahvusvahelise Ühingu poolt

©SOS Children's Villages International, 2015

Esmakordselt avaldatud novembris 2015

Kõik õigused tagatud. Mitte ühtki käesoleva väljaande osa ei tohi reprodutseerida, säilitada või edastada mitte üheski vormis või vahendiga ilma SOS Lastekülade rahvusvahelise organisatsiooni poolt eelnevalt saadud kirjaliku loata, välja arvatud juhul, kui seadus seda lubab või vastavalt tingimustele, mis on kokku lepitud vastutava reprograafia organisatsiooniga. Muudes reproduktsiooni puudutavates küsimustes tuleb pöörduda SOS Lastekülade rahvusvahelise organisatsiooni poole alljärgneval aadressil.

SOS Children's Villages International

Hermann-Gmeiner-Str.51

A-6020 Innsbruck

Austria

email: advocacy@sos-kd.org

Tsitaadid: Kõik õppematerjalis sisalduvad noorte tsitaadid ja juhtumiuuringud on pärit projektis osalenud kaheksast partnerriigist, kui pole märgitud teisiti.

Kujundus ja küljendus: Bestias Design

This project is co-funded by the EU's Fundamental Rights & Citizenship Programme.

The responsibility for the content lies solely with SOS Children's Villages International. The European Commission is not responsible for any information contained therein.

LASTE ÕIGUSTE ELLUVIIMINE

KOOLITUSJUHEND
PROFESSIONAALSETELE
ASENDUSHOOLDUSE
TÖÖTAJATELE

**SOS CHILDREN'S
VILLAGES**

Eurochild
Building children's
lifetimes of change

Tänuavaldused

SOS Lasteküla Rahvusvaheline Ühing soovib tänada kõiki, kes osalesid käesolevas projektis ja selle väljaande loomisel ning avaldamisel.

Põhiautor: Ellie Keen.

Toimetused: Rumen Andreev, Anita Čavrag, Ibolya Juhaszne Czegledy, Sylvie Delcroix, Aleksandra Grassl, Mariela Ilieva, Ellie Keen, Krešimir Makvić, Ronan Mangan, Radostina Paneva, Raluca Verweijen-Slamnescu.

Kaasautorid riikides: Bulgaaria – Riiklik Lastekaitse Agentuur, Riiklik Laste Võrgustik, Sotsiaali Agentuur, Riiklik Ombudsman, Lumos Foundation, SOS Lasteküla Bulgaaria Ühing (SOS Detski Selishta v Bulgaria); Horvaatia – Sotsiaaltöö Fakulteet, Laste Ombudsmani Büroo, Ühing “Most”, SOS Lastekülad Horvaatia Ühing (SOS Dječje Selo Hrvatska); Eesti – SOS Lasteküla Eesti Ühing; Prantsusmaa – Défenseur des Droits, Ministère des Affaires Sociales, Ministère de la Justice, Ministère de l'Éducation nationale, Assemblée des Départements de France (ADF), Association nationale des directeurs d'action sociale et de santé des Départements et des Métropoles (ANDASS), Association nationale des directeurs de l'enfance et de la famille (ANDEF), Université Paris Est Créteil (UPEC), Centre National de la Fonction Publique Territoriale (CNFPT) – INSET Angers, Sauvegarde de l'Enfance (ADSEA) 44, SOS Villages d'Enfants 95, Défenseur des droits – JADE, Fédération nationale des Associations départementales d'entraide des personnes accueillies en protection de l'enfance (FNADEPAPE), SOS Lasteküla Prantsusmaa Ühing (SOS Villages d'Enfants France), Convention nationale des associations de protection de l'enfant (CNAPE); Ungari – UNICEF Ungari Komitee, Lapsendatud Laste Ühing, SOS Lasteküla Ungari Ühing (SOS Gyermekfalu Magyarországi Alapítvány); Itaalia – Associazione Agevolando, Autorità Garante per l'Infanzia e l'Adolescenza, Coordinamento Nazionale Comunità per Minori, Istituto degli Innocenti, Provincia Autonoma di Trento, Ufficio Protezione e Pubblica Tutela dei Minori Regione Veneto, SOS Lasteküla Itaalia Ühing (SOS Villaggi dei Bambini Onlus Italia); Läti – Riia Laste ja Noorte Keskus, Sotsiaalministeerium, Laste Õiguste Kaitse Inspektoraat, Läti Sotsiaaltöötajate Ühing, SOS Lasteküla Läti Ühing (SOS Bērnu Ciematu Asociacij Latvija); Rumeenia – SOS Lasteküla Rumeenia Ühing (SOS Satele Copiilor România), Sotsiaaltöötajate Ressursside ja Informatsiooni Keskus, „Buna ziua, Copiii Romaniei” Association, Sotsiaali ja Lastekaitse Direktoraat, Riiklik Lastekaitse ja Lapsendamise Agentuur.

Tootmisrühm: Mary Brezovich, Language Services ja Bestias Design.

SOS Lasteküla Rahvusvaheline Ühing avaldab erilist tänu meie rahvusvahelistele partneritele, Euroopa Nõukogule ja Euroopa Komisjoni Õiguse Peadirektoraadile finantstoetuse ja jätkuva abi eest projekti elluviimisel ning samuti Eurochild võrgustikule teadlikkuse tõstmise eest, kui oluline on kutseliste hooldustöötajate roll hoolduse kvaliteedi tagamisel. Samuti sooviksime avaldada siirast tänu sõltumatutele konsultantidele ja neile noortele inimestele, kes aitasid oluliselt kaasa käesoleva õppematerjali ettevalmistamisel: Rumen and Mariela Bulgaariast; Alina Horvaatiast; Clémence, Victoria, Léo ja Cédric Prantsusmaalt; Fabio, Jenny, Adina, Raffaella, Matteo, Federica ja Michela Itaaliast; Andreea Rumeeniast.

Lõpuks soovime eriti tänada Ellie Keeni tema vankumatu pühendumuse ja jõupingutuste eest, mis kaugelt ületasid tema kohustusi.

Projektist

Käesoleva koolitusjuhendi töötas välja SOS Lasteküla Rahvusvaheline Ühing projekti raames, mida kaasfinantseeris Euroopa Komisjoni Põhiõiguste ja Kodakondsuse Programm. Projekt viiakse ellu rahvusvahelise ja riikliku partnerluse kaudu, milles osalevad SOS Lasteküla Rahvusvaheline Ühing, Euroopa Nõukogu, Eurolaps, SOS Lastekülade liikmesühingud ja nende rahvuslikud partnerid kaheksas Euroopa Liidu liikmesriigis: Bulgaarias, Horvaatias, Eestis, Prantsusmaal, Ungaris, Itaalias, Lätis ja Rumeenias.

Kõik kaheksa partnerriiki osalesid koolitusjuhendi väljatöötamisel ja kirjapanemisel. 2015 novembris osalevad partnerriikide poolt välja valitud 18 inimest koolitajate koolitusel ning 2016. aastal korraldatakse kahepäevased kursused riikides. Riiklikel koolitustel osaleb kokku 800 hooldustöötajat.

Rohkem informatsiooni SOS lastekülade kohta:

<http://www.sos-childrensvillages.org/what-we-do/alternative-childcare/quality-in-care/training-of-care-professionals>

Linke teistele ressurssidele ja dokumentidele võib leida: http://ec.europa.eu/justice/fundamental-rights/files/cps_international_standards.pdf

Eessõna

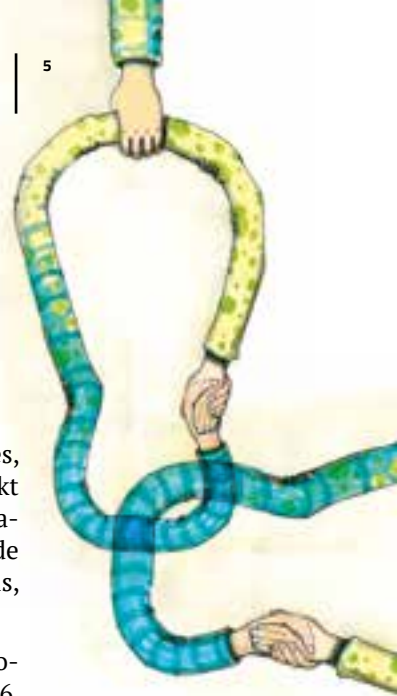
SOS Lasteküla Rahvusvaheline Ühing

SOS Lastekülad, kuuekümnepäevase töökogemusega globaalne föderatsioon, on üks liidreid ülemaailmses liikumises, kes oma töös toetab ja seisab vanemliku hoolitsuseta jäänud laste või selle kaotamise ohus elavate laste õigused. Veelgi enam, me püüame aktiivselt kasutada oma kogemusi laste õiguste kaitsmise ja kvaliteetse asendushoolduse teenuse pakkumise alal, et kujundada poliitilisi ja struktuurseid raamistikke, mis tagaksid, et vanemliku hoolitsuseta jäänud või selle kaotamise ohus elavate laste õigused ja heaolu oleksid kõigi hoolduse ja ennetuse protsesside ja protseduuride keskmeks.

Meie töö selle ülesande täitmisel on kõige paremini nähtav koostöös rahvusvaheliste institutsioonidega ning rahvusvaheliste ja rahvuslike kodanikuühiskonna osapooltega. Selle koostöö viljana on välja töötatud kvaliteedistandardid laste koduväliseks hooldamiseks Euroopas, ÜRO laste asendushoolduse juhiste tutvustav käsiraamat ning nende juhiste rakendamist seletav juhend „Liikudes edasi: laste asendushoolduse juhised“.

Selleks et saavutada positiivseid muutusi asendushooldusel olevate laste elus, tuleb mitte ainult muut asendushoolduse struktuuri ja kvaliteeti, vaid ka neis struktuurides töötavate hooldejate praktilist tööd. Just seetõttu oli meil hea meel jälle kord teha koostööd Euroopa Nõukoguga, Eurochild'iga ja üle 40 erineva riikliku, regionaalse ja kohaliku organisatsiooniga, et töötada välja see väga vajalik õppematerjal asendushoolduse töötajatele, et nad saaksid võtta oma igapäevases töös lastega kasutusele laste õigustele tugineva lähenemise. SOS Lastekülad jätkab oma tööd selle nimel, et sotsiaalvaldkonna töötajad asendushoolduse ja ennetava hoolduse alal oleksid hästi ette valmistatud oma igapäevaseks tööks laste ja noortega.

Lõpetuseks täname lapsi, noori ja asendushoolduse töötajaid, kes aitasid meil mõista kuidas laste õigusi saaks ellu rakendada nende igapäevases elus ja hoolduses. Südamlik tänu meie partneritele rahvuslikul ja rahvusvahelisel tasandil, kes kujundasid koos meiega selle koolitusjuhendi ning me kinnitame oma soovi seda koostööd jätkata. Täname Euroopa Komisjoni

Õiguse Peadirektoraati ja Euroopa Nõukogu nende pidevate ja progressiivsete jõupingutuste eest, et edendada ja toetada laste hooldussektori reformi paljudes Euroopa riikides, pöörates erilist tähelepanu asendushooldusel olevatele lastele.

Toetage meie visiooni, et kõik asendushoolduselt lahkuvad noored saaksid tagasi vaadata lapsepõlvele, kus nende kui laste õigused olid täielikult ellu rakendatud.

Richard Pichler
SOS Lasteküla Rahvusvahelise Ühingu juht

Euroopa Komisjon

Viimastel aastatel on Euroopa Komisjon keskendunud integreeritud lastekaitse süsteemide loomisele ning seadnud prioriteediks laste õiguste alase koolituse rahastamise, mis on mõeldud lastega ja laste heaks töötajatele õiguse ja lastekaitse valdkondades, kaasa arvatud asendushooldus. Käesolev õppematerjal on osa ühest finantseerimiseks välja valitud projektist, mis haarab kaheksat Euroopa Liidu liikmesriiki (Bulgaaria, Horvaatia, Eesti, Prantsusmaa, Ungari, Itaalia, Läti ja Rumeenia) ning on mõeldud kasutamiseks 800 hooldustöötaja koolitamisel. Pärast projekti lõppu võivad seda õppematerjali kasutada ka teised.

Koolitusvajadus oli üks väljakutseid, mis tuli pidevalt esile vastustes Euroopa Komisjoni poolt 2014. aastal läbi viidud integreeritud lastekaitse süsteemide teemalisele avalikule internetiküsitlusele. Käesolev koolitusjuhend toetab kümne integreeritud lastekaitse süsteemi põhimõtte elluviimist, mida arutati 2015. aastal laste õiguste Euroopa Foorumil ja mis aitavad parandada asendushooldusel olevate laste hooldust ja selle tulemusi kooskõlas rahvusvaheliste standarditega^{1 2}. Mõnes kohas kirjeldab see koolitusjuhend tagajärgi, mis tekivad juhul, kui asendushoolduses ei kasutata lapse õiguste põhist lähenemist ning näitab, kui tohutu väärtusega on see, kui hooldustöötajad integreerivad ja kaasavad lapse õigused oma töösse.

Mul on hea meel näha, et hooldusel olevate laste hääl on selles koolitusjuhendis olulisel kohal ning et koolitus pakub palju võimalusi heaks diskussiooniks ja mõtisklusteks. Samuti olen veendunud, et lisaks lapse õiguste austamisele ja parematele tagajärgedele lapse jaoks aitab see koolitus kaasa ühiste arusaamade loomisele ja standardite ellu rakendamisele Euroopa tasandil. Viimasena, kuid mitte vähemtähtsana, teame me kõik, kui paljunõudev ja piirangutega võib olla hooldustöötajate töö. See koolitus aitab kahtlemata nende tööle kaasa.

Margaret Tuite
Euroopa Komisjoni laste õiguste koordinaator, Õiguse Peadirektoraat

Euroopa Nõukogu

Euroopa Nõukogul on juba peaaegu kümme aastat rõõm töötada SOS Lasteküladega käsikäes, et muuta tegelikkuseks asendushooldusel olevate laste õigused. Esimeseks sammuks selles koostöös oli asendushooldusel olevate laste varustamine teadmiste ja abivahenditega, mis aitasid neil mõista, kuidas nende õigusi tuleb austada. Selleks avaldati trükkis „Tutvu oma õigustega!“. Järgmiseks loogiliseks sammuks oli varustada hooldajad ja sotsiaaltöötajad samasuguste konkreetsete abivahenditega, et kõik saaksid rääkida „samas keeles“. Seetõttu avaldati järgmisena trükkis hooldustöötajatele, pealkirjaga „Laste õiguste tagamine“.

Kuid isegi parimad raamatud pole midagi väärt, kui nad jäävad riiulile või kodulehele seisma, ilma et neid loeksid ja kasutaksid inimesed, kellele nad on mõeldud.

Seetõttu rõõmustame käesolevat Euroopa Komisjoni poolt finantseeritud hooldustöötajatele suunatud koolitusprojekti üle. Projekt haarab kaasa ja aitab levitada olulisi sõnumeid, luues tugeva aluse laste õiguste rakendamiseks asendushoolduse kontekstis.

¹ http://ec.europa.eu/justice/fundamental-rights/rights-child/protection-systems/index_en.htm

² http://ec.europa.eu/justice/fundamental-rights/rights-child/european-forum/ninth-meeting/index_en.htm

Meile pakkus suurt rahuldust selles protsessis osaleda, näha osalejate entusiasmi ja tunda rõõmu tulemustest, mida SOS Lastekülad on selles väga väärtuslikus projektis saavutanud. Täpselt sama meeldiv on näha, kuidas seda õppevahendit hakatakse kasutama kogu Euroopas tegusate hooldustöötajate ja nende tuge vajavate laste hüvanguks.

Regína Jensdóttir
Laste õiguste osakond, Euroopa Nõukogu

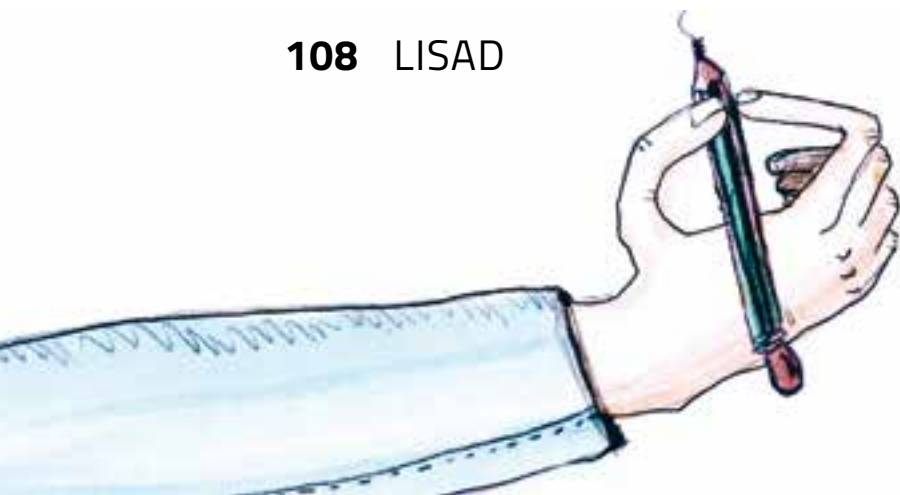

10	SISSEJUHATUS	
12	RIIKLIKE VERSIOONIDE SISSEJUHATUS	
18	INFORMATSIOON KOOLITAJATELE	
20	MOODUL 1:	KOOLITUSE SISSEJUHATUS
23		TAUSTAMATERJALID
32	MOODUL 2:	LASTE ÕIGUSED, INIMÕIGUSED
35		TAUSTAMATERJALID
40	MOODUL 3:	ELU, ELLUJÄÄMINE, ARENG
43		TAUSTAMATERJALID
52	MOODUL 4:	OSALEMINE
57		TAUSTAMATERJALID

K O R D

64	MOODUL 5:	LAPSE PARIMAD HUVID
68		TAUSTAMATERJALID
78	MOODUL 6:	MITTEDISKRIMINEERIMINE
82		TAUSTAMATERJALID
90	MOODUL 7:	RASKUSTE ÜLETAMINE
94		TAUSTAMATERJALID
100	MOODUL 8:	EDASI LIIKUMINE
103		TAUSTAMATERJALID
108	LISAD	

SISSEJUHATUS

Asendushooldusel olevate laste õigusi tihti eiratakse ja sageli rikutakse. See sihtgrupp on halvemas olukorras kui lapsed, kes elavad oma päritoluperekonnas ning esineb palju nende õiguste kuritarvitamise juhtumeid, mõned neist on süstemaatilised.

SOS Lastekülad on töötanud aastaid selle nimel, et kaasata laste õigused hoolekandesüsteemi. Meie lähenemine on olnud mitmekülgne, haarates kaasa struktuurid ja institutsioonid, asendushoolduse töötajad/pered ja ka noored. Selle töö käigus selgus üks tühimik, nimelt puudusid tõhusad asendushoolduse töötajate koolitusprogrammid, mille keskmes oleksid laste õigused.

Käesolev õppematerjal koostati selle tühimiku täitmiseks. Neil lehekülgedel kirjeldatud kahepäevane kursus on välja töötatud selleks, et tutvustada asendushoolduse töötajate rahvusvahelisi standardeid ja põhimõtteid laste õiguste alal ja eelkõige seostada neid igapäevaste kogemuste ja väljakutsetega asendushoolduse valdkonnas. See kursus peaks pakkuma osalejatele informatsiooni, motivatsiooni ja strateegiaid, mida nad saavad kasutada laste õiguste tagamiseks oma igapäevases töös. Eesmärgiks on aidata kaasa hoolekande kvaliteedi parandamisele ja laste õigusi austava kultuuri loomisele.

See õppematerjal on mõeldud asendushoolduse töötajate koolituse või täiendkoolitusega tegelevatele institutsioonidele. Me loodame, et see muutub standardseks koolituse koostisosaks kõigile asendushoolduse töötajatele, kes vastutavad asendushooldusel olevate laste eest.

RAHVUSVAHELINE KONTEKST

Mitmed huvigrupid Euroopas on tunnetanud vajadust tõsta standardeid ja kaasata laste õigused poliitikasse ja praktikasse. Mõned olulisemad algatused on loetletud allpool.

ÜRO laste asendushoolduse juhised

Need juhised koostati 2009. aastal ja nad on eelkõige loodud poliitika kujundajatele, ehkki on kasulikud ka praktikutele. Nad pakuvad autoriteetseid juhiseid laste õiguste rakendamiseks Lapse Õiguste Konventsiooni (LÕK) alusel (vaata lühikokkuvõtet lk.).

SOS Lastekülad on koostanud käsiraamatu, mis on abiks nende juhiste tõlgendamisel ja rakendamisel. Selle väljaande pealkiri on „Liikudes edasi: laste asendushoolduse juhiste rakendamine“. See on kättesaadav aadressil <http://www.alternativecareguidelines.org/>

Euroopa Komisjon

Olulist rolli on mänginud Õiguse ja Tarbijate Peadirektoraat. Nad on tunnetanud vajadust pakkuda tuge ja finantseerimist laste õiguste kaasmiseks laste ja noortega töötajate praktilisse tegevusse, kaasa arvatud asendushooldusesse. Samuti on direktoraat rõhutanud asendushoolduse töötajate koolitamise olulisust, luues algatusi integreeritud lastekaitse süsteemide 10 põhimõtte elluviimiseks.

Euroopa Komisjon on välja andnud soovitus „Investeerides lastesse: ebavõrdsuse tsükli murdmise“, mis toob eraldi välja hooldusel olevaid lapsi ja noori, eelkõige rõhutades piisavate ressursside ja teenuste pakkumise vajadust.

Euroopa Nõukogu

Euroopa Nõukogul on olemas üldine strateegiline eesmärk laste asendushoolduse valdkonnas. Nad rõhutavad, kui oluline on arendada asendushoolduse töötajate võimekust töötada lastekestse lähenemise põhimõttel. Euroopa Nõukogu üleskutse kiirele sekkumisele ja edusammudele kajastub nende mitmetes töösuundades, eriti osaledes partnerina projektis, mille tulemusena valmis käesolev õppematerjal. Samuti on Euroopa Nõukogu toetanud kahte trükist, mis mängisid tähtsat rolli selle kursuse koostamisel ja selle kontseptsioonis:

1. Tutvu oma õigustega!

See väljaanne tutvustab asendushooldusel olevatele noortele laste õiguste kontseptsiooni ja annab neile võimaluse oma õigusi praktiliselt kasutada. Noored on selle väljaande hästi vastu võtnud.

2. Laste õiguste tagamine

See materjal oli suunatud täiskasvanutele, kes töötavad laste asendushoolduse alal ning oli osaliselt mõeldud ka selleks, et hooldustöötajad reageeriks tõhusalt noorte väljaandele „Tutvu oma õigustega“ asendushoolduse töötajate poolne toetus on ülioluline laste õiguste kaasamisel asendushoolduse süsteemi.

Need kaks väljaannet on käesoleva koolituskursuse õppematerjali toetavad materjalid.

Eurochild

Eurochild on hoolekandeaustustelt kohaliku tasandi hooldusele ülemineku Euroopa ekspertgrupi liige. See lai koalitsioon hooldus- ja toetusvajadusega täiskasvanuid ja lapsi esindavatest huvigruppidest koostas 2012. aastal käsiraamatu pealkirjaga „Ühised Euroopa suunised üleminekuks hoolekandeaustustelt kohaliku tasandi hooldusele.“ Need suunised rõhutavad hooldustöötajate koolitamist kui olulist elementi lastekaitse süsteemide reformiprotsessis, kooskõlas lapse õiguste konventsiooni 3. artikliga.

INFORMATSIOON KOOLITAJATELE

Sisukord

Peatüki ülevaade	12
Üldeesmärgid ja õppe-eesmärgid	12
Struktuur ja ülesehitus	13
Koolituse metoodika	14
Koolitusjuhendi kasutamine ja kursuse ettevalmistamine	16

Kursuse ülevaade

- Kursus koosneb kaheksast 1,5 tunnisest moodulist. Kursus kestab 2 täispäeva.
- Sihtrühm on täiskasvanud asendushoolduse valdkonnas töötavad spetsialistid, kes töötavad asendushooldusel olevate noortega. Selle grupi tähistamiseks kasutatakse terminit „asendushoolduse töötajad“.
- Koolitus on mõeldud 15-20 liikmelisele grupile
- Metoodika on interaktiivne ja toetub osalejate arusaamadele ning kogemustele
- See kursus on mõeldud mitte ainule teadmiste jagamiseks, vaid ka osalejate inspireerimiseks ja motiveerimiseks: eesmärgiks on, et osalejad kaasaksid tööle tagasi pöördudes laste õigused oma praktilisse tegevusse!

Peatüki ülevaade

Selles peatükis sisalduv informatsioon on mõeldud juhendiks, kuidas käesolevat õppematerjali kasutada ja koolitust läbi viia. See aitab teil kursusest ülevaadet saada ja mõista järgnevat:

- Üldeesmärgid ja õppe-eesmärgid
- Kursuse struktuur, kaasa arvatud viis, kuidas moodulid on mõeldud kokku sobima
- Kasutatud metoodika ja kuidas see mõjutab koolituse läbiviimist ning osalejatega suhtlemist

Peatüki lõpuosa sisaldab mõningaid praktilisi nõuandeid koolitusjuhendi kasutamiseks ja koolituse ettevalmistamiseks.

Üldeesmärgid ja õppe-eesmärgid

Koolituse kontekstist on antud ülevaade sissejuhatuses. Peaesmärk on, et osalejad suudaksid oma töökohale tagasi pöördudes hakata kaasama laste õigusi oma praktilisse tegevusse!

Et see saaks toimuda, on kursus kujundatud vastavalt järgmistele õppe-eesmärkidele

Viidake väljaandele Laste õiguste tagamine, kus käsitletakse seda, miks laste õiguste mõistmine on oluline täiskasvanute jaoks, kes töötavad laste asendushoolduse alal.

ÕPPE-EESMÄRGID

Osalejad peaksid kursuse käigus omandama:

- Parema **arusaamine** laste õigustest ja inimõigustest
- Võime **kindlaks teha** laste õiguste piiranguid ja rikkumisi
- **Vajaduse mõistmine**, et asendushooldusel olevate laste õigusi tuleb austada
- **Strateegiad**, kuidas tõhusamalt kaasata laste õigusi oma töösse
- Lapsekeskne **lähenemine** ja laste nägemine „terviklike isiksustena“
- **Avatud suhtumine ja soov** katsetada uusi tööviise ning **motivatsioon** seda teha

- Kuigi on olemas peamine sisu, mille te peate koolituse jooksul osalejatele edastama, ei ole selle peamise sisu teadmine ainus ega isegi mitte tähtsaim õppe-eesmärk
- Võrdse olulised on oskused, mida osalejad peavad koolituse käigus harjutama ja motivatsioon ning pühendumine, mida te peate neis äratama, et nad teeksid muutusi oma praktilises tegevuses.
- Oskuste ja emotsionaalse pühendumisega seotud eesmärgid seavad koolituse läbiviimisele erilisi nõudmisi. Rohkem informatsiooni selle kohta leiate koolituse metoodikat käsitlevast osast (lk 14)

**Punktid,
mida
silmas
pidada**

Struktuur ja ülesehitus

Käesoleva koolitusjuhendi põhiosa koosneb kaheksast detailsest mooduli kavast, mis moodustavad kokku 12-tunnise laste õiguste teemalise koolituskursuse. Koolitus on kavandatud kahepäevaseks või kaheksa 1,5 tunnise moodulina.

Kursus on üles ehitatud lapse õiguse konventsiooni **neljale juhtpõhimõttele** tuginedes. Need põhimõtted on „surutud“ kahe kursuse alguses oleva laste õiguste teemalise sissejuhatava mooduli ja kahe põhimõtete praktikas rakendamist käsitleva lõpumooduli vahele.

Laste õiguste ja inimõiguste tutvustamine

Moodul 1: Sissejuhatus
Moodul 2: Laste õigused, inimõigused

Juhtpõhimõtete tundmaõppimine

Moodul 3: Elu, ellujäämine, areng
Moodul 4: Osalemine
Moodul 5: Lapse parimad huvid

Õiguste rakendamine praktikas

Moodul 7: Raskuste ületamine
Moodul 8: Liikudes edasi

Moodulite järjekorda tuleks säilitada, kuna iga moodul tugineb eelnevas õpitule.

Punktid, mida silmas pidada

- Pidage meeles ja tuletage osalejatele meelde, et juhtpõhimõtteid ei tohiks vaadelda eraldi: **kõigi** lapse kohta tehtavate otsuste puhul tuleb arvestada iga põhimõtet
- Püüdke esile tuua põhimõtete vahelisi seoseid ja moodulite vahelisi seoseid

Koolituse metoodika

Käesoleval kursusel kasutatud metoodika tugineb üldiselt aktsepteeritud eeldustele tõhusa koolituse kohta. Nende eelduste hulka kuuluvad järgnevad mõtted:

- Osalejad õpivad kõige paremini aktiivselt kaasa töötades
- Informatsiooni omandamiseks tuleb seda töödelda ja kasutada
- Keeruliste küsimuste püstitamine ja eriarvamuste arutelu aitab kaasa sügavama arusaama tekkele
- Seoste loomine osalejate elukogemustega aitab teoreetilist informatsiooni elavdada ja teeb selle asjakohaseks
- Tõine õhkkond ja osalejate mugavus ning kindlustunne rühmas mängivad olulist rolli emotsionaalse pühendumise ja tõhusa õppimise saavutamisel
- Oskuste – näiteks suhtlemisoskuse - ja kompetentsuse arendamine nõuab harjutamist!
- Osalejad õpivad üksteiselt vähemalt sama palju, kui nad õpivad koolitajalt!

Need kaalutlused on aidanud kujundada moodulite ja kursuse kui terviku ülesehitust: kõik modulid sisaldavad nii informatsiooni kui ka võimalusi küsimuste esitamiseks ja osalemiseks.

Kogenud koolitajatena olete kindlasti teadlikud, millised meetodid on kõige sobivamad gruppides kasutamiseks, et neid põhimõtteid järgida. Lisame järgnevad soovitusel lihtsalt meeldetuletusena kõige olulisemate asjade kohta, mida käesoleval kursusel meele pidada:

MEELESPEA!

>>> Andke osalejatele piisavalt võimalusi (ja aega) aruteluks, küsimuste esitamiseks või oma kogemuste tutvustamiseks.

Sellea on mooduli kavas arvestatud, kuid kuna arutelule eraldatud aeg on üsna minimaalne, püüdke vältida seda, et sisu tutvustamine kulutab ära diskussiooni aja.

>>> Ärge osalejaid sisuga või tehnilise žargooniga üle koormake!

Taustamärkmetes esitatud informatsioon on hoolikalt valitud, et see mahuks kursusele ette nähtud aega. See ei kaugeltki kogu informatsioon laste õiguste kohta!

Kui te olete ekspert laste õiguste alal, siis võib teil tekkida kiusatus lisada rohkem informatsiooni, aga olge sealjuures ettevaatlikud. Kindlasti on olulisi küsimusi, mis on märkmetest välja jäänud, kuid kursusele tuleb kahjuks, kui osalejatel ei jätku piisavalt aega aruteluks ja esitatud ideede käsitlemiseks. Rohkem sisu ei pruugi alati hea olla!

>>> Hoidke osalejad tegevuses ja kontrollige pidevalt, kas nad panevad tähele, on huvitatud ja mõistavad teid.

Kui märkate tähelepanu hajumist, siis peatuge korraks ja tehke kindlaks selle põhjus või esitage grupile küsimus või tooge mõni praktiline näide, mis on seotud osalejate kogemustega. Mõnikord tuleb aja suhtes paindlik olla, kui inimesed on segaduses või on kiireid probleeme.

>>> Loo selline õhkkond, kus osalejad tunnevad, et võivad vabalt väljendada oma arvamusi ning muresid või kahtlusi.

Tehke see juba koolituse alguses selgeks: kinnitage osalejatele, et küsimused on teretulnud ja kahtlemine on loomulik! Kogu kursuse jooksul uurige osalejatelt, kas nad on nõus või on neil mingeid küsimusi. Tõstatage ise võimalikke probleeme, kui keegi ei küsi.

>>> Pidage meeles ja tunnustage seda tähtsat ja rasket tööd, mida osalejad teevad.

Paljud võivad arvata, et laste õiguste arvestamine paneb neile veel rohkem kohustusi ja nad võivad kohkuda või tunda end ülekoormatuna. Muidugi on oluline rõhutada kohustusi, mis hooldustöötajatel on nende hooldusel olevate laste ees, aga peaksite neile samuti kinnitama, et laste õigustega tõsiselt arvestamine loob nendega paremad suhted ning pakub suuremat rahulolu oma tööga.

>>> Kohelge osalejaid nii, nagu te soovite, et nemad kohtleksid lapsi, kellega nad töötavad!

Püüdke tekitada sellised suhted ja õhkkond, nagu te soovite, et osalejad looksid oma töös. Näidake neile konstruktiivse arutelu ja osalemise osas head eeskuju ja nad õpivad sellest kogemusest.

>>> Olge osalejate vastu aus, usaldage neid, austage neid, kohelge neid võrdsena.

On täiesti vastuvõetav, kui koolitaja mõonab, et ta ei tea kõiki vastuseid! Kui osalejad tõstatavad keerulisi küsimusi või tahavad teada üksikasju, mis jäävad teie erialalt välja-poole, siis olge aus! Esitage sama küsimus ülejäänud grupi liikmetele; öelge, kui te ei ole kindel; lubage seda küsimust uurida või julgustage osalejaid, et nad seda teeksid. Aususe eest peavad osalejad teist rohkem lugu.

>>> Olge paindlik!

Reageerige osalejate vajadustele vastavalt sellele, kuidas nad kursuse jooksul tekivad. Kui mõni küsimus on väga vastuoluline või tekivad eriarvamused, siis proovige leida aega nende lahendamiseks, isegi kui see katkestab kursuse käiku. Grupi dünaamika peab jääma positiivseks.

Pidage meeles, et hea koolitus on vestluste seeria – koolitaja ja osalejate vahel ning osalejate endi vahel.

MUUD METOODIKAALASED MATERJALID

Kui koolitajad ei ole osalusmetoodikaga tuttavad, siis leidub arvukalt materjale, mis annavad üksikasjalikke soovitusi ja nõu. Väljaande „Kompass: käsiraamat noorte harimiseks inimõiguste alal“ esimene peatükk sisaldab kasulikku taustainformatsiooni. See on kättesaadav aadressil: https://www.coe.int/t/dg4/eycb/Source/Compass_2012_FINAL.pdf.

Koolitusjuhendi kasutamine ja kursuse ettevalmistamine

KURSUSE KONTSEPTSIOONI MÕISTMINE

Koolitusjuhendi põhiosas asuvad moodulite kavad on üksikasjalikud ja lihtsalt mõistetavad. Siiski on väga oluline kindlalt teada, kuidas erinevad moodulid kokku sobivad ja kuidas nad aitavad kaasa üldiste eesmärkide saavutamisele.

>>> Soovitame kogu õppematerjali vähemalt ühe korra läbi lugeda enne üksikute moodulite kavandamist.

KOOLITUSE LÄBIVIIMISEKS ETTEVALMISTUMINE

Enne iga moodulit lugege mooduli kava hoolikalt läbi: te peate väga hästi tundma taustainformatsiooni sisu ja tegevuste käiku.

>>> Juhul, kui te töötate kellegagi koos, tehke selgeks, kes vastutab millise osa läbi viimise eest ja kindlustage, et teil oleks ühine arusaam. Selgitage välja, kes kontrollib üle asjad, mis on loetletud osas „Ettevalmistus ja materjalid“, mis asub moodulite kavade alguses.

TAUSTAINFORMATSIOONI KASUTAMINE

Moodulite kavades sisalduv taustainformatsioon moodustab iga mooduli põhisisu. See sisu on *miinimum*, mida osalejad peavad teadma.

Te peate valmistama esitlusteks enda slaidid: teie slaidid peaksid sisaldama taustamaterjali sisu kokkuvõtteid. Ülejäänud informatsiooni võib kasutada esitluse täiendamiseks.

**Mida
teha...**

>>> Te peaksite tundma väljaandeid „Tutvu oma õigustega!“ ja „Laste õiguste tagamine“. Neid kasutatakse viimases kahes moodulis ning nad sisaldavad taustainformatsiooni, mis on kasulik ülejäänud moodulites.

Hea oleks, kui osalejad loeksid need kaks väljaannet läbi enne koolitust. Kui see pole võimalik, siis andke need väljaanded osalejatele kätte koolituse alguses.

>>> Te peaksite tundma ÜRO laste asendushoolduse juhiseid. Lühikokkuvõte asub lisa 2 (lk 109)

>>> Te peaksite tundma end kindlalt sisu esitlemisel ja püüdma ette näha küsimusi või probleeme, mida osalejad võiksid tõstatada. Kui te ei ole mõnede ideede või sisu osas päris kindel, siis arutage neid eelnevalt kolleegidega

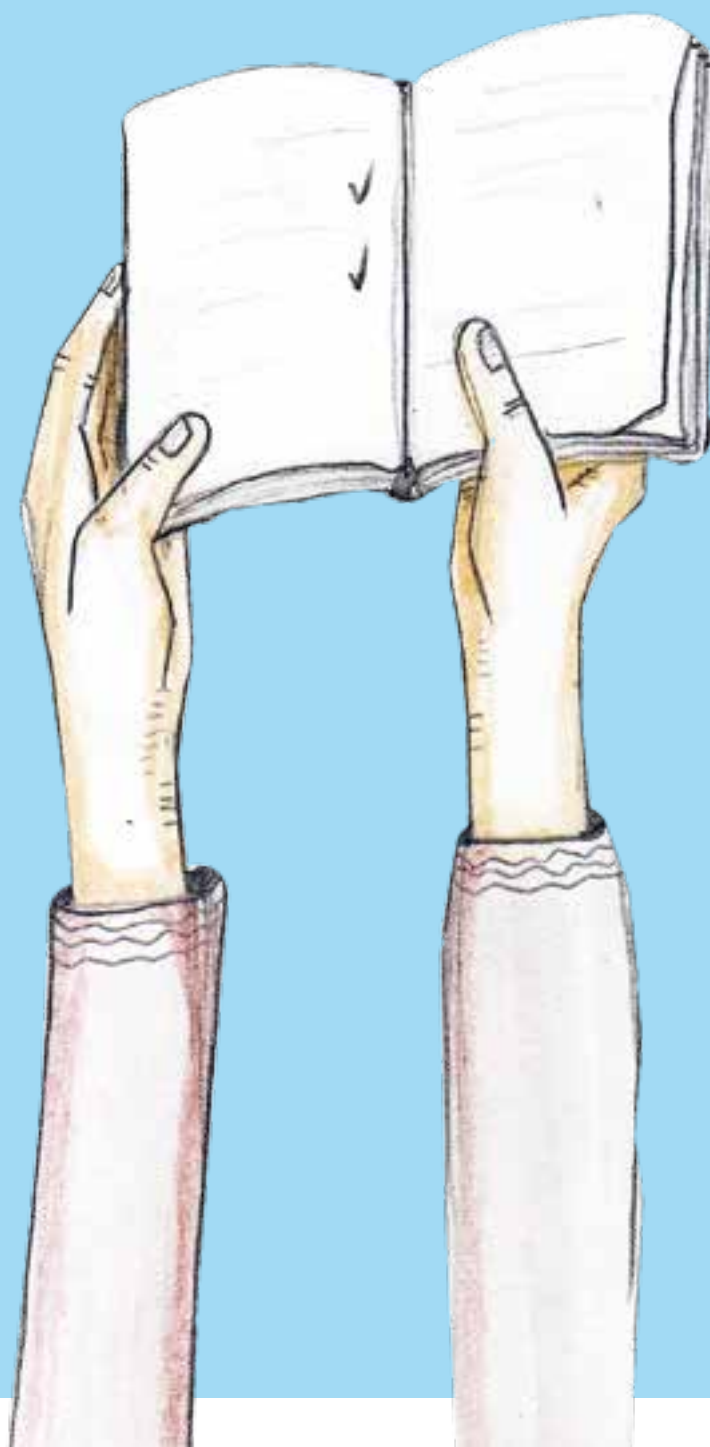
PROGRAMMI ÜLEVAADE

#	Mooduli pealkiri	Kirjeldus
1	Koolituse sissejuhatus	Seab paika koolituse konteksti ja tooni: tutvustab koolituse tausta, esitleb peamisi ideid ja annab osalejatele võimaluse neid üksteisega arutada.
2	Laste õigused, inimõigused	Loob seoseid laste õiguste ja osalejate isiklike kogemuste vahel; tutvustab laste õiguste konventsiooni ja selle juhtpõhimõtteid.
3	Elu, ellujäämine, areng	Kasutab juhtumiuuringut, et käsitleda juhtpõhimõtet ja õigust elule, ellujäämisele ja arengule. Osalejad käsitlevad ka õigust arengule seoses hoolduselt lahkuvate lastega.
4	Osalemine	Käsitleb lapse õigust olla ära kuulatud ja osaleda. Keskendub tõhusale suhtlemisele.
5	Lapse parimad huvid	Teeb ülevaate eelmisest päevast ja käsitleb lähemalt 3. juhtpõhimõtet, mis puudutab lapse parimaid huve. Osalejad arutavad asjaolusid, mida tuleb arvestada lapse parimate huvide hindamisel
6	Mittediskrimineerimine	Vaatab üle eelnevates moodulites käsitletud teemad ja tutvustab positiivse ja negatiivse diskrimineerimise mõistet.
7	Raskuste ületamine	Uurib võimalusi ideede praktikasse rakendamiseks. Osalejad valmistavad ette rollimängu, kus nad matkivad mõningaid vestlusi, mis neil võiksid tööle naastes toimuda.
8	Edasi liikumine	Viib rollimängu lõpule ja käsitleb selle asjakohasust osalejate töö jaoks. Tutvustab inimeste ja institutsioonide võrgustikke, millega hooldustöötajad kokku puutuvad ja mis võivad pakkuda tuge. Koolituse hindamine ja lõpetamine.

MOODUL

Koolituse sissejuhatus

1

MOODUL 1:

KOOLITUSE
SISSEJUHATUS

Kokkuvõte

Esimene moodul seab paika koolituse konteksti ja tooni. See moodul esitleb peamisi ideid ja annab osalejatele võimaluse neid üksteisega arutada.

Mooduli kava

1	Tervitus: tutvustused, kursuse ja 1. mooduli lühiülevaade	30 min
2	Esitus: miks on laste õigused olulised asendushoolduses?	20 min
3	Rühmatöö: osalejate tutvustused, ootused ja mured	20 min
4	Rühmatöö tagasiside/arutelu	20 min

Üldeesmärgid

- Kursuse, koolitajate ja osalejate tutvustamine
- Koolituse peamiste ideede ja eesmärkide kirjeldamine
- Võimaldada osalejatel end üksteise seltskonnas mugavalt tunda ja arutada oma tundeid seoses käesoleva kursusega
- Hinnata osalejate teadmiste taset, ootusi ja kartusi

Ettevalmistus ja vajalikud materjalid

- Osalejate nimesildid
- Kursuse programmi ja esitlusel kasutatavate slaidide koopiad (lk 18, 21,23)
- Pabertahvli paber ja markerid grupitöö jaoks
- Vabal valikul: tehke koopiad informatsioonist ÜRO laste asendushoolduse juhiste kohta (lk 109)
- *Vajaduse korral:* eelhindamise blankettide varukoopiad (lk 112)

Kontrollige, kas kõik osalejad on täitnud eelhindamise blanketi. Paluge neil, kes seda veel ei ole teinud, täita blankett kiiresti enne koolituse algust.

Mooduli juhend

Tervitus: Tutvustused, kursuse ja 1. mooduli lühiülevaade

1. Kasuta esimese 20-30 minutit selleks, et tervitada osalejaid, tutvustada koolitajaid ja selgitada sisu, eesmärkide ja koolitusmeetodi olulisi punkte

- Pärast esitlust jätke umbes 10 minutit osalejate lühikeseks tutvustamiseks. Selgitage, et järgmises moodulis avaneb võimalus üksteist paremini tundma õppida
- Taustamaterjal sisaldab mõned loetelupunktid esitluse jaoks (lk 23)
- Püüdke jätta lõpu aega kiirete küsimuste jaoks, aga selgitage, et küsimustega tegeletakse peamiselt hiljem rühmatöös

Näpunäited

Esitus: Miks on laste õigused olulised asendushoolduses?

2. Andke lühiülevaade inimõigustest, laste õigustest ja nende asjakohasusest asendushoolduses.

- Selle lühikese esitluse eesmärk on anda lai ülevaade peamistest teemadest. Vaadake lk 23, milliseid punkte käsitleda.
- Teadmiste kontrollil („vihmakontrollil“) korduvad mõned eelhindamise blanketi küsimused: selgitage osalejatele, et nii teie kui ka nende jaoks on kasulik omada üldist ettekujutust kõigi teadmiste kohta
- Püüdke jätta lõpu aega kiirete küsimuste jaoks, aga selgitage, et küsimustega tegeletakse peamiselt hiljem gruppitöös

Näpunäited

Rühmatöö: Osalejate tutvustamine, ootused ja mured

3. Jagage osalejad 4-5 liikmelistesse rühmadesse ja andke igale rühmale pabertahvli leht ning ülesannete loetelu lk 23. Selgitage, et selle tegevuse peamine eesmärk on üksteist tundma õppida ja vahetada mõtteid kursuse kohta.

Näpunäited

- Püüdke jälgida, et inimesed, kes juba üksteist tunnevad, ei satuks samasse töörühma
- Selgitage, et igal rühmal on aega 2 minutit, et anda tagasisidet oma arutelu kohta. Laske gruppidel määrata selle jaoks üks esindaja ning paluge neil vormistada pabertahvli lehed nii, et teistel oleks lihtne lugeda!

Rühmatöö tagasiside/arutelu

4. Tooge rühmad tagasi kokku ja paluge esindajatel anda lühidalt tagasisidet arutelude kohta. Püüdke hoida esitlused lühikesena.
5. Pärast rühmade esitlusi püüdke teha kokkuvõte ja anda vastused mõnede ootustele ja muredele. Selgitage, et kursuse käigus tegeletakse nendega üksikasjalikumalt.

Näpunäited

- Enne rühmade tagasi kokku toomist võite paluda neil asetada oma pabertahvli lehed ruumi laiali ja anda inimestele aega ringi jalutamiseks ning teiste rühmade tööga tutvumiseks. See võib lühendada esitlusteks kuluvat aega.
- Pange tähele ootusi ja muresid, eriti neid, mis esinevad kõige sagedamini. Võib-olla tuleb teil hiljem programmis aega varuda nende eraldi käsitlemiseks.

TAUSTAMATERJALID

Koolituse sissejuhatus

Sisukord

Rühmatöö ülesannete leht	23
Sissejuhatava esitluse põhipunktid	23
Inimõiguste ja laste õiguste esitusInimõiguste ja laste õiguste esitus	25

Rühmatöö ülesannete leht

Kopeerida jaotusmaterjaliks või näidata ekraanil

Alustage enda tutvustamisega teistele rühma liikmetele. Mainige ära eelnevad laste õiguste alased koolitused või kogemused selles valdkonnas. Arutage oma rühmas kahte järgnevat küsimust. Kirjutage oma vastused pabertahvli lehele.

1. KÜSIMUS: tuginedes eelnenud esitlusele ja enda ootustele selle koolituse suhtes, mis muudaks käesoleva koolituse teie töö jaoks kasulikuks ja asjakohaseks?

2. KÜSIMUS: Kas teil on mingeid muresid selle kursuse osas või laste õiguste rakendamise osas oma töös?

Palun valige igast küsimusest ainult kaks peamist punkti tervele rühmale antava tagasiside jaoks. Ettekande jaoks on teil ainult 2 minutit!

Ülesannete leht

Sissejuhatava esitluse punktid

1. Tervitus ja tutvustused

- > Tutvusta koolitajaid ja tervita osalejaid
- > Selgitage koolituse konteksti ja põhjendage, miks teie institutsioon seda oluliseks peab
- > Tausta konteksti tutvustamisel võite viidata väljaannetele „**Laste õiguste tagamine**“ ja „**Tutvu oma õigustega!**“. Selgitage, et neile viidatakse kogu kursuse jooksul ja et osalejatel oleks kasulik nende kahe väljaandega tutvuda.

Märkused

2. Miks see koolitus on oluline?

See koolitus on oluline, kuna laste õigused on olulised!

“Lastel on ühiskonnas nõrgem positsioon ja laste õigused pakuvad neile mõningat kaitset. Aga nad kaitsevad lapsi ainult juhul, kui lapsed oma õigusi tunnevad ja kui lastel on keegi kes neid toetab, kui nende õigusi rikutakse.”

Asendushooldusel elav noor

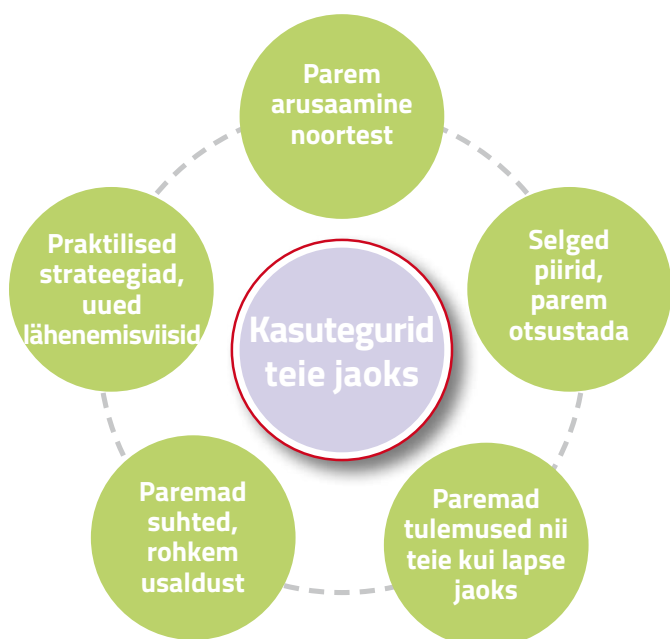
- Kõigil lastel on inimõigused: neid teatakse kui **laste õigusi**
- Asendushooldusel olevate laste **õigusi sageli rikutakse**
- Asendushoolduse töötajatel on oluline roll kindlustamaks, et hooldusel olevate laste õigusi korralikult **austatakse**
- Asendushoolduse töötajatel on ka **kohustusi** selle rolli täitmisel – vastavalt riiklikele ja rahvusvahelistele seadustele
- Mitmesugused rahvusvahelised organisatsioonid, sealhulgas ÜRO, Euroopa Nõukogu ja Euroopa Komisjon, on välja andnud **soovitusi** laste õiguste kaasmiseks hooldusprotsessi

Märkused

- > Võite anda informatsiooni ÜRO laste asendushoolduse juhiste kohta või anda osalejatele lk 111 jaotusmaterjalina kätte
- > Samuti paluge osalejatel vaadata lk 8-9 väljaandes „**Laste õiguste tagamine**“, kus käsitletakse põhjuseid laste õiguste keskse lähenemise kasutuselevõtuks

3. Kursuse üldeesmärgid ja õppe-eesmärgid

Me loodame, et selle kursuse lõpuks...

- Te **mõistate paremini** laste õigusi ja inimõigusi ning seda, miks nad on olulised
- Te suudate **tuvastada** laste õiguste piiranguid või rikkumisi oma töös
- Te **tunnete ära** tavalised laste õiguste rikkumised, millega teie hooldusalused noored tõenäoliselt kokku puutuvad
- Te **tunnetate vajadust** arvestada laste õigustega oma töös
- Te mõistate, et laste õiguste keskne lähenemine võib teid **aidata** teie töös
- Te teate, kuidas **rakendada** laste õigusi oma praktilises tegevuses

Koostööd tehes saavutame häid tulemusi!

Sotsiaaltöötaja Horvaatiast

4. Kuidas me hakkame töötama?

- See koolitus on arutelu: teie aktiivne kaastöö on väga oluline!
- Esitlustel jagame me põhiinformatsiooni, kuid suur osa koolitusest toimub rühmatöös koos kaasosalejatega
- Me püüame vastata kõikidele küsimustele, mis teil võivad tekkida
- Me tahame teada saada teie kogemustest ja muredest
- Me austame teie vaateid, muresid ja rühma teadmiste taseme erinevusi: kedagi ei arvustata oma arvamuse välja ütlemise pärast. Tegelikult me väga julgustame teid seda tegema!

Me ei unusta teie õigusi: ka täiskasvanutel on inimõigused! Me mõistame, et asendushoolduse töötajad on pingel all, mida ülejäänud ühiskond sageli ei tunnista. See koolitus on kavandatud osaliselt teie aitamiseks ega tohiks luua lisakoormust.

Tähtis!

5. Kursuse ülevaade

- > Käige läbi kahe päeva programm, kasutage tabelit lk 18 ja andke ülevaade selle mooduli ülejäänud osa struktuurist
- > Selgitage, et see kursus on väga intensiivne! Palju on uut informatsiooni, mida antakse edasi lühikeste esitluste seeriana. Hoiatage osalejaid, et aeg on mõnikord piiratud ja võib tekkida vajadus arutelusid lühendada.
- > Küsige, kas osalejatel on küsimusi

Märkused

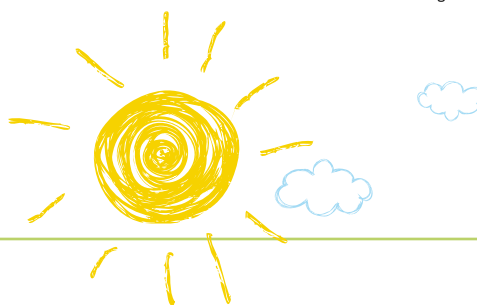
Inimõiguste ja laste õiguste esitlus

6. Inimõiguste teadmiste kontroll

- > Kasutage esimest kolme küsimust, et teha kindlaks rühma teadmiste ja kogemuste tase. Te võite inimestel paluda tõsta käsi selle valikuvõimaluse puhul, mida nad peavad sobivaimaks
- > Julgustage osalejaid vastama võimalikult ausalt

Märkused

Inimõiguste teadmiste kontroll

Kuidas te hindate oma inimõiguste alaseid teadmisi?

Väga head

☐

Head

☐

Algelised

☐

1. KÜSIMUS

Provjera poznavanja ljudskih prava

Kuidas te hindaksite oma laste õiguste alaseid teadmisi?

Väga head

☐

Head

☐

Algelised

☐

2. KÜSIMUS

Provjera poznavanja ljudskih prava

Kui sageli te kasutate laste õigusi oma töös?

Kogu aeg

☐

Mõnikord

☐

(Peaaegu) Mitte kunagi

☐

3. KÜSIMUS

7. Mis on inimõigused?

- Inimõigused kuuluvad üksikisikutele ja loovad kohustusi valitsustele ning riigiametnikele. Selles osas on nad erinevad kõikidest teistest seadustest!
- Nad põhinevad universaalsel väärtusel nagu vabadus, võrdsus ja väärikus
- Nad annavad minimaalse kaitsekihi kõigile
- Nad on tekkinud pideva võitluse ja kampaaniate käigus, mida on peetud võrdse kohtlemise nimel kõikidel ajastutel ja üle kogu maailma
- Neid on aktsepteerinud kõik maailma valitsused ja nad on praegu kehtestatud seadusena

8. Inimõiguste seadused

Inimõiguste seadused eksisteerivad:

- **rahvusvahelisel tasandil:** ÜRO tasandil
- **regionaalsel tasandil:** Euroopa tasandil
- **riiklikul (kodumaisel) tasandil:** Põhiseaduses ja teistes eri seadustes

Ükskõik, millisest riigist te pärit olete, teie õigused ja teie hooldusel olevate laste õigused on kaitstud kõigil kolmel tasandil.

Rahvusvaheline kaitse

Ühinenud Rahvaste Organisatsioon

Regionaalne kaitse

Euroopa Nõukogu

Kodumaine kaitse

Riiklikud seadused

- > Te võite ära mainida inimõigusi kaitsvaid riiklikke seadusi
- > Laste õigusi kaitsvaid riiklikke seadusi on kirjeldatud järgmises moodulis

Märkused**9. Mis on laste õigused?**

“Oma füüsilise ja vaimse ebaküpsuse tõttu vajab laps erilist kaitset ja hoolt, kaasa arvatud asjakohast seaduslikku kaitset nii enne kui pärast sündi.”

ÜRO lapse õiguste deklaratsioon, 1959

- Lastel ei ole rohkem õigusi kui täiskasvanutel: neil on **samad inimõigused**
- Siiski vajavad lapsed, nagu ka mõned muud grupid, **erilist tähelepanu**, et tagada nende õigustest korralik kinnipidamine: seda lisatuge pakuvad laste õigused
- **Asendushooldusel** olevad lapsed vajavad erilist hoolt ja tähelepanu ja sellepärast on neil vaja eri õigusi

Artikkel 20, lapse õiguste konventsioon

“Lapsel, kes on ajutiselt või alaliselt ilma jäänud oma perekeskonnast või keda ei saa tema enda huvides perekeskonda jätta, on õigus riigipoolsele erilisele kaitsele ja abile...”

- > Võiksite tuua mõned näited kolmanda punkti kohta:
 - Asendushooldusel olevad lapsed vajavad spetsiaalseid ettevalmistusi lihtsalt selleks, et kohtuda oma bioloogilise ema või perega
 - Sageli neid diskrimineeritakse vaid sellepärast, et nad on hooldusel
 - Neil ei ole mitte alati „usaldusisikut“, kelle poole pöörduda otsuste tegemisel

Märkused**10. Laste õigused rahvusvahelises seadusandluses**

- Rahvusvaheliselt kaitseb laste õigusi **lapse õiguste konventsioon** (LÖK)
- ÜRO on välja andnud **juhised** laste asendushoolduseks: need juhised on mõeldud poliitika kujundajatele selleks, et paremini rakendada lapse õiguste konventsiooni asendushooldusel olevate laste suhtes

- > Lisainformatsiooni ÜRO juhiste kohta leiate lk 109.

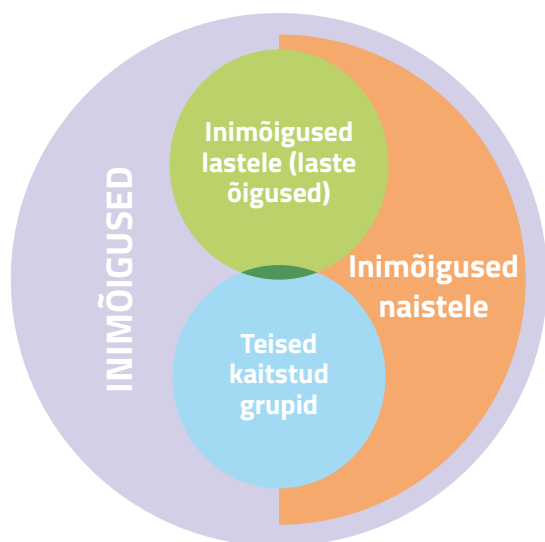
SOS Lastekülad on andnud välja abimaterjali nende juhiste rakendamiseks. See on aadressil: <http://www.alternativecareguidelines.org/>

- > Tuletage osalejatele meelde, et inimõiguste alased lepingud ja seadused kehtivad nii lastele kui täiskasvanutele, näiteks üleüldine inimõiguste deklaratsioon (UDHR), Euroopa inimõiguste konventsioon (ECHR), Euroopa sotsiaalharta jne.

Märkused

11. Teiste kaitstud gruppide inimõigused

- Lisaks lastele on välja toodud teised grupid, kes samuti vajavad erilist abi oma õiguste tagamiseks.

Nende gruppide hulka kuuluvad:

- Naised (ja tüdrukud)
- Puuetega inimesed
- Rahvus või etnilised vähemused
- Võõrtöölised jne.

Ovo je važno zato što brojna djeca u sustavu alternativne skrbi pripadaju u više od jedne zaštićene kategorije – na primjer, dijete može imati invaliditet, biti ženskog roda ili pripadnik etničke manjine.

12. Laste õigused riiklikul tasandil

Märkused

Kui aeg võimaldab, siis andke osalejatele lühiinformatsiooni laste õiguste kaitse korraldusest teie riigis

13. Miks on laste õigused olulised asendushooldusel?

- Kuna kõigil lastel on õigused: asendushooldusel olevatel lastel peavad olema **samasugused võimalused** ja neid tuleb kohelda **samasuguse austusega**, nagu päritoluperedes elavaid lapsi.
- Kuna hooldusel olevad lapsed on eriti haavatavad ja **vajavad abi ning toetust**
- Kuna arvukad aruanded ja uuringud on toonud välja juhtumeid, kus hooldusel olevate laste **õigusi on rikutud**. Mõnikord on need rikkumised struktuurilised või süsteemsed
- Kuna kõigil lapse hoolduse eest vastutajatel on vastavalt inimõiguste seadusele teatavad **kohustused**: asendushooldusetöötajad peavad tundma laste õigusi, et nad saaksid tagada lapse korraliku kaitse
- Kuna lapsel **läheb hästi**, kui tema õigustest korralikult kinni peetakse. Ka teie töö pakub siis enam rahuldust!

Juhtumiuuring: kumulatiivsed rikkumised

Hooldusel olev laps kuritarvitas seksuaalselt teist hooldusel olevat last. Kuna kuritarvitaja oli sel ajal alaealine, ei olnud teda kohe võimalik mujale üle viia. Ohver pidi jääma 6 kuuks oma ründajaga samasse hoolekandeesutusse.

Teil on teatavad kohustused, et tagada teie hoolduse all olevate laste õiguste austamine.

Tähtis!

14. Mida see tähendab teie töö jaoks?

Inimõiguste alased kohustused nõuavad, et laste hoolduse eest vastutavad isikud:

- Tunnevad ja **austavad** laste õigusi: mitte keegi ei tohi aktiivselt rikkuda laste õigusi. Teadmatumus ei ole vabandus!
- **Kaitsevad** lapsi võimalike rikkumiste eest: teil on kohustus tegutseda, kui on võimalus võimalikku rikkumist ära hoida
- **Täidavad** laste õigusi: kõik poliitikad, protseduurid ja suunised tuleb alati kujundada nii, et lapsed saaksid nautida kõiki oma õigusi. Siia kuuluvad ka tõhusad järelvalve ja kaebuste esitamise mehhanismid.

AUSTA

KAITSE

TÄIDA

- > Selgitage, et koolitus käsitleb praktilisi näiteid ja strateegiaid nende punktide kohta
- > Kui aeg võimaldab, kasutage allpool olevaid tsitaate või näiteid mõne punkti illustreerimiseks

Märkused

Näited õiguste alaste murede kohta

Noorte inimeste hääled

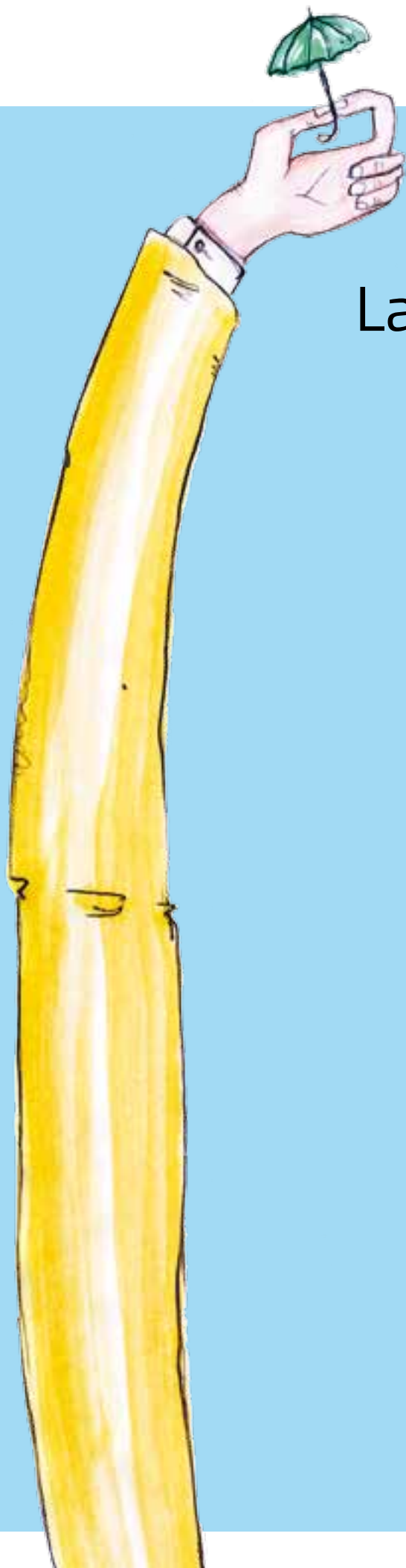
Ma tunnen oma perekonnast puudust. Ma ei ole nendega kunagi kohtunud. Ma olen neid näinud ainult pildil, mille nad mulle saatsid“.

Kui meid saadeti noortekodusse, siis ei võetud meie arvamust kuulda, millisesse asutusse meid saata. Nad ei arvanud, et õed ja vennad peaksid kokku jääma“.

Üks laps käitus halvasti. Ta jäeti terveks päevaks ilma toiduta. Tema õigust toidule ei austatud.“

„Mul oli kogu aeg ebameeldiv tunne, et mind on „ilma jäetud“ mu privaatsusest“.

MOODUL

Laste õigused,
inimõigused

2

MOODUL 2:

LASTE ÕIGUSED,
INIMÕIGUSED

Kokkuvõte

Käesolev moodul alustab seoste loomist laste õiguste ja osalejate isiklike kogemuste vahel ja laste õiguste konventsiooni (LÕK) juhtpõhimõtete tutvustamist.

Mooduli kava

1	Sissejuhatus ja mõtisklus: Mida tähendab asendushooldus lapse jaoks?	10 min
2	Tegevus väikestes rühmades: - „Deklaratsiooni“ koostamine - Õiguste kaardistamine vastavalt lapse õiguste konventsioonile	45 min
3	Tulemuste väljapanek ja aruanne	25 min
4	Esitluse lõpetamine: lapse õiguste konventsioon ja juhtpõhimõtted	10 min

Üldeesmärgid

- Mõelda asendushoolduses kaitsmist vajavatele õigustele
- Tutvustada lapse õiguste konventsiooni (LÕK) ja selle juhtpõhimõtteid
- Uurida väärtusi ja põhimõtteid, mis juhivad osalejate tööd
- Rõhutada seoseid osalejate väärtuste ja laste õiguste keskmes olevate väärtuste vahel

Ettevalmistus ja vajalikud materjalid

- Pabertahvli lehed ja markerid
- Lapse õiguste konventsiooni koopiad (lühendatud versioon asub lisas 1)
- Esitluse slaidid (vaata lk 35)
- VABAL VALIKUL: lapse õiguste konventsiooni täisversioon

Mooduli juhend

Sissejuhatus ja mõtisklus: mida tähendab asendushooldus lapse jaoks?

1. Paluge kõigil mõelda ühele oma lähedasele lapsele; see võib olla nende enda laps, õelaps või vennalaps või mõni muu laps, kellesse nad väga kiindunud on. Paluge neil järgmise tegevuse jaoks ette kujutada, et on langetatud otsus see laps hooldusele võtta.
2. Andke osalejatele mõni minut järelemõtlemiseks, mis see võiks lapse jaoks tähendada ja millised mured neil võiksid olla.

Tegevus väikestes rühmades: 1) Deklaratsiooni koostamine

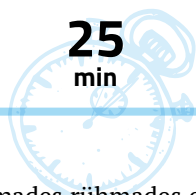

3. Mõne minuti pärast jagage osalejad 4-5 liikmelistesse rühmadesse. Andke igale rühmale markerid ja pabertahvli leht. Selgitage rühmadele, et neil on 20 minuti aega, et koostada nimekiri asjadest, mis nad soovivad, et oleksid tagatud selle lapse jaoks tema uues kodus. Õelge neile, et see on nende lapse õiguste deklaratsioon!

- Võite osalejatel paluda mõelda „punaste joonte“ tõmbamisele, mida nad kindlasti ei lubaks last hooldavatel inimestel ületada
- Julgustage neid mõtlema ka sellele, mida lapse hooldajad peaksid tegema, mitte ainult sellele, mida nad ei tohiks teha

Näpunäited

Tegevus väikestes rühmades: 2) õiguste kaardistamine vastavalt LÕK-ile

4. Umbes 20 minuti pärast paluge osalejate tähelepanu. Selgitage, et samades rühmades on neil nüüd võimalus võrrelda oma „deklaratsiooni“ laste õiguste konventsiooniga (LÕK)
5. Jagage laiali lapse õiguste konventsiooni koopiad (lühiversioon on lehekülje 108) ja paluge rühmadel see läbi lugeda ning otsida sarnasusi ja erinevusi selle dokumendi ja nende poolt eelnevalt koostatud nimekirja vahel. Paluge need kirja panna pabertahvli lehele, nii et see oleks teistele rühmadele arusaadav.
 - > Millised punktid kattuvad?
 - > Millised on erinevused?
 - > Kas konventsioonis leidub õigusi, millest te aru ei saa (või millega te nõus ei ole?)

Näpunäited:

- Juhtige osalejate tähelepanu sellele, et tegemist on ainult lühendatud versiooniga
- Tegevuse lõpus võite laiali jagada konventsiooni täisversioonid, et osalejatel oleks teatm-

Tulemuste väljapanek ja aruanne

6. Kui rühmad on lõpetanud oma nimekirja võrdlemise lapse õiguste deklaratsiooniga, siis paluge neil riputada oma pabertahvli lehed ruumi üles. Andke kõigile 5 minutit aega, et ringi jalutada ja teiste rühmade tööga tutvuda.
7. Seejärel kutsuge kõik jälle kokku ülesande üldiseks aruteluks. Diskussiooni juhtimiseks kasutage järgnevaid küsimusi.

Küsimused aruandmiseks

- Kuidas tegevus teile tundus? Kas see oli kasulik?
- Kui suures osas langes teie deklaratsioon kokku lapse õiguste konventsiooni artiklitega? Millised olid põhilised erinevused?
- Kas te märkasite olulisi erinevusi oma pabertahvli lehe ja teiste rühmade lehtede vahel?
- Kas lapse õiguste konventsioonis leidub artikleid, millest te aru ei saa või millega te ei ole nõus?

Esitluse lõpetamine: lapse õiguste konventsioon ja juhtpõhimõtted

8. Lõpetage moodul lapse õiguste konventsiooni 4 juhtpõhimõtte tutvustamisega. Selgitage, et järgneva nelja mooduli jooksul uurime neid põhimõtteid eraldi. Kasutage taustainformatsiooni märkmeid lk 37.

TAUSTAMATERJALID

Laste õigused, inimõigused

Esitlus: lapse õiguste konventsioon

1. Konventsioonist

- Lapse õiguste konventsioon (LÕK) võeti Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni (ÜRO) poolt vastu 1989. aastal. 1990. aastal sai ta rahvusvahelise seadusandluse osaks.
- See on **seaduslikult siduv** leping. Riigid, mis on sellele **alla kirjutanud** ja **selle ratifitseerinud**, on kohustatud rahvusvahelise õiguse kohaselt seda ellu viima
- Lapse õiguste konventsioon on maailmas kõige laialdasemalt ratifitseeritud inimõiguste leping. Ainus riik, mis pole seda ratifitseerinud, on Ameerika Ühendriigid
- Lepingus on „laps“ defineeritud kui iga alla 18-aastane isik.

2. Lapse õigused riiklikus seadusandluses

- > Kui aeg lubab, tutvustage lühidalt teie riigi seadusi, mis kaitsevad lapsi.

Märkused

3. Kuidas on LÕK abiks?

- Tunnistatakse, et lapsed on haavatavad ja vajavad abi. Lapse õiguste konventsioon tagab selle, et nad saavad vajalikku tuge oma õiguste kasutamiseks
- Lapse õiguste konventsioon tuletab meile meelde, et lapsed pole mitte ainult haavatavad ja täiskasvanute abi vajajad: lapsed on inimesed! Neile tuleb anda iseseisvus ja kontroll oma elu üle.
- Lapse õiguste konventsioon tuletab meile meelde, et kõik inimõigused on võrdselt olulised: ei ole olemas „prioriteetseid õigusi“
- Lapse õiguste konventsioon annab ühise seadusandliku ja eetilise raamistiku kõigile maailma lastele. See ühine raamistik pakub võrdluspunkti edusammude jälgimiseks ja rikkumiste kontrollimiseks.
- Lapse õiguste konventsioon loob vastutuse süsteemi: lõplikku vastutust laste õiguste austamise eest kannavad valitsused, kuid konventsiooni alusel on kohustused on ka ülejäänud täiskasvanutel

Lapse õiguste konventsioon seab asendushoolduse töötajatele kohustusi – ükskõik, kas nad töötavad kohalikule omavalitsusele kuuluvas või eraorganisatsioonis.

TÄHTIS

Märkused

- > Kolmanda punkti kohta: lapse õiguste konventsioon oli esimene rahvusvaheline leping, mis katab terve inimõiguste spektri. Teised lepingud sisaldavad mõningaid õiguste kategooriaid, kuid mitte kõiki.
- > Vastutuse kohal võiksite mainida vastutusmehhanismide tähtsust. Siia alla kuuluvad tõhusad järelvalve protseduurid ja kaebuste esitamise mehhanismid, mida noored teavad ja on võimelised kasutama. Kõigile kaebustele tuleb reageerida!

4. Kuidas LÕK töötab?

- Allakirjutanud riigid peavad iga 5 aasta järel esitama aruande **ÜRO lapse õiguste komiteele**. See komitee koosneb 18-st eri riikidest pärit spetsialistist
- Riigid peavad aru andma lepingust kinnipidamise kohta:
 - > Nad peavad näitama, et ei toimu tõsiseid laste õiguste **rikkumisi**
 - > Neil peab olema sobiv **õiguslik ja poliitiline raamistik**, mis tagab laste õiguste austamise
 - > Nad peavad näitama, et neil on olemas süsteemid järelvalveks ja rikkumiste tõhusaks käsitlemiseks
- Muud organisatsioonid – valitsusvälised organisatsioonid – võivad samuti esitada komiteele oma aruandeid. Need aruanded on tavaliselt palju kriitilisemad, kui valitsuste omad!

Tähtis!

Kui noored kardavad kaebusi esitada või ei tea, kuidas seda teha; kui kaebustele ei reageerita või kui noor ei saa tehtud otsuseid vaidlustada, siis ei ole nende õigusi korralikult austatud.

5. Millised õigused?

Konventsioonis sisalduvad õigused võib jagada kolme põhikategooriasse:

Kaitsealased õigused

- Need kaitsevad lapsi kuritarvitamise, ekspluateerimise või muu kahju eest

Tagamiselased õigused

- Nende õiguste hulka kuuluvad õigus omada identiteeti, kuhugi kuuluda ja olla osa perekonnast ning tervishoiuteenuste, hariduse, elukoha või vajadusel kvaliteetse hoolduskoha tagamine jne.

Osalusalased õigused

- Need õigused olid arvatavasti peamine uuendus selles konventsioonis: muuhulgas tunnistavad nad laste õigust osaleda otsuste tegemisel, õigust nende arvamusega arvestamisele, õigust saada informatsiooni ja omada piisavalt privaatsust.

Juhtumiuuring: Tagamisalased õigused

Kaks venda, 9 ja 15 aastased, elasid juba 5 aastat asendushooldusel. Üle ühe aasta ei olnud nad kohtunud ega suhelnud oma bioloogilise emaga.

Nad olid oma hooldusperes ja kohalikus koolis hästi kohanenud ning suhtlesid regulaarselt veel ühe vennaga, kes elas lähedal asuvas psühholoogiliste raskustega lastele mõeldud asutuses.

Pärast viit aastat saadeti kaks venda kolmenädalasele puhkusele hooldusperekonda nende ema elukoha lähistel. Eesmärgiks oli, et nad kohtuksid emaga, et hinnata suhtlemise taasalustamise soovitavust, et nad saaksid võib-olla aasta või kahe pärast ema juurde elama.

Tegelikult ei saadetud neid poisse enam kunagi endisesse hoolduskohta tagasi. Sotsiaaltöötajad, kes polnud nende juhtumiga hästi kursis, otsustasid jätta poisid uude hooldusperesse, ilma et oleksid nõu pidanud kellegagi esialgsest hooldusperest – ja ilma garantiita, et bioloogiline ema oleks valmis olnud panustama suhetesse oma lastega. Need kaks poissi ei saanud isegi oma asju ära tuua ega jätta hüvasti oma sõpradega, keda nad olid 5 aastat tundnud. Uues elukohas ei tehtud mingeid korraldusi, et nad saaksid suhelda vanade sõpradega, või mis veelgi olulisem, oma vennaga.

6. Juhtpõhimõtted

- Lapse õiguste komitee on välja toonud mõned peamised artiklid kui „juhtpõhimõtted“. Need neli artiklit on konventsiooni alustugi ja nad pakuvad suunava raamistiku konventsiooni kui terviku mõistmiseks.

“Ma olen immigrant... Mul on õigus samasugusele kohtlemisele, nagu ülejäänud kodanikel.”

Juhtpõhimõte: õigus mittediskrimineerimisele

Artikkel 2

Laste õigused kehtivad **üleüldiselt kõigile** lastele. Lapsi ei tohi kunagi diskrimineerida nende soo, rassi, usu, võimete, emakeele või mõnel muul alusel. See kohustab tagama, et lapsi ei koheldaks kunagi ebaõiglaselt ja mõnikord tähendab lapse erinevat kohtlemist, juhul kui ta on teistega võrreldes ebasoodsamas olukorras.

Juhtpõhimõte: lapse parimad huvid

Artikkel 3

„Lapse parimad huvid“ peavad alati olema esiplaanil, kui tehakse lapsi puudutavaid otsuseid. See paneb täiskasvanutele kohustuse kaaluda neid puudutatavate otsuste mõju lastele ja kindlustada, et laste huvid on prioriteetsed.

Juhtpõhimõte: Õigus elule, ellujäämisele ja arengule

Artikkel 6

Valitsustel on kohustus tagada, et lapsed jääksid ellu ja areneksid tervelt. See sisaldab mitte ainult laste kaitsmise tagamist nende elu ähvardavate ohtude eest, vaid neile tuleb anda ka maksimaalsed võimalused oma potentsiaali saavutamiseks.

Juhtpõhimõte: Osalemine (ja lapse õigus tema arvamusega arvestamisele)

Artikkel 12

Ülalpool mainitud „osalemisõigused“ on nii olulised, et neid võib vaadelda kui aluspõhimõtet, mis läbib kogu konventsiooni. See rõhutab lapse käsitlemist isikuna, kelle iseseisvust ja väärikust tuleb samamoodi austada, nagu me teeme seda täiskasvanute puhul.

Märkused

- > Õelge osalejatele, et neid juhtpõhimõtteid käsitletakse koolituses edaspidi põhjalikumalt
- > Võite kasutada nende õiguste näitlikustamiseks näiteid enda riigist

MOODUL
Elu, ellujäämine,
areng

3

MOODUL 3:

ELU, ELLUJÄÄMINE,
ARENG

Kokkuvõte

Selles moodulis kasutatakse juhtumiuuringut, et käsitleda juhtpõhimõtet ja õigust elule, ellujäämisele ja arengule. Samuti kaalutakse hoolduselt lahkuvate laste õigust arengule.

Mooduli kava

1	Esitus: Õigus elule, ellujäämisele, arengule	20 min
2	Vestlusgrupid: Arenguõiguse uurimine	20 min
3	Juhtumiuuringu tutvustamine: Öko-kaardi alane tegevus	20 min
4	Rühmatöö tagasiside/arutelu	20 min

Üldeesmärgid

- Uurida juhtpõhimõtet ja õigust elule, ellujäämisele ja arengule
- Kaaluda asendushooldusel olevate noorte arenguvajadusi
- Arutada tõelist juhtumiuuringut, kus lapse õigus ellujäämisele ja arengule oli ohus

Ettevalmistus ja vajalikud materjalid

- Tehke juhtumiuuringust ja ülesannete lehest koopiad (lk 48-49)
- Valmistage esitluse slaidid (lk 43)
- Osalejad vajavad pabertahvli lehti ja markereid

Mooduli juhend

Esitlus: Õigus elule, ellujäämisele ja arengule

1. Tuletage osalejatele meelde lapse õiguste konventsiooni 4 juhtpõhimõtet. Küsige, kas nad oskavad neid nimetada (ilma oma märkmeid vaatamata!)
2. Selgitage, et see moodul uurib õigust elule, ellujäämisele ja arengule kui õigust ja kui juhtpõhimõtet
3. Alustage presentatsiooniga lk 43.

Vestlusgrupid: Arenguõiguse uurimine

4. Esitluse lõpuks paluge osalejatel arutada 10 minuti jooksul „arenguõiguse“ ideed oma naabriga. Paluge neil keskenduda lastele, kes hakkavad hoolduselt lahkuma: meenutage osalejatele, et kui austada nende laste õigust arengule, siis peaksid neil olema samasugused võimalused nagu väljaspool hoolekandesüsteemi elanud lastel ning nad peavad olema võimelised neid võimalusi kasutama.

Mõelge eriti lastele, kes hakkavad asendushoolduselt lahkuma.

- Milliseid raskusi tuleb neil tõenäoliselt ületada?
- Kas teistsugune lähenemine või tähelepanu keskpunkt nende varasemas elus võiks aidata lastel paremini nende väljakutsetega toime tulla?

**Küsimus
vestlusgruppidele**

- Võiksite osalejatele selgitada, et asendushoolduselt lahkuvate laste probleeme ei tohiks kunagi vaadata kui ühe konkreetse hooldustöötaja „läbikukkumist“! Nende laste ees seisvad raskused on tõenäoliselt mitmete tegurite tagajärg, kusjuures paljud neist ei allu asendushoolduse töötajate kontrollile.
- Rõhutage, et te ei oota, et asendushoolduse töötajad üksi suudaksid kõik need mured lahendada, vaid paluge neil mõelda alternatiivsetele lähenemistele või rõhuasetustele.

Näpunäited

5. Paluge mõnel paaril anda tagasisidet. Selgitage, et järgnevas tegevuses kasutate juhtumiuuringut, et uurida konflikte, mis võivad tekkida konkureerivate huvide vahel.

Juhtumiuuringu tutvustamine: Öko-kaardi alanetegevus

6. Küsige, kas keegi on tuttav „öko-kaardi“ mõistega. Selgitage, et see on üks noortele mõeldud tegevusi, mis sisaldub väljaandes „Tutvu oma õigustega!“ Paluge neil vaadata lehekülge 23 väljaandes „Tutvu oma õigustega!“, kus seda töövahendit noortele tutvustatakse. Öelge, et te kasutate seda vahendit, et uurida raskete käitumishäiretega lapse õigust elule, ellujäämisele ja arengule.
7. Lugege ette juhtumiuuring leheküljelt taustamaterjalides (või kasutage enda juhtumiuuringut). Siis kasutage leheküljel 47 asuvat suurt öko-kaardi kujutist, et kaardistada mõned Jaaki suhted kirjeldataval ajaperioodil. Paluge kaardi täitmisel kogu grupi abi.

Näpunäited

- Kui öko-kaart peaks sisaldama ainult negatiivseid suhteid, siis paluge osalejatel mõelda inimestele, kes pidid veel Jaagu elus osalema, kuid keda juhtumiuuringu ei ole mainitud.
- Küsige, kas on tõenäoline, et Jaagu elus ei olnud ühtegi inimest, kes oleks talle tähtis ja annaks talle energiat. Lisage mõned oletused inimeste kohta, kes võisid sellist rolli mängida.

Rühmatöö tagasiside/arutelu

9. Jagage osalejad 4-5 liikmelistesse rühmadesse ja andke neile juhtumiuuringu koopiad ja ülesannete lehed (lk 48-49). Paluge neil 20 minuti jooksul arutada küsimusi oma gruppides
10. Mooduli viimase 10 minuti jooksul paluge rühmadelt lühikest tagasisidet nende arutelude kohta. Jälgige, et tagasiside mahuks neile lubatud 2 minuti sisse!

Näpunäited

- Kuna rühmade poolt antav tagasiside on kogu moodulis olnud lühiajaline, siis võiksite osalejatele meenutada, et väikestes gruppides toimuvate arutelude eesmärgiks ei ole „õigete“ vastuste leidmine, mida koolitaja peab siis „kontrollima“! Pigem on selleks kolleegidega üheskoos ideede uurimine.
- Võite käia rühmade vahel ringi, kui nad töötavad, et vajaduse korral kaasa aidata.

TAUSTAMATERJALID

Elu, ellujäämine, areng

Sisukord

Esitlus: elu, ellujäämine, areng	43
Öko-kaart	47
Juhtumiuuring: Jaak	48
Rühmatöö ülesannete leht (punkt 9)	49
Lisainformatsioon	49

Esitlus: elu, ellujäämine, areng

1. Õigus elule, ellujäämisele, arengule

Õigus elule, ellujäämisele ja arengule on üks laste õiguste konventsiooni juhtpõhimõtetest. Sarnaselt ülejäänud juhtpõhimõtetega on ta välja toodud eraldi õigusena (artikkel 6).

Lapse õiguste konventsiooni artikkel 6

1. Osalisriigid tunnustavad iga lapse sünnipärast õigust elule
2. Osalisriigid tagavad lapse ellujäämise ja arengu võimalikult maksimaalselt

2. Elu, ellujäämine ja areng kui juhtpõhimõte

Juhtpõhimõttena ei tähenda see mitte ainult õigust elule, vaid lapse heaolu ja arengu kõikide aspektide arvestamist.

ÜRO lapse õiguste konventsiooni teabeleht ütleb järgmist:

„Ma arvan, et kõik lapsed peaksid saama end kindlana tunda. Kui lapsed tunnevad end kindlalt ja saavad seda, mida nad vajavad, siis kasvavad nad inimesteks, kes on suutelised tegema tähtsaid muutusi... Kui sa inimestele haiget teed, siis raiskad palju võimalusi“.

„(Seda õigust) tuleb tagada „võimalikult maksimaalselt“. Mõistet „areng“ tuleb antud kontekstis tõlgendada laias mõttes, lisades kvalitatiivse mõõtme: mõeldud ei ole ainult füüsilist tervist, vaid ka vaimset, emotsionaalset, kognitiivset, sotsiaalset ja kultuurilist arengut.“

- Õigus elule, ellujäämisele ja arengule tähendab osaliselt füüsiliste riskide kõrvaldamist ja lapse kaitsmist tema elu ähvardavate ohtude eest
- Aga juhtpõhimõttena tähendab see enamasti: see tähendab ka lapse psühholoogilist heaolu ja arengut

3. Õigus elule

Artikkel 6 esimene osa kaitseb last tema elu ähvardavate **otseste** ohtude eest

- „Õigus elule“ tähendab õigust füüsilisele elule
- See õigus kuulub igale inimolendile, olenemata nende õiguslikust staatusest või sellest, kuidas nad on käitunud. Igaühe elu on püha.
- See õigus on tuntud kui **absoluutne õigus**. Ta on kõigi muude murede suhtes prioriteetne ja kõigi võimalike rikkumistega tuleb otsekohe tegeleda

Märkused

- > Võiksite mainida teisi „absoluutseid“ õigusi: neid õigusi ei tohi kunagi piirata pragmaatilistel kaalutlustel, nagu näiteks majanduslikud mured või institutsiooni poliitika
- > Teiste absoluutsete õiguste hulka kuulub lapse õigus kaitsele tema turvalisust või terviklikkust ähvardavate tõsiste ja otseste ohtude eest, näiteks kuritarvitamise või füüsilise vigastamise korral
- > Õigust vabadusele käsitletakse mõnikord samuti „absoluutse“ õigusena: see tähendab, et me ei tohiks laste karistamisel kasutada vabaduse piiramist, nagu näiteks nende luku taha panemist või kinni sidumist (vaadake allpool olevat juhtumiuuringut).

Juhtumiuuring: Füüsilise vägivalla kasutamine käitumise kontrollimisel

Kaheaastane tüdruk, kellel kahtlustati õpiraskusi, sai aru, et ennast kriimustades ja juustest tirides köidab ta kiiresti personali tähelepanu. Mida rohkem nii juhtus, seda rohkem ta ennast kriimustas ja juukseid välja tõmbas. Valu tundus olevat parem, kui hülgamine. Kuna iga töötaja pidi hoolitsema veel seitsme lapse eest, siis nad lahendasid olukorra nii, et sidusid lapse ta oma voodiriietega kinni, et takistada tal ennast vigastada. Lapse loomulik vajadus isikliku tähelepanu järele viis füüsilise ahistamise ja tähelepanuta jätmiseni, mille kiitis heaks ka kõrgem juhtkond.

K. Brown (2009), The Risk of Harm to Young Children in Institutional Care

4. Õigus ellujäämisele

- See osa katab lapse põhivajadused – näiteks ohutus ja turvalisus, toit, peavari, piisav elatustase ja juurdepääs meditsiiniteenustele
- Õigus ellujäämisele tähendab lapse õigust elule pikaajalise perioodi jooksul. See võimaldab lapsel areneda tervena, ilma füüsiliste riskide ja ahistamiseta
- Karistamine halva käitumise eest ei tohi kunagi rikkuda lapse õigusi ellujäämisele

5. Positiivsed ja negatiivsed kohustused

Õigus elule sisaldab kahte erinevat kohustust, mida peavad täitma lapsevanemad, hoolekandetöötajad, kasuvanemad ja kõik teised, kes lapse eest vastutavad:

- Kohustus **mitte võtta elu**
- Kohustus **sekkuda**, et takistada lapse elu ähvardavaid otseseid ohte

Need kaks kohustust on näiteks „negatiivsete“ ja „positiivsete“ kohustuste kohta. Need kohustused tekivad kõikide õiguste all erineval määral.

Negatiivsed kohustused:

Need on asjad, mida me teha *ei tohi*, näiteks:

- Me ei tohi võtta elu
- Me ei tohi last toidust ilma jätta
- Me ei tohi takistada lapse juurdepääsu tervishoiuteenustele

Positiivsed kohustused:

On mõningad asjad, mida me *peame tegema*, näiteks:

- Me peame võimaluse korral sekkuma, kui meie hoolduse all olev laps on otseses hädaohus. Siia kuuluvad juhtumid, kui me tunnetame otsest enesetapu riski või ohtu, et kuritarvitamine võib viia surmani
- Me peame tagama lapse juurdepääsu tervishoiuteenustele
- Me peame tegelema igasuguse lapse ahistamise ohuga, kaasa arvatud psühholoogiline ahistamine

- > Kui aeg võimaldab, siis katkestage esitlus küsimuse esitamiseks: küsige osalejatelt, kas neil on oma praktikast tuua näiteid, kus lapse õigus elule või ellujäämisele oli ohus. Kas selle ohule reageeriti asjakohaselt?

Märkused

6. Õigus arengule

Artikkel 6 teine osa käsitleb õigust **ellujäämisele ja arengule**.

- Õigus arengule sisaldab enamasti, kui ainult füüsiliste vajaduste rahuldamine: see peaks tagama, et me toetame last **tema täieliku potentsiaali arendamisel**. See võib haarata laialdast teemaderingi.

Arenguõigusest kinnipidamine tähendab muu hulgas:

- Tagatakse lapse emotsionaalsete ja vaimsete vajaduste rahuldamine, näiteks soodustades kontakte õdede ja vendadega ning päritoluperekonnaga
- Usuliste ja kultuuriliste vajaduste austamine
- Lapsele juurdepääsu tagamine asjakohastele haridusteenustele
- Lapse korralik ettevalmistamine asendushoolduselt lahkumiseks, kaasa arvatud tema „elus toimetuleku oskuste“ arendamine
- Teiste vajaduste austamine, näiteks vajadus privaatsuse ja iseseisvuse järele
- Lapsel lubatakse luua normaalseid sotsiaalseid suhteid ja toetatakse oluliste sotsiaalsete oskuste arengut
- Tegeletakse kõigi diskrimineerimise, kahjustamise ja ahistamise juhtumitega ... ja nii edasi!

„Me ei tohi lapsi eksploateerida, vaid peame arendama nende potentsiaali.“

tsitaat videofilmist
‘Noorte inimeste hääled’

OLULINE!

Lapse õigust arengule tuleb toetada „**võimalikult maksimaalselt**“. See tähendab, et me peame arvestama lapse pikaajalisi vajadusi – mitte ainult füüsilisi, vaid ka emotsionaalseid, vaimseid, kultuurilisi, sotsiaalseid ja hariduslaseid vajadusi.

Lapse arenguõiguse austamiseks tuleb õppida nägema „**last kui tervikut**“: otsused peavad nii palju, kui võimalik, arvestama lapse kui isiksuse kõigi vajadustega.

7. Juhtpõhimõtte hooldusel olevatele lastele

- See juhtpõhimõtte erineb ülejäänud kolmest, rõhutades lapse **kaitsmist** võimalike **ohtude ja ähvarduste** eest, kaitstes nii lapse füüsilist kui ka vaimset terviklikkust
- Asendushooldusel olev laps puutub sageli kokku spetsiifiliste raskuste ja ohtudega. Mõned neist ohtudest on otsesed ja ohustavad lapse füüsilist turvalisust. Teised ohud võivad kahjustada lapse **tulevast arengut**
- Me peame meeles pidama, et tuleb pöörata tähelepanu laste õigustele ja vajadustele, mis puudutavad „normaalset elu“ ja „normaalset suureks kasvamist“. Laste puhul, kes on oma päritoluperekonnast eraldatud, nõuavad need vajadused ja õigused mõnikord erilist tähelepanu ja proaktiivsemat lähenemist.

8. Juhtpõhimõtte järgsed kohustused

Me võime vaadelda seda juhtpõhimõtet kui meeldetuletust, et meil on vastutus:

- Tagada, et lapse elu oleks alati kaitstud
- Austada ja kaitsta lapse vaimselt ja füüsilist terviklikkust
- Võimaldada ja toetada lapse õitsengut ja tema täieliku potentsiaali arendamist
- Arvestada alati „lapse kui tervikuga“, lapse kui inimolendiga; mitte ainult tema füüsilise, vaid ka psühholoogilise olemusega
- Kaitsta last praegusel hetkel, aga samuti tagada, et ta oleks valmis tulevikus toime tulema

9. Õiguste tasakaalustamine

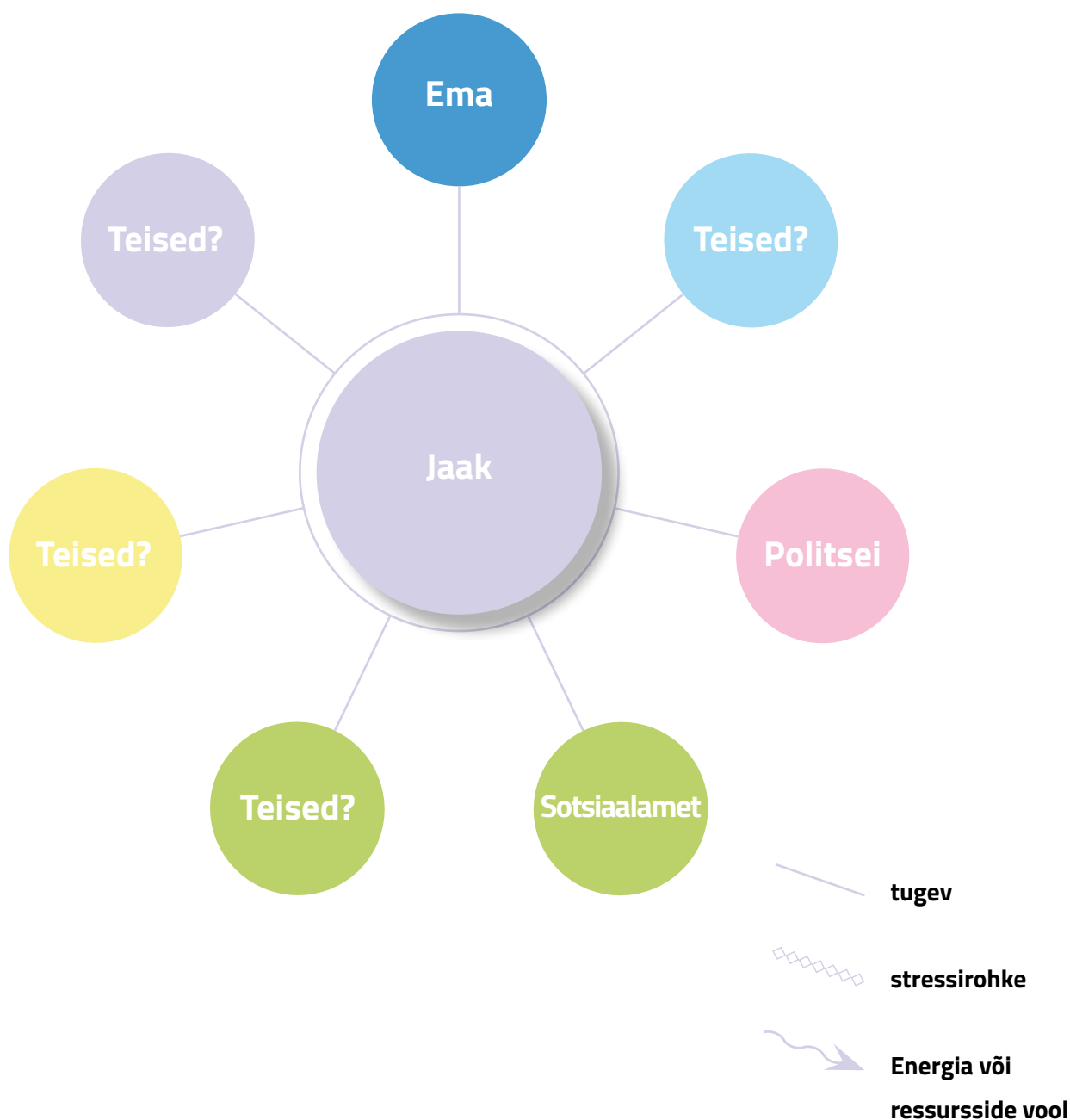
- Enamikke õigusi tuleb **tasakaalustada** konkureerivate õiguste suhtes, mis mõnikord kuuluvad teistele inimestele, mõnikord aga sellele samale isikule. Näiteks:
 - > Ühe lapse õigus turvalisusele võib tähendada seda, et te ei saa tegeleda ülejäänud laste vajadustega (õigustega)
 - > Lapse õigus iseseisvusele ja arengule võib tähendada, et ta teeb otsuseid, mis ohustavad teiste õigusi
- Mõnikord tähendab see, et meil tuleb mõnda õigust käsitleda prioriteetsena: absoluutsed õigused, nagu õigus elule või õigus olla vaba ebainimlikust ja alandavast kohtlemisest, on alati prioriteetsed
- Mõne õiguse prioriteetsena käsitlemine ei tähenda siiski teiste seaduste täielikku eiramist. Õiguste rakendamine toob alati kaasa **kohustusi**. Need kohustused tuleb täita, välja arvatud juhul, kui on väga tugevad konkureerivad õigused.

Märkused

- > Võite osalejatele meenutada näidet leheküljel, kus lapse õigust olla vaba ebainimlikust ja alandavast kohtlemisest eirati ilmselt selleks, et kaitsta ta õigust elule. Oleks tulnud leida lähenemine, mis toetaks kõiki neid õigusi.
- > Võiksite üle korrata, et õigus arengule ja ellujäämisele on tõepoolest õigus ja seda ei saa täielikult eirata, kui kaalutakse valikuid elu kaitsmiseks. Jaak'i juhtumiuuring (allpool) toob selle hästi välja.

Öko-kaart

Juhtumiuuring: Jaak

Jaak on 17-aastane noormees, kes on elanud hooldusel sellest ajast peale, kui ta oli kuueaastane. Sotsiaalteenistusele teatas temast ema, kes oli mures Jaaki käitumise pärast ja kartis, et ta ei suuda korralikult hoolitseda Jaaki ja tema nelja õe ja venna eest. Jaak ei olnud näinud oma isa imikueast alates ning sotsiaalteenistus ei teadnud isa elukohta.

Pärast mitut ebaõnnestunud sekkumist **pandi Jaaki lõpuks hooldusperre**. Tema õed ja vennad jäid ema juurde, kes sai abi kohaliku sotsiaalteenistuse poolt.

Alguses külastas Jaaki ema teda kord nädalas. Siiski **võeti varsti vastu otsus need külas käigud määramata ajaks lõpetada**, kuna nii sotsiaalteenistus kui ka hooldajad märkasid Jaaki käitumise halvenemist pärast iga külastust. Jaak oli häiritud, kuna ei näinud oma ema, kuid **sotsiaalteenistus otsustas seda otsust mitte muuta**.

Aastate jooksul Jaaki käitumine pidevalt halvenes ja seetõttu hooldus lõpetati. Jaak paigutati teise hooldusperre, aga ta põgenes seal pidevalt oma ema koju ja käitus seal sageli vägivaldselt oma nooremate õdede ja vendadega.

Jaak hakkas oma uute hooldajate tagant varastama ja muutus nende vastu sõnaliselt agressiivseks. Vaid 4 kuu pärast lõpetati ka see hooldus. Samal ajal **visati Jaak ka koolist välja**, kuna ta käitus agressiivselt õpetajate ja õpilastega.

Viieteistkümnendaastasena **paigutas sotsiaalteenistus Jaak spetsiaalsesse hooldusasutusse**, mis tegeles raske käitumisega laste ja noortega. Kaugest asukohast hoolimata põgenes Jaak ka sealt. Ta jäi politseile vahele poevarguste ja alaealisena joobes olemise pärast ning suunati noorte õigusrikkumistega võitleva meeskonna juurde.

Erihooldusasutuses halvenes Jaaki käitumine veelgi. **Vähendati tema vabadust, näiteks nädalalõppude väljas veetmist**. Jaak väljendas pidevalt soovi külastada oma ema, aga Jaaki käitumise tõttu ei lubanud sotsiaalteenistus emaga näost-näku kohtumisi.

Seitsmeteistkümnendaks eluaastaks oli Jaakil juba mitmeid tingimisi kohtulikke karistusi antisotsiaalse käitumise ja noorte õigusrikkumistega võitleva meeskonnaga koostööst keeldumise pärast. Lõpuks **mõisteti talle 3 kuud vangistust** noortevanglas kinnipidamisele vastuhakkamise ja politseiniku ründamise eest ebakaines olekus ja olles ebaseadusliku aine mõju all. Vanglas palus Jaak korduvalt ema külas käikudeks luba. Sotsiaalteenistus otsustas, et parem on neid külastusi mitte lubada ja keeldus toetamast Jaaki ema kohalesõitu. Mitme nädala pärast hakkas Jaak end vigastama, löigates, hammustades ja oma nägu ja pead vastu seinu ja klaaspaneeli „tagudes“. Pärast vanglast vabanemist pöördus Jaak tagasi spetsiaalsesse hooldeasutusse, kus ta jätkas enese vigastamist.

Rühmatöö ülesannete leht (punkt 9)

Näib, et kogu Jaagu asendushooldusel oldud aja jooksul tehti otsuseid selle põhjal, et tõenäolisi tõsiseid õiguste rikkumisi ära hoida. Tõsine mure oli tagada Jaagu, tema ema ja tema õdede ja vendade turvalisus. Siiski väljendub Jaagu suhtes võetud lähenemise pikaajaline mõju selles, et ta on ise hakanud ohustama enda turvalisust.

1. Vaadake mõningaid täiskasvanute poolt Jaagu elus tehtud olulisi otsuseid, mis on tekstis allakriipsutusega esile toodud. Millisel määral on teie arvates nendes punktides austatud Jaagu õigust ellujäämisele ja õigust arengule?
2. Kui teie oleksite Jaagu hooldajad, siis milliseid strateegiaid võiksite kasutada, et tagada nendest õigustest kinnipidamist?

Pange oma soovitused kirja pabertahvli lehele.

Märkus:

Teil on kogu rühmale tagasiside andmiseks ainult 2 minutit, nii et püüdke tuua välja üldised märkused, mitte anda tagasisidet iga otsuse kohta eraldi.

Lisainformatsioon

Lapse õiguste konventsiooni artikkel 9

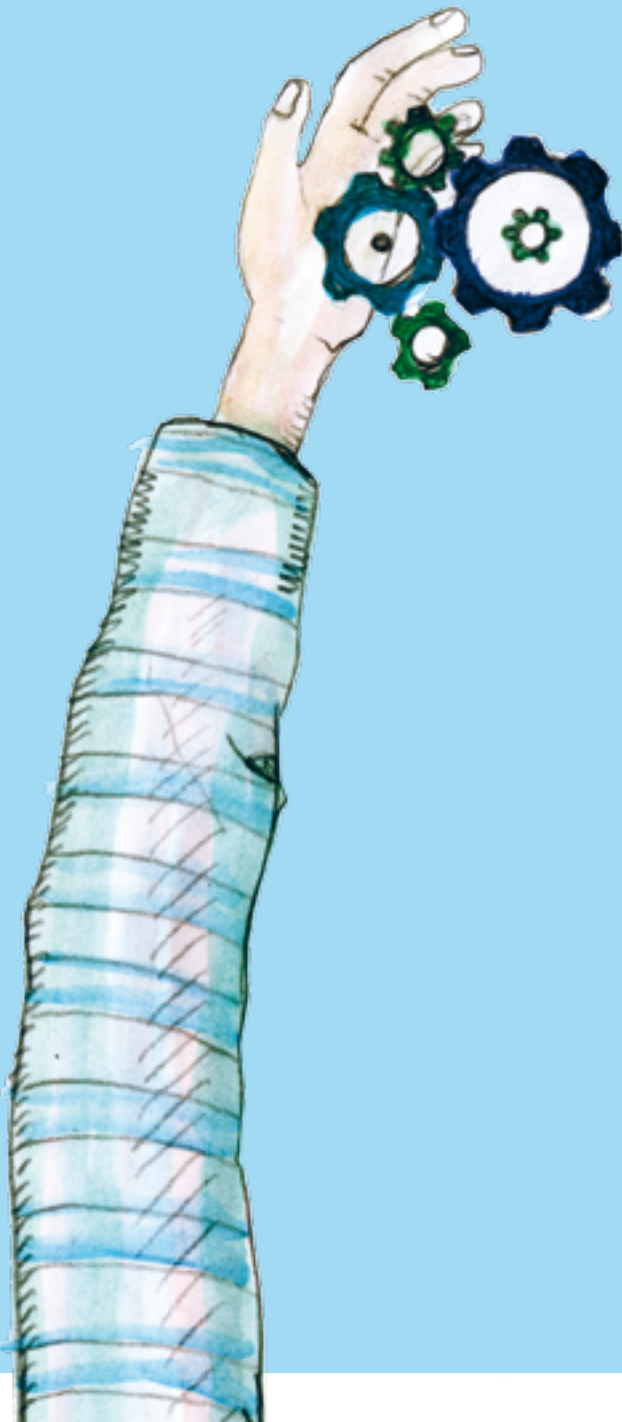
Artikkel 9 tegeleb mõnede küsimustega, mis puudutavad otseselt selliseid juhtumeid, nagu Jaagu oma. Artikkel koosneb 4 osast:

- 9.1 ütleb, et lapsi **ei tohi eraldada** vanematest vastu nende tahtmist, välja arvatud juhul, kui „pädevad ametivõimud“ otsustavad kooskõlas kehtivate seadustega, et niisugune eraldamine **toimub lapse huvides**.
- 9.2 ütleb, et „kõigile huvitatud pooltele“ - laps kaasa arvatud – antakse võimalus selles menetluses **osaleda ja teha teatavaks oma seisukohad**.
- 9.3 ütleb, et ühest või mõlemast vanemast lahutatud lapsel on **õigus säilitada regulaarsed isiklikud suhted ja otsene kontakt** mõlema vanemaga, kui see ei ole lapse huvidega vastuolus.
- 9.4 annab lapsele **õiguse saada informatsiooni** vanemate kohta, kellest ta on lahutatud – kui see ei kahjusta lapse heaolu.

MOODUL
Osalemine

4

MOODUL 4:

OSALEMINE

Kokkuvõte

Selle mooduli alguses vaadeldakse lapse õigust olla ära kuulatud ja osaleda. Keskendutakse tõhusale suhtlemisele: kuidas me saaksime tagada, et me kuulame noori inimesi, mõistame nende sõnumeid ja vastame nende vajadustele.

Mooduli kava

1	Milline on teie seisukoht? Osalejate vaated osalemisõigusele	25 min
2	Esitlus/arutelu: Osalemine kui juhtpõhimõte; seos tõhusa suhtlemisega	15 min
3	Suhtlemistreening: Mis on tõhus suhtlemine?	15 min
4	Aruanne	30 min
5	Hindamine ja lõpetamine	5 min

Üldeesmärgid

- Arutada noorte inimeste õigust olla ära kuulatud ja nende osalusõigust
- Selgitada, kui tähtsad on tõhusad suhtlemisoskused selle õiguse elluviimisel
- Uurida osalejate eneste suhtlemisoskusi
- Tõsta päeva lõpus tuju!

Ettevalmistus ja vajalikud materjalid

- Valmistage esitluseks slaidid või jaotusmaterjalid

Tegevuse jaoks „Milline on teie seisukoht?“:

- Enne mooduli algust valmistage ette kaks A4 paberilehte, ühele neist kirjutage NÕUS ja teisele EI OLE NÕUS
- Selle tegevuse jaoks peate ruumi vabaks tegema: osalejad peavad seisma ravis piki ruumi

Suhtlemistreeningu jaoks:

- Valige välja üks foto ja tehke sellest osalejatele koopiad või näidake seda ekraanil. Vaadake punktis 11 olevaid märkusi (allpool), mis aitavad fotot valida

- Pastapliiatsid ja märkmikud või paberilehed igale osalejale
- Üks koopia vabatahtlike ülesandest (lk 60)
- Kontrollnimekirja koopiad kõigile rühma liikmetele (lk 61)

Hindamistegevuse jaoks

- Teil läheb vaja värvilisi kleepmärkmepabereid, et igale osalejale jaguks 4 paberit
- Valmistage ette neli pabertahvlit vastaval juhisele lk 62

Mooduli juhend

Milline on teie seisukoht? Osalejate vaated osalemisõigusele

1. Selgitage, et moodul algab lühikese tegevusega. Näidake neile kahte silti kirjadega NÕUS ja EI OLE NÕUS ning asetage sildid ruumi eri otstesse. Öelge osalejatele, et te loete ette mõned väited ja osalejad peavad otsustama, kas nad on selle väitega nõus või ei ole nõus.
 - kui nad on täiesti nõus, siis peavad nad seisma sildi NÕUS juurde
 - kui nad ei ole üldse nõus, siis peavad nad seisma sildi EI OLE NÕUS juurde
 - kui nad on osaliselt nõus, siis peavad nad seisma kahe sildi vahele, olles lähemal sellele sildile, millega nad rohkem nõus on
 - öelge osalejatele, et täpselt keskel seista ei tohi! (Märkige see punkt vajaduse korral paberilehega pörandal ära).
2. Kontrollige, kas kõik said aru, siis paluge osalejatel seista kuhugi siltide vahele. Lugege ette esimene väide leheküljelt 57 ja paluge inimestel astuda lähemale sellele sildile, mis vastab nende arvamusele. Paluge neil antud hetkel teistega mitte aru pidada.
3. Kui kõik on ennast kohale seadnud, paluge erinevates kohtades seisvatelt inimestelt kommentaare. Võiksite alustada äärmustest: inimesest, kes on kes on täiesti nõus ja inimesest, kes on kõige tugevamini vastu.
4. Mõne minuti järel lugege ette järgmine väide ja paluge osalejatel minna uuele kohale. Pärast seda küsige nende kommentaare, püüdke küsitleda inimesi, kes veel ei ole arvamust avaldanud.
5. Tehke samamoodi kõigi ülejäänus väidetega.
6. Kui kõik väited on ette loetud, paluge osalejatel uuesti istet võtta.

- Võib juhtuda, et osalejad liiguvad oma kohalt, kui kuulavad ära teiste rühma liikmete arvamused: lubage neil seda teha!
- Võite küsida, miks inimesed oma kohta muutsid või oodata sellega tegevuse lõpuni ja küsida siis, kas keegi muutis oma arvamust mõne väite kohta.

Näpunäited

Esitlus/arutelu: Osalemine kui juhtpõhimõte

7. Kasutage leheküljel 58 olevaid märkmeid, et anda lühiülevaade osalusõigusest, Julgustage rühma liikmeid küsimusi esitama.
8. Selgitage, et järgmisena viite läbi suhtlemisoskusi uuriva tegevuse

Suhtlemistreening: Mis on tõhus suhtlemine?

9. Leidke osalejate seast 4 vabatahtlikku ja paluge neil umbes 5 minutiks ruumist lahkuda. Andke neile arutamiseks kaasa ülesannete leht (lk 62) ja öelge, et kutsute nad kohe varsti sisse tagasi. Selgitage, et kutsute nad sisse ühekaupa ja et nende ülesanne on väga lihtne!
10. Kui vabatahtlikud on ruumist lahkunud, siis näidake ülejäänud grupile enda poolt välja valitud pilti ning selgitage, kuidas tegevus edasi läheb (sammud 1-3 allpool). Võite neile öelda, et see on tuntud telefonimäng veidi muudetud kujul.

Esimene samm:

Rühma esimene ülesanne on kirjeldada pilti esimesele vabatahtlikule, kui ta tagasi sisse kutsutakse. Vabatahtlikule fotot ei näidata: rühm peab seda suuliselt kirjeldama, nii hästi, kui suudab. Vabatahtlik ei tohi küsida küsimusi ega teha märkmeid.

Teine samm:

Teine vabatahtlik kutsutakse sisse ja esimene vabatahtlik peab talle kirjeldama, mida ta foto kohta teada sai (ja meeles pidas). Küsimusi küsida ei tohi.

Kolmas samm:

Teist sammu korratakse veel kahe vabatahtlikuga (ükshaaval). Iga vabatahtlik kirjeldab järgmisele, mis talle meelde jäi. Viimane vabatahtlik kirjeldab fotot kogu rühmale – või võite paluda tal joonistada pilt, kuidas ta seda fotot ette kujutab!

11. Samal aja, kui vabatahtlikud oma ülesannet täidavad, paluge ülejäänud rühmal teha märkmeid selle kohta, mis jäi õigesti meelde, mis jäi valesti meelde ja mis lisati kuulnud kirjeldusele juurde. Nad võivad selleks kasutada kontrollnimekirja lk 61.

Näpunäited

- Foto võib kujutada ükskõik mida, kuid kasulik oleks valida foto, mis kujutab inimlikke tundeid sellisel moel, et neid võib erinevalt tõlgendada.
- Tehke fotost koopiad või näidake seda ekraanil, et rühm saaks seda hoolikalt uurida.

12. Kontrollige, et rühm saab tegevusest aru ja paluge neil foto koopiad ära panna, enne kui esimene vabatahtlik sisse tagasi kutsutakse: nüüdsest ei tohi nad fotot enam vaadata.

13. Kutsuge esimene vabatahtlik sisse ja selgitage, et talle kirjeldatakse ühte fotot, ta peab kirjelduse meelde jätma ja siis selle järgmisele vabatahtlikule edasi andma. Õelge, et ta ei tohi märkmeid teha, aga kinnitage talle, et tegemist ei ole eksamiga! Püüdke vabatahtlikelt pinget maha võtta, las nad näevad seda kui lõbusat tegevust.
14. Jätkake samamoodi teiste vabatahtlikega. Igale etapile ei tohiks kuluda üle 1-2 minuti. Paluge viimasel vabatahtlikul kirjeldada fotot ükskõik millisel viisil ta soovib: kas sõnadega, kunsti abil või diagrammina.

Tegevuse aruanne

15. Täna vabatahtlikke keerulise ülesande täitmise eest. Näidake neile fotot.
16. Enne rühma poole pöördumist paluge vabatahtlikelt lühikommentaare. Võiksite vabatahtlikel paluda lühidalt kommenteerida järgmisi küsimusi:
 - Mis oli ülesande puhul lihtne? Mis oli keeruline?
 - Mis oleks teinud ülesande lihtsamaks?
17. Siis pöörduge kogu rühma poole. Alustuseks paluge lühikest tagasisidet vaatlejate poolt tehtud märkmete kohta.

- Rõhutage vaatlejate rühmale, et kommentaarid peaksid olema konstruktiivsed: vabatahtlikke ei tohiks „süüdistada“ sõnumite edastamisel läbikukkumise pärast.

Näpunäited

18. Jätke umbes 10 minutit otseselt tegevust puudutavate kommentaaride jaoks. Siis tooge välja üldisemaid küsimusi:
 - Mis on need põhjused, miks mõned foto kohta käivad sõnumid tegevuse käigus muutusid?
 - Kui suurel määral te kasutasite enda poolseid tõlgendusi – kas siis esimesel etapil, kui rühm suhtles vabatahtlikuga, või hiljem?
 - Mõelge sellele viisile, kuidas te suhtlete lastega oma töös:
 - > Kas te enda arvates „kuulete“ mõningaid asju ja teisi mitte?
 - > Kas laps saab alati selle sõnumi „kätte“, mida te tahate saata?
 - Kas oskate pakkuda mooduseid suhtlemise parandamiseks? Mida olete sellest tegevusest õppinud?
19. Aruande lõpetuseks tuletage osalejatele meelde, et tõhus noortega suhtlemine on ülioluline, et kaasata neid korralikult otsuste tegemisse. Kasutage taustamaterjalide viimases osas leiduvat informatsiooni (lk 63) ja juhtige nende tähelepanu kaasotsustusõiguse kohta käivatele lõikudele Laste õiguste tagamise osas. Soovitage need leheküljed läbi lugeda.

Hindamine ja lõpetamine

20. Täna osalejaid tubli päevatöö eest! Paluge osalejatelt päeva kohta tagasisidet, et kasutada neid mõtteid homses programmis.
21. Asetage 4 pabertahvli lehte (vaadake lk 61) ruumi laiali ja lugege neile kirjutatud väited ette. Andke igale osalejale 4 värvilist kleepmärkmepaberit ja paluge neil kinnitada üks neist igal pabertahvli lehel sellele kohale, mis näitab, kui suures osas nad seal esitatud väitetele nõustuvad. Lahkuge ruumist või pöörake selg näitamaks, et keegi ei „kontrolli“ nende vastuseid!
22. Päeva lõpetuseks küsige osalejatelt, kas on veel kommentaare, mida nad sooviksid lisada, või soovitusi teise koolituspäeva jaoks.
23. **Paluge osalejatel teisel koolituspäeval kindlasti kaasa võtta väljaanne „Tutvu oma õigustega!“.**

TAUSTAMATERJALID

Osalemine

Sisukord

Tegevus: Milline on teie seisukoht?: Väited	57
Esitlus: Osalemine kui juhtpõhimõte	57
Suhtlemistreeningu jaotusmaterjalid	60
Foto suhtlemistreeningu jaoks	62
Hindamistegevus	62

Tegevus „Milline on teie seisukoht?": Väited

- Oma töös pean lastega olulistes küsimustes alati nõu
- Mõne noori mõjutava otsuse puhul pole nende arvamus asjakohane
- Olen mõnikord oma tegevust muutnud selle tõttu, mida laps on öelnud
- Asendushooldusel olevatel lastel on palju võimalusi mõjutada neid puudutavate otsuste tegemist
- Lapse seisukoht on vähem oluline kui täiskasvanu oma, kes on selle valdkonna ekspert

Esitlus: Osalemine kui juhtpõhimõte

1. Õigus osalemisele

Õigus osalemisele kui juhtpõhimõte tugineb ideele, et lastel on õigus olla ära kuulatud ja nende arvamusi tuleb tõsiselt võtta.

Nagu kõik juhtpõhimõtted, sisaldub see lapse õiguste konventsioonis spetsiifilise õigusena:

Artikkel 12

1. Osalisriigid tagavad lapsele, kes on võimeline iseseisvaks seisukohavõtuks, **õiguse väljendada oma vaateid vabalt kõikides teda puudutavates küsimustes, hinnates** lapse vaateid vastavalt tema vanusele ja küpsusele.
2. Selleks antakse lapsele võimalus avaldada arvamust, eriti igas teda puudutavas kohtu- ja administratiivmenetluses.

2. Punktid, mida tähele panna

“See on suurepärase tunne, kui keegi sult küsib: „Mida sa tahad? Mis on parem? Mis on sinu arvates sinu jaoks parim? Me teeme seda üheskoos, lihtsalt ütle mulle.”

Tsitaat filmist ‘Noorte inimeste hääled’

>>> Lastel on **õigus** avaldada oma arvamust igas asjas, mis neid puudutab. See õigus on kehtestatud rahvusvahelise seadusega

>>> Lastel on see õigus niipea, kui nad on võimelised oma arvamust kujundama ja seda mingil moel väljendama

>>> Selle õiguse olemasolu tähendab, et täiskasvanutel on **kohustus** lapsi ja noori kuulata: me peame nende arvamusi arvestama

>>> Te ei pea alati tegema täpselt nii, nagu laps soovib. See sõltub lapse vanusest ja küpsusest ning konkreetsest otsusest. Aga te peate lapsele selgitama, miks te otsustasite tema soove antud juhul mitte järgida.

3. Miks on osalemine oluline asendushooldusel olevate laste jaoks?

>>> Kuna noortel on **õigus osaleda!**

>>> Kuna võimalus ise oma elu juhtida on oluline **isikliku väärikuse ja iseseisvuse** jaoks

>>> Kuna siis **on otsused noorte omad** ja seetõttu on nad meelsamini nõus vajalike tegevustega

>>> Kuna see **suurendab usaldust ja aitab parandada suhteid**, kui noored tunnevad, et nendega peetakse nõu ja neid võetakse tõsiselt

>>> Kuna see aitab arendada noortel **suhtlemise ja otsuste tegemise oskust**, mis on hilisemas elus olulised

Noorte inimeste hääled

“On olnud juhuseid, kui ma avaldasin arvamust või jagasin oma mõtteid ja mulle öeldi ei ilma ühegi põhjenduseeta.”

„Ma tunneksin end kindlamalt, kui mul oleks sinu toetus isegi siis, kui sa ei nõustu minu valikutega elus. Ära süüdistada mind või karista mind minu otsuste eest. Säilita meie suhted. Ma vajan ikka veel sinu abi.”

“Minu austamine ja ärakuulamine oleks julgustanud mind paremini käituma ja sotsiaaltöötajaid rohkem austama.”

“Ma avaldasin soovi töötada ja rääkisin, missugust tööd ma oskan teha. Nad ei arvestanud minu soovidega ja leidsid mulle töö, mille tegemiseks mul ei olnud oskusi; minu soove ja arvamust ei võetud arvesse.”

Hooldustöötajate hääled

“Kui me tahame, et lapsed oleksid meie poolel, siis me peame nii töötama: me peame olema usaldusväärsed.”

“Väga vähesed lapsed ei ole võimelised suhtlema: nad reageerivad hästi heale kohtlemisele ja suhetele, tegelikult neile meeldib suhelda ja luua usaldusel põhinevaid suhteid.”

“Isegi kui sa juba tead, millise otsuse langetad, ikkagi on oluline usalduse loomiseks küsida küsimusi.”

“Me peame selgitama, miks see rikub nende õigusi, peame tooma praktilisi näiteid. Oluline on teha soovitusi, olla leidlik, luua koos valikuvõimalusi, olles samal ajal kindlameelne.”

4. Osalemine ja suhtlemine

Tõelise osaluse võtmeks on tõhus suhtlemine.

- >>> Kui laps tunneb, et **ta ei suuda edastada** oma tõelisi vajadusi, siis see laps ei saa osaleda.
- >>> Kui täiskasvanud **ei kuula**, mida laps tõeliselt ütleb, siis selle lapse seisukohti ei ole tähele pandud.
- >>> Kui lapsel **ei ole asjakohast informatsiooni**, siis ta ei saa kujundada korralikult oma seisukohta.
- >>> Kui täiskasvanud peavad lapse arvamust ebaoluliseks, siis tema vaated ei maksa midagi.

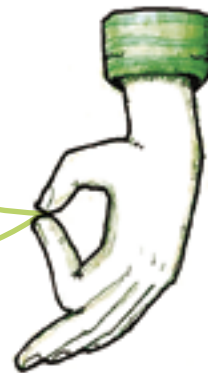
Otsuste tegemisel peame võtma arvesse aega, mis kulub otsuste vastvõtmisele. Lapsed ei tunneta aja möödumist samamoodi, kui täiskasvanud: nad kannatavad, kui te neid vähemasti asjaga kursis ei hoia.

OLULINE!

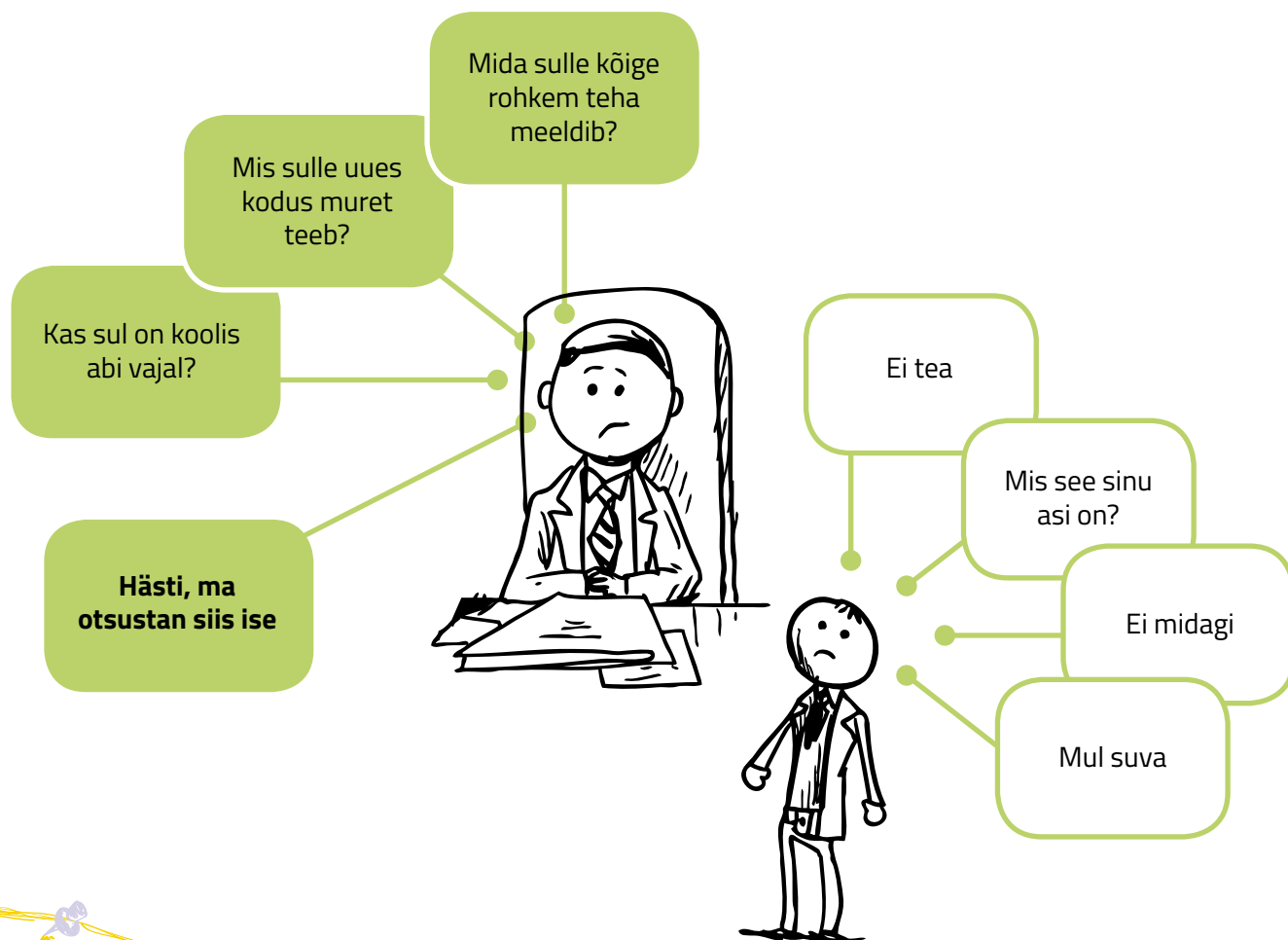
Juhtumiuuring: Puudulik informatsiooni edastamine

Seitsmeteistkümnenda-aastane tütarlaps oli viimased neli aastat elanud asendushooldusel pool-iseseisvalt. Ta teadis, et see toetus lõppeb, kui ta saab 18-aastaseks ning hoolduselt lahkumine tegi talle suurt muret.

Mitu nädalat enne oma 18-aastast sünnipäeva kohtus ta oma sotsiaaltöötajaga, kes hoiatas teda, et peaaegu kindlasti tuleb tal oma hoolduskohast lahkuda. Tütarlaps rääkis oma murest, aga ei saanud rohkem mingeid teateid enne oma 18-aastast sünnipäeva. Ehkki lõpuks otsustati lubada tal jääda, oli tütarlaps siiski ebakindel ja murelik. Neid muresid oleks saanud leevendada, kui teda oleks kogu otsuse langetamise protsessi vältel informeeritud.

5. Kas mõnikord juhtub nii?

Märkused

- > Paluge osalejatel vaadata lk 19-21 väljaandes **Laste õiguste tagamine**, kus käsitletakse osalemisõigust
- > Samuti võiksite paluda neil vaadata lk 29-33, „Rääkides noorte inimestega“
- > Öelge, et homsed tegevused käsitlevad lähemalt probleeme, mis võivad tekkida noorte kaasamisel otsustamisesse

Suhtlemistreeningu jaotusmaterjalid

Ülesanne vabatahtlikele

Mida te mõistate tõhusa suhtlemise all?

- Koostage lühike nimekiri asjadest, mida teha ja mida mitte teha

Kontrollnimekiri ülejäänud rühmale

Samal ajal, kui vabatahtlikud oma ülesannet täidavad, tehke märkmeid järgneva kohta:

- Kas olulist informatsiooni jäeti välja?
- Kas vabatahtlikud lisasid midagi juurde, mida esialgses kirjelduses ei olnud?
- Kas informatsiooni muudeti või tõlgendati erinevalt?
- Millised faktid jäid alati meelde?

Foto suhtlemistreeningu jaoks

Kontrollnimekiri laste kaasamiseks otsuste tegemisse

INFORMEERI

Kas lapsel on olemas vajalik informatsioon otsuse tegemiseks?

ARUTA

Kas olete kõik lapsega läbi arutanud, et kõrvaldada võimalikud valesti mõistmised?

KUULA

Kas olete tõepoolest kuulnud, mida laps ütleb, kaasa arvatud see, mis jäi välja ütle mata?

KAALUTLE

Kas olete lapse seisukoha üle järele mõelnud ning püüdnud erimeelsusi lepitada?

TAGASISIDE

Kas olete lapsega rääkinud ja põhjendanud lõplikku otsust?

Hindamistegevus

Väited

- Mulle meeldis tänane päev
- Minu arust oli see kasulik
- Tunnen, et mõistan nüüd paremini laste õigusi
- Ma sain mõned mõtted, mida võin oma töös kasutada.

Pabertahvli lehtede näidis

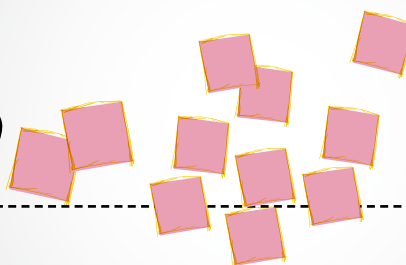
Märkused

- > Kirjutage ülalpool olevad neli väidet neljale pabertahvli lehele
- > Parempoolne pilt näitab „täidetud“ lehte pärast seda, kui osalejad on oma kleepmärkmepaberid sinna asetanud.

Mulle meeldis tänane päev

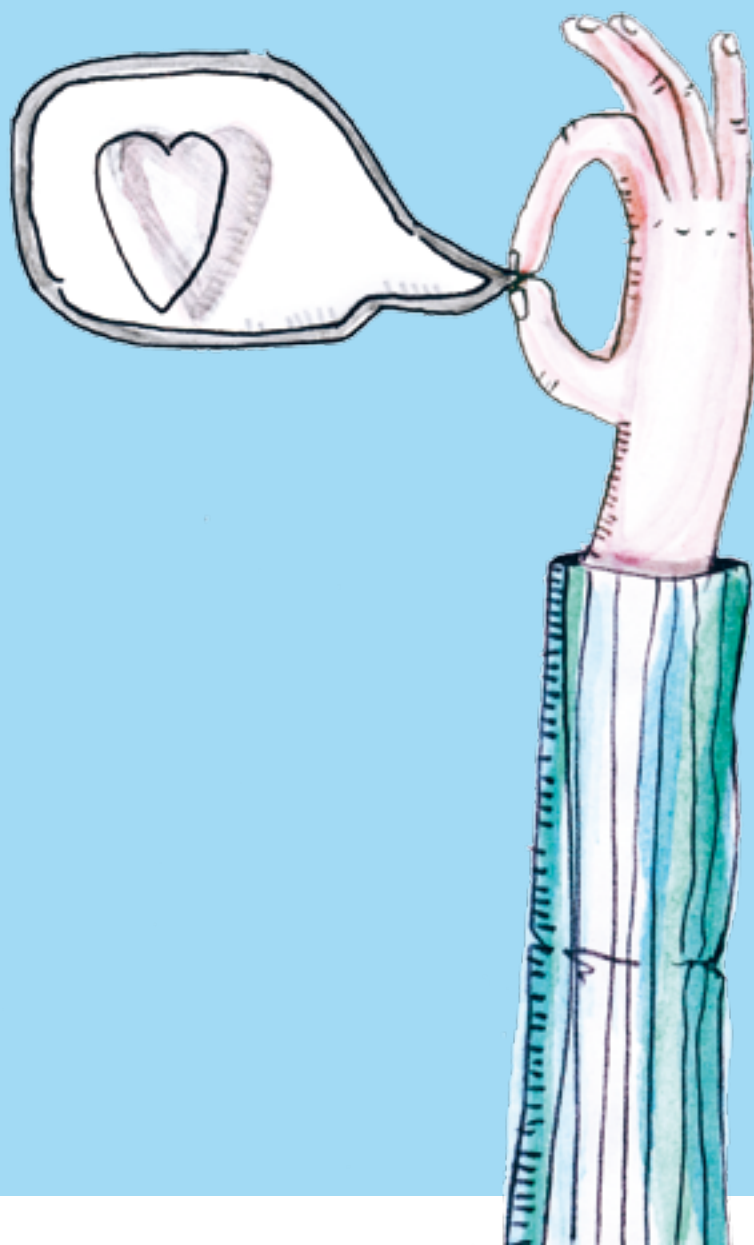

Mulle meeldis tänane päev

MOODUL
Lapse parimad
huvid

5

MOODUL 5:

LAPSE PARIMAD
HUVID

Kokkuvõte

See moodul teeb ülevaate eelnenud päevast ja ning vaatleb lähemalt kolmandat juhtpõhimõtet: lapse parimad huvid. Osalejad kaaluvad mõningaid tegureid, mida tuleb arvestada lapse huvide hindamisel ja uurivad neid seoses mõne nende hooldusel oleva lapsega.

Mooduli kava

1	Päeva ülevaade ja 2.päeva sissejuhatus	30 min
2	Ajurünnak ja esitus: 'Parimate huvide' tutvustus	20 min
3	Tegevus (mõtisklemine): Vajadused, prioriteedid ja takistused	10 min
4	Rühmatöö: Eelnenud tegevuse tulemuste omavahel jagamine	20 min
5	Aruanne	10 min

Üldeesmärgid

- Uurida „parimate huvide“ kui juhtpõhimõtte tähendust
- Mõista, miks see on oluline ja kuidas see saab abiks olla
- Arutada näiteid osalejate praktikast, kus lapse arusaamine oma parimatest huvidest erines nende omast

Ettevalmistus ja vajalikud materjalid

Materjalid

- Vähemalt 2 erivärvilist kleepmärkmepaberit iga osaleja jaoks.

Ettevalmistused

- Valmistage ette kaks silti või pange üles kaks pabertahvli lehte. Kirjutage mõlemale peal- kirjad:
 - Võtan kaasa ja kasutan oma töös
 - Mul on küsimusi ja muresid

- Valmistage slaidid, mis näitavad jooniseid 1, 2 ja 4 lehekülgedel 74-75 (või joonistage need pabertahvli lehele)
- Tehke koopiad 3. joonisest („Jaotusmaterjal“). Teil läheb vaja ühte koopiat iga osaleja jaoks
- Valmistage esitluse jaoks slaidid

Mooduli juhend

1. päeva ülevaade ja 2. päeva sissejuhatus

1. Tervitage osalejaid ja käige lühidalt läbi esimesel päeval käsitletud olulised punktid ning teise päeva programm. Öelge, et tänased moodulid tuginevad esimese päeva aruteludele ja informatsioonile. Õhtupoolik pühendatakse praktiliste strateegiade arendamisele.
2. Kasutage lühikest „meeleolu“ uurimise tegevust, et näha, kuidas osalejad on päeva suhtes meelestatud.

Paluge neil tõsta kätt vastavalt sellele, kuidas nad end täna hommikul tunnevad:

- Kaks ülestõstetud kätt ja näppude lehvitamine tähendab „põnevil ja energiat täis“
 - Üks käsi üleval ja näppude lehvitamine „ettevaatlikult optimistlik eelseisva päeva suhtes“
 - Ülestõstetud ja kokkusurutud käed tähendavad „ülekoormatud ja segaduses“
-
3. Pärast käte tõstmist paluge kommentaare: võib-olla on osalejatel teistsuguseid tundeid. Siis jagage kõigile laiali kleepmärkmepaberid, igale osalejale kaks. Paluge neil kirjutada vähemalt üks lühike kommentaar mõlemale lehele vastavalt allpool olevale skeemile. Õelge, et nende vastused on anonüümsed, et nad julgeksid vabalt kirja panna, mida nad tunnevad.

- **Esimene värv:** Midagi eilsest, mida ma saan tööle tagasi pöördudes kasutada
See võib olla idee või strateegia
- **Teine värv:** Mured või küsimused selle kohta, mida ma kuulsin
Ükskõik, mis neile muret teeb – näiteks, et nad ei ole nõus, ei saa aru või ei mõista, kuidas seda ellu viia.

4. Andke neile mõni minut oma mõtete kirjapanemiseks ja paluge neil siis kinnitada paberid kas tahvlile või seinale õige pealkirja alla. Andke inimestele mõni minut aega tahvil olevate kleepmärkmepaberite läbilugemiseks.
5. Küsige, kas keegi sooviks oma mõtteid teistega jagada. Käsitlege lühidalt mõnda märkmepaberit. Kui aeg lubab, püüdke otseselt vastata vähemalt mõnele „teise värviga“ tähistatud murele või küsimusele.

- Õelge, et püüate ülejäänud küsimustele vastata koolituse lõpuks
- Julgustage neid tutvuma teiste inimeste „esimese värviga“ tähistatud strateegiatega, näiteks puhkepauside ajal

Näpunäited

Ajurünnak ja esitlus: 'Parimate huvide' tutvustus

- Nüüd tutvustage neile selle mooduli teemat: lapse õiguste konventsiooni 3. juhtpõhimõte, lapse parimad huvid. Alustuseks paluge osalejatel teha ajurünnak selle kohta, mida nad mõistavad selle juhtpõhimõtte all. Kirjutage vastused pabertahvlile.

Näpunäited

- Osalejad võivad välja tuua kõike, mis neil seostub selle ideega – ükskõik, kas positiivses või negatiivses mõttes
- Püüdke vastuseid mitte hinnata või kommenteerida: selgitage, et selles tegevuses ei ole „õigeid“ vastuseid!
- Kui võimalik, püüdke grupeerida sarnased vastused lähestikku: selle asemel, et kirjutada otse pabertahvlile, võiksite kasutada kleepmärkmepabereid, kuna neid saab tahvil ringi liigutada.

- Pärast umbes 5-minutilist ajurünnakut kasutage esitluse punkte alates lk 69, et anda osalejatel olulist informatsiooni „parimate huvide“ kohta. Kui aeg võimaldab, avage diskussioon küsimustes, mis asuvad esitluse punktide 5, 6 ja 7 all („tasakaalustav“ tegevus).

Uuriv tegevus: Vajadused, prioriteedis ja takistused

- Esitluse lõpul paluge osalejatel mõelda ühele lapse suhtes tehtud otsusele, kus nad pidid lapse soovidega vastuollu minema. Näidake ekraanil esimest diagrammi lk 70 (joonis 1) ja selgitage, et tegevuse esimene osa seisneb lühikeses mõtiskluses.
- Selgitage näidist (joonis 2) ja öelge, et neil palutakse täita samasugune näide, tuginedes mõnele tõelisele juhtumile, millega nad töötanud on.
- Siis andke kõigile koopia joonisest 3 (jaotusmaterjal). Paluge neil esialgu kahte halli ala all servas mitte tähele panna.

Näpunäited

- Paluge neil mõelda diagrammi täites nii, nagu nad ise oleksid see laps, kelle kohta otsus tehakse
- Paluge neil püüda mõista lapse soovide taga olevaid põhjusi (diagrammi alumine osa)

- Andke osalejatele mõned minutid oma diagrammi täitmiseks. Seejärel näidake neile joonist 4. Selgitage, et nüüd peaksid nad meelde tuletama enda põhjused, miks nad toetasid lapse omast erinevat otsust. Nüüd peaksid nad täitma ära kaks alumist osa: mis oli neile oluline ja mis tegi neile lapse puhul muret.

Rühmatöö: Eelnenud tegevuse tulemuste jagamine

12. Kui inimesed on lõpetanud, siis paluge neil luua 3- või 4-liikmelised rühmad ja jagada oma diagrammi teiste rühma liikmetega. Kui nad on oma diagramme tutvustanud, siis paluge neil arutada küsimusi „Ülesanded rühmadele“.

Aruanne

Kuna aruandeks on aega vähe, siis paluge osalejatel mitte minna väga üksikasjalikuks oma näidete tutvustamisel grupele. Kui nad on nõus diagrammide väljapanemisega, siis võite need puhkepausi ajal ruumi üles panna, et kõik neid näha saaksid.

13. Kasutage rühmadiskussioonidest aruandmisel järgmisi küsimusi:
- > Kas teie arvates võiks selline tegevus olla kasulik teie hooldusel olevate laste parimate huvide väljaselgitamisel?
 - > Millisel määral te enda arvates tegelikult teate põhjusi, mis on laste poolt väljendatud soovide taga? Kui palju te seda uurite laste käest, kellega te koos töötate?
14. Lõpetuseks meenutage osalejatele, et meie vahetu tegevus või soovid on kujundatud sügavamate väärtushinnangute või asjade poolt, mida me peame elus tähtsaks. Sageli loovad need väärtushinnangud meie vahetud soovid ja selle sügavama motivatsiooni uurimine võib vahel tuua välja mooduse, kuidas erinevaid soove praktilisel tasandil omavahel lepitada.

TAUSTAMATERJALID

Lapse parimad huvid

Sisukord

Esitlus: 1. päeva ülevaade ja 2. päeva sissejuhatus	66
Esitlus: „Parimate huvide“ tutvustus	67
Joonised tegevuse jaoks: Läbi lapse silmade	72
Ülesanded rühmadele	74

Esitlus: 1. päeva ülevaade ja 2. päeva sissejuhatus

1. 1. päeva ülevaade

Me vaatlesime:

- >>> **Mis on inimõigused** ja miks nad on olulised?
- >>> **Mis on laste õigused?** Millised õigused lastel on?
- >>> **Miks on laste õigused olulised** asendushooldusel olevate laste jaoks? Mida see meie jaoks tähendab?
- >>> **Mis on lapse õiguste konventsioon (LÕK)?** Milliseid õigusi see sisaldab?
- >>> Lapse õiguste konventsiooni **4 juhtpõhimõtet**:
 - > Õigus elule, ellujäämisele ja arengule
 - > Osalemisõigus
 - > Lapse parimad huvid
 - > Mittediskrimineerimine

Samuti vaatlesime lähemalt **kahte neist juhtpõhimõtetest**: õigus elule, ellujäämisele ja arengule ning osalemisõigus

2. 2. päeva sissejuhatus

Me vaatleme...

Ülejäänud kahte juhtpõhimõtet:

- „**Lapse parimad huvid**“ ja kuidas me saame kindlaks teha, millised on lapse parimad huvid
- **Õigus mittediskrimineerimisele** – ja kuidas diskrimineerimist kindlaks teha

Mida see tähendab teie praktilise tegevuse jaoks

Õhtupoolikul püüame kõik erinevad koolituse osad kokku viia. Kasutame noortega ja poliitika kujundajatega peetava vestluse simulatsiooni, et

- Koolituse sisu üle korrata
- Ennetada raskusi
- Luua argumente ja strateegiaid

Esitlus: „Parimate huvide“ tutvustus

1. Ülevaade

„Lapse parimad huvid“ on nii juhtpõhimõte – ehk üks konventsiooni põhisõnumitest – kui ka konventsiooni eraldi artikkel. Neid mainitakse mitmes artiklis ja võetakse kokku artikkel 3 esimeses osas:

Lapse õiguste konventsiooni artikkel 3

Osa 1: „Igasugustes lapsi puudutavates ettevõtmistes riiklike või erasotsiaal-hoolekandeesutuste, kohtute, täidesaatvate või seadusandlike organite poolt tuleb esikohale seada lapse huvid.“

ÜRO ütleb selle juhtpõhimõtte kohta järgmist („põhisõnum“):

„Kui riigivõimu organid võtavad vastu lapsi mõjutavaid otsuseid, siis tuleb esikohale seada lapse huvid. See põhimõte kehtib kohtute, täidesaatvate või seadusandlike organite ja riiklike või erasotsiaalhoolekandeesutuste otsustele. See on üks konventsiooni põhisõnumitest...“

2. Mida see tähendab teie praktilise tegevuse jaoks?

Kui me võtame vastu last mõjutavaid otsuseid...

- >>> Me peame arvesse võtma selle otsuse mõju lapsele ja tegema otsuse, mis on **lapse jaoks parim**.
- >>> Me saame seda teha tuginedes lapse kohta olemasolevale **informatsioonile**: mida laps on öelnud, mida te ise teate ja mida olete kuulnud teistelt inimestelt, kes osalevad lapse elus.
- >>> Me peame arvesse võtma nii **füüsilisi, emotsionaalseid, vaimseid kui ka arenguvajadusi**: teiste sõnadega, otsus peab arvestama nii lapse **pikaajalisi** vajadusi kui ka koheseid **ohutuse ja turvalisuse** probleeme.

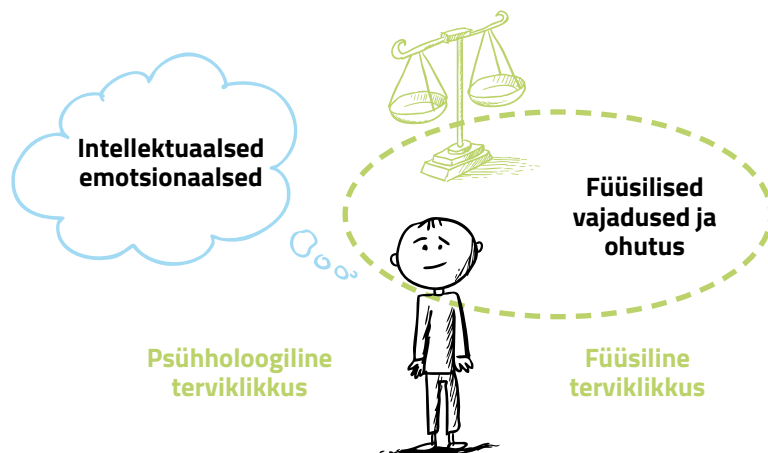
Lapse parimate huvide kindlakstegemine tugineb paljudest allikatest informatsiooni ja arvamuste kogumisele. Lapse arvamus on oluline, aga samuti on tähtis teie arvamus ja päritolupere, hoolduspere, õpetajate, koolidirektorite, noortejuhtide ja teiste last tundvate inimeste arvamus.

OLULINE!

Juhtumiuuring: Õdede ja vendade kooshoidmine

„Mõned romide (mustlaste) lapsed paigutati kaks aastat tagasi asendushooldusele. Kuna neid oli 8 õde ja venda, siis ei olnud võimalik panna neid ühte hooldusperre. Nad jagati nelja pere vahel, mis oli alguses küll raske, aga kahe aasta möödudes oli saavutatud suurt edu: lapsed osalesid aktiivselt oma hooldusperede elus. Kuna laste vanematelt olid vanemlikud õigused ära võetud, siis oli vaja lapsi hakata lapsendamiseks ette valmistama. Me rääkisime hooldajatega, et neid võimalikuks lapsendamiseks ette valmistada ja kohtusime sotsiaalhoolekandekeskustega. Samal ajal püüdis sotsiaalhoolekandekeskus leida perekondi, kes oleksid nõus 4 last lapsendada, kuid see osutus võimatuks: mõnda last sooviti lapsendada, kuid ülejäänud oleksid pidanud määramata ajaks hooldusperre jääma. Siis otsustasime, et loome spetsiaalse hoolduspere, et kõik õed ja vennad saaksid kokku jääda: mis on tähtsam, kas leida lapsendajad või et lapsed jääksid perekonnana kokku? Me otsustasime lapsed koos hoida ja toetada pikaajalise hoolduse plaani.“

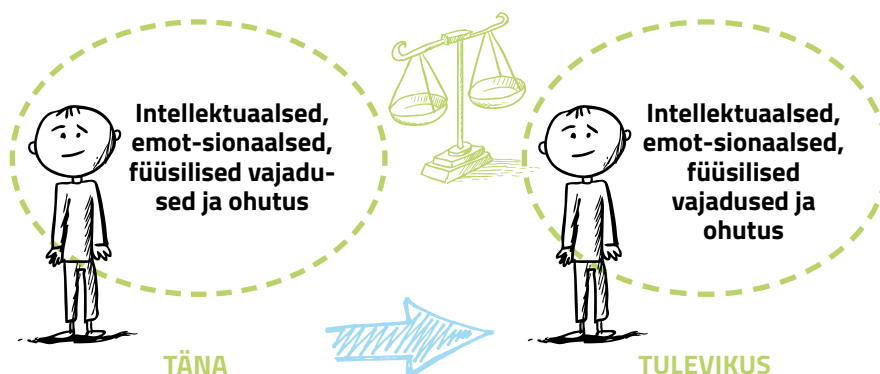
3. Tasakaalustamine: füüsilised ja emotsionaalsed vajadused

Kui laps soovib suhelda teda ahistava vanemaga, siis kuidas leida tasakaalu tugevate emotsionaalsete vajaduste ja võimalike füüsiliste ohtude vahel?

Kas vastus peab tingimata olema "jah" või "ei"?

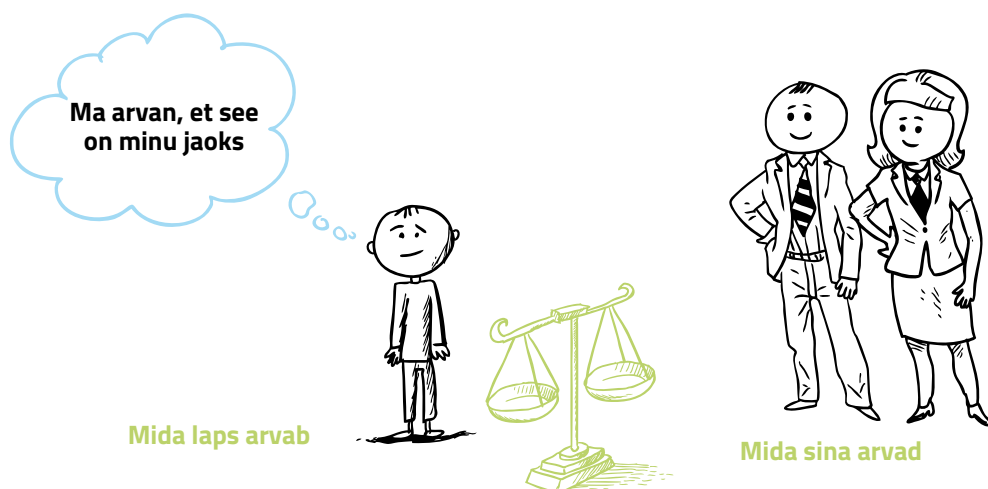
4. Tasakaalustamine: täna ja homme

Kui te otsustate murda lapse usaldust, et last kaitsta, siis kuidas see mõjutab teie suhteid?

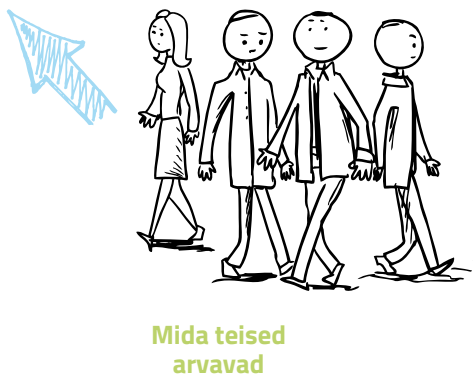
Milline on mõju lapse usaldusvõimele?

5. Tasakaalustamine: mida laps arvab ja mida teised arvavad

16-aastane tüdruk kaebab piirangute üle, mis hoolduspere on talle seadnud sõpradega kohtumisel. Te mõistate, et piirangud on olulised, kuid samas teate, et tüdruk jätkab nende rikkumist, kuna sõbrad on talle tähtsad.

Mida te teete? Kellega te vestlete? Kuidas te leiate tasakaalu erinevate nõudmiste ja soovide vahel?

6. Lapse soovide austamine

Lapse soovid on tema parimate huvide kindlakstegemisel alati asjakohased ja osalemisõigus ütleb meile, et neid tuleb alati **arvesse võtta**.

See ei tähenda, et te peaksite alati tegema nii, nagu laps soovib, aga...

- >>> Pidage meeles, et **lapse soovidest üleastumisel** on alati (negatiivsed) psühholoogilised tagajärjed
- >>> Pidage meeles, et **mõnikord laps tõepoolest teab paremini**, kui teie, mis talle hea on: laps teab, mis talle tähtis on ja millega ta suudab leppida ja mida ta ei talu

7. Õigus iseseisvusele

Lapse õigus iseseisvusele (kontroll oma otsuste üle) on oluline: peame seda austama, kus vähegi võimalik

- >>> **emotsionaalses mõttes**: lapse soovid võivad peegeldada sügavaid emotsionaalseid vajadusi, mille keelamine võib põhjustada pikaajalist kahju
- >>> **arengu mõttes**: iga laps peab hakkama ise otsuseid tegema ja olema kindel, et ta seda

„Kui sa mind ei kuula ja teed selle asemel (halva) otsuse ja ma ei ole sellega rahul, siis see tekitab probleeme nii minule kui sinule. Siis tuleks sul teha uus otsus ja see võtaks rohkem aega ja raha.“

Asendushooldusel olev noor

suudab. Lapse eest otsustamisel keelame talle võimaluse õppida ja arendada oma otsustamise oskusi

>>> **praktilises mõttes:** laps võib meie otsust mitte täita, nii et lõpuks me ikkagi ei saavuta seda, mida me pidasime „parimaks!“

8. Arutamine ja läbirääkimine

„Parimate huvide“ põhimõte on tihedalt seotud osalemise põhimõttega.

Pea meeles, et last mõjutavate otsuste puhul...

Lapsel on **õigus**, et tema arvamus ära kuulatakse ja arvesse võetakse.

Lapse parimate huvide kaalumisel on see arvamus oluliseks mõjuteguriks:

>>> Te peate selle **ära kuulama!**

>>> Te peate seda **kuulda võtma!**

>>> Te peate lapsega **suhtlema** ja talle **selgitama** oma mõtteid lapse parimate huvide kohta, kui need erinevad lapse mõtetest.

Märkused

- > Tunnistage, et lapse parimate huvide kindlakstegemine ei ole kerge ülesanne ning tunnustage kutseliste hooldustöötajate poolt tehtavat tööd
- > Tuletage neile meelde, et kuigi sageli näib, et kogu otsustusekoorem on nende õlgadel, on lapse parimate huvide hindamine siiski mitmepoolne otsus: kaasata tuleb mitmeid huvigruppe.
- > Paluge osalejatel vaadata lk 23 väljaandes Laste õiguste tagamine, mis teeb parimatest huvidest kokkuvõtte. Samuti juhtiga tähelepanu diagrammile lk 26.

9. Protseduurilised kaitsemeetmed: parimate huvide kindlakstegemine

Lapse parimate huvide kindlakstegemiseks kontrollige, kas olete teinud järgnevat:

1. Kuulanud ära, **mida lapsel on öelda** (ja võtnud arvesse tema küpsust ja võimet hinnata võimalikke tagajärgi)
2. Hinnanud **lapse perekonnaliikmete** (kaasa arvatud vanemad, õed ja vennad, täiskasvanud sugulased, teised „lähedased“) arvamusi, suhtumist, võimekust ja soove, pidades meeles nende ja lapse vaheliste suhete iseloomu
3. Kaalunud lapse igapäevast **elukeskkonda** – praegu, eelnevalt ja tulevikus
4. Kaalunud **lahutamise või taasühendamise** tõenäolist mõju, kus asjakohane
5. Kaalunud lapse arenguvajadusi
6. Võtnud arvesse **teisi asjakohaseid küsimusi** – näiteks usulisi või kultuurilisi vajadusi

>>> Seejärel vaadake üle iga võimaliku hooldusvariandi sobivus

10. Protseduurilised kaitsemeetmed: „esiplaanile seadmine”

Iga kord, kui mõni otsus tõenäoliselt mõjutab last, tuleb tema **parimad huvid seada esiplaanile**.

Pidage meeles:

- >>> Iga kord, kui võtame vastu last puudutava otsuse, peame kindlaks määrama tema parimad huvid. See tähendab mitmetest allikatest informatsiooni kogumist ja hindamist.
- >>> Kuigi me peame lapse huvid esiplaanile seadma, peame samal ajal arvestama ka teiste inimeste õiguste ja seaduslike huvidega – nagu näiteks vanemad, õed ja vennad, õpetajad või teised hooldajad.
- >>> Tuleb eelistada lapse jaoks kõige positiivsemat lahendust. See sisaldab nii lühiajalise kui pikaajalise mõju kaalumist.

Pidage meeles, et lapse huvid hindamine ei ole midagi sellist, mida saab teha valemi järgi, seda tuleb alati teha juhtumipõhiselt, lähtuvalt hetkeolukorrast ja konkreetsest lapsest.

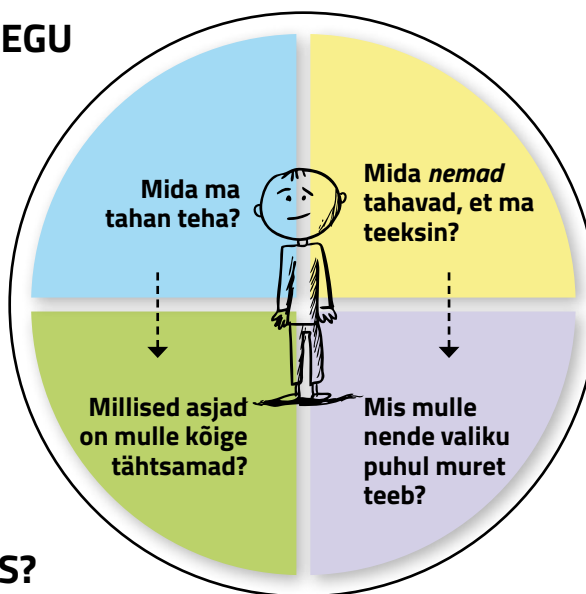
Peaksite alati jätma võimaluse otsuseid üle vaadata ja vajadusel muuta. Asjad võivad muutuda!

Tähtis!

Läbi lapse silmade

Joonis 1 (ekraanil näitamiseks)

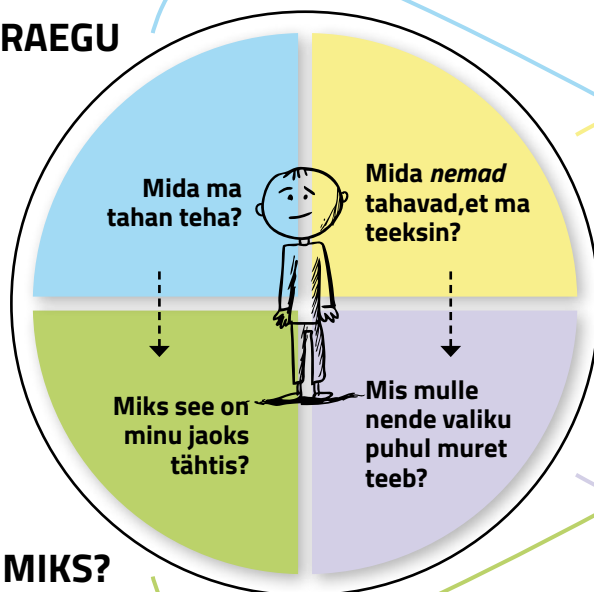
PRAEGU

MIKS?

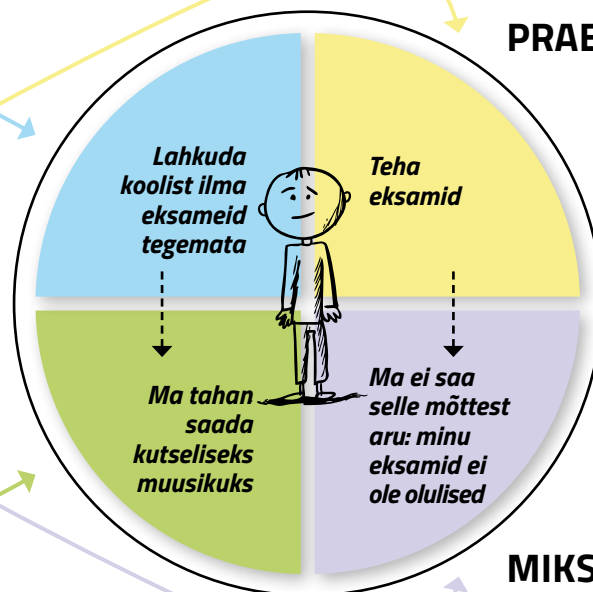
Joonis 2: näidis ekraanil näitamiseks

PRAEGU

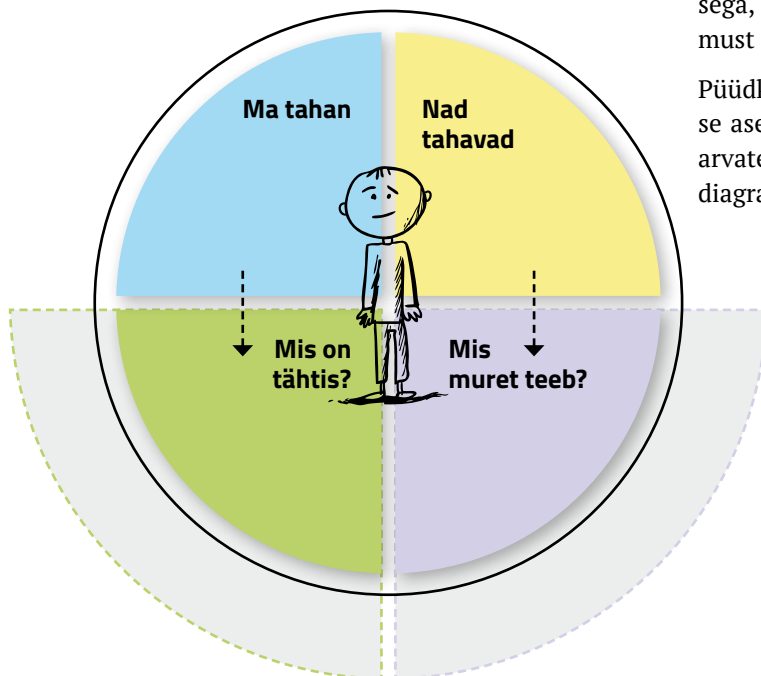
MIKS?

PRAEGU

MIKS?

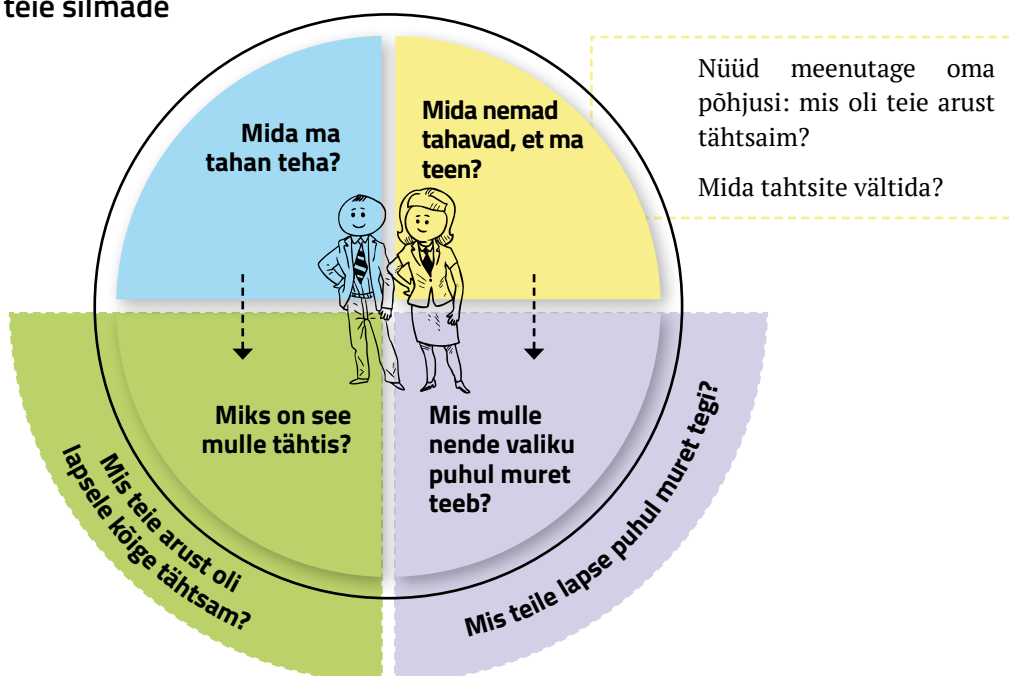
Joonis 3 jaotusmaterjal osalejatele Läbi lapse silmade

Mõelge ühele otsusele, mille te pidite langetama ja kus te ei nõustunud lapsega, kuidas parimat tulemust saavutada

Püüdke end kujutada lapse asemele. Kuidas ta teie arvates oleks täitnud selle diagrammi?

Joonis 4 ekraanil näitamiseks Läbi teie silmade

Ülesanded rühmadele:

- >>> Arutlege, kas teie mured ja lapse mured olid samad ja kas te pidasite tähtsaks samu asju
- >>> Leidke mooduseid, kuidas neid erinevaid prioriteete omavahel lepitada

MOODUL

Mittediskrimineerimine

6

MOODUL 6:

MITTEDISKRIMINEERIMINE

Kokkuvõte

See moodul teeb ülevaate paljudest eelnevates moodulites arutatud mõtetest ning tutvustab positiivse ja negatiivse diskrimineerimise ideed. Uurime mõningaid oletusi, mida me teeme töös noorte inimestega.

Mooduli kava

1	Tegevus: Edasi ja tagasi	30 min
2	Tegevuse aruanne	25 min
3	Virgutus	5 min
4	Esitlus: Diskrimineerimise tutvustus	10 min
5	Arutelu: Kas mõni teie lastest kogeb diskrimineerimist?	20 min

Üldeesmärgid

- Mõista võrdsuse ja mittediskrimineerimise olulisust
- Tutvustada erinevaid diskrimineerimisvorme: otsene, kaudne ja struktuuriline
- Uurida mõningaid gruppe, kes sageli kannatavad diskrimineerimise all ja otsida teid selle vältimiseks meie töös

Ettevalmistus ja vajalikud materjalid

- Esimese tegevuse jaoks läheb vaja piisavalt ruumi: osalejad peavad seisma ravis (ja astuma edasi või tagasi). Stardijoone võite tähistada nööriaga (vaadake diagrammi lk 79)
- Tehke koopiad lk 83-84 asuvatest rollikaartidest
- Valmistage esitluseks slaidid
- Valmistage slaid või kirjutage pabertahvlile rühmade nimekiri lk 81

Mooduli juhend

Tegevus: Edasi ja tagasi

1. Õelge osalejatele, et see moodul algab rollimänguga. Andke kõigile rollikaart ja paluge see vaikselt läbi lugeda, ilma teistele näitamata.

- Kui teie ruum ei ole piisavalt suur, siis võite tegevuse läbi viia mujal või õues! Kui see on nii, siis peaksite osalejaid eelmise mooduli lõpul ette hoiatama, et liikumisele ei kuluks liigselt aega. Võib-olla tuleb teil tegevust 5 minuti võrra lühendada, et inimesed saaksid seminariruumi tagasi pöörduda

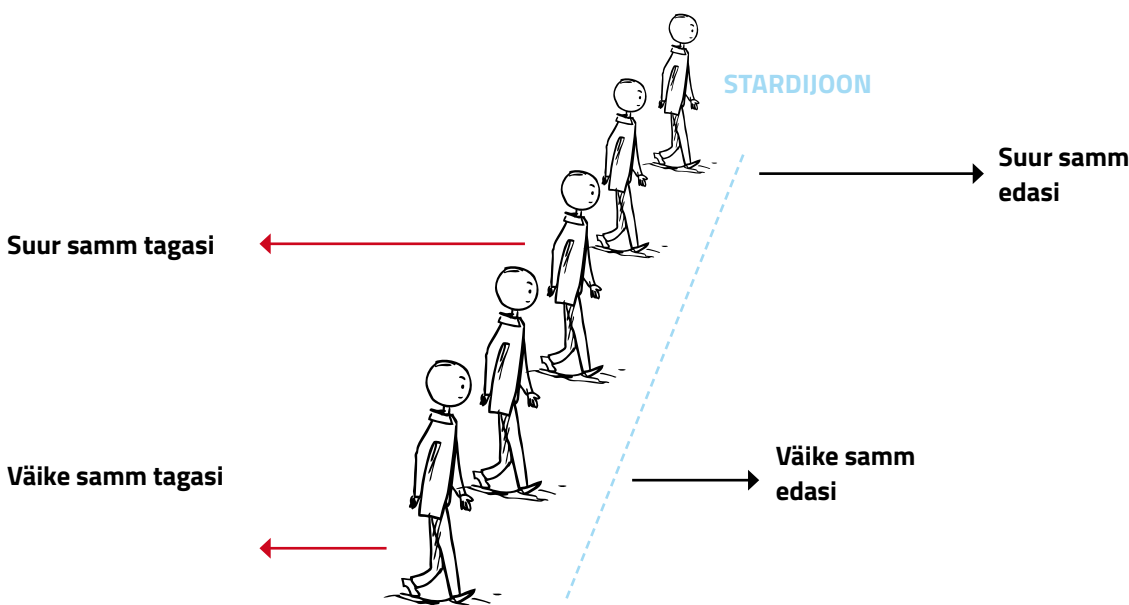
Näpunäited

2. Paluge inimestel kujutada ennast neile antud rolli. Võiksite nende abistamiseks kasutada suunavaid küsimusi, näiteks paluge neil ette kujutada:

- > Kohta, kus nad veedavad kõige enam aega
- > Inimesi, kellega nad veedavad kõige enam aega
- > Asju, mida neile teha meeldib ja asju, mida neile teha ei meeldi

Õelge, et nad võivad vabalt lisada juurde omapoolseid üksikasju, tuginedes kaardil olevale vähesele informatsioonile. Nad peaksid püüdma ette kujutada mõningaid selle lapse elu üksikasju.

3. Paluge neil seista üksteise kõrval piki ruumi olevale stardijoonele (vaadake joonist). Õelge, et te loete ette mõned väited ja nad peaksid mõtlema, kuidas iga sündmus mõjutaks „nende“ last. Nad peaksid astuma joonelt edasi või tagasi vastavalt järgmisele juhisele:

Juhised

- Kui väites sisalduv informatsioon on teie jaoks hea uudis, siis astuge samm edasi. Tehke suur samm, kui see on väga hea uudis ja väike samm, kui see on üsna hea uudis
- Kui väide on teie jaoks halb uudis või teeb teie elu raskemaks, astuge samm tagasi: suur samm, kui see on suur probleem või tagasilöökk ja väike samm, kui see on vähem halb.
- Kui väide ei käi teie kohta või ei muuda midagi, siis jääge kohale seisma.

Näpunäited

- Kui inimene, kes sai kurdi lapse rollikaardi, küsib, kuidas ta peaks reageerima, kui väiteid ette loetakse, siis püüdke otsest vastust mitte anda: tuletage talle meelde, et ta on lapse rollis, kes ei kuule peaaegu üldse. Öelge, et ta osaleks tegevuses nii, nagu peab kõige sobivamaks.

4. Lugege väited ette, jättes inimestele iga väite järel aega sammu astumiseks.
5. Kui olete kõik väited ette lugenud, paluge inimestel ringi vaadata, et näha, kus teised seisavad. Andke mõnele inimesele võimalus pisut rääkida oma lapse „häälega“ ja selgitada, miks nad on niimoodi liikunud – kas ettepoole või tahapoole. Siis tooge kõik aruandmiseks kokku ringi.

Tegevuse aruanne

6. Alustage inimeste rollist väljatoomisest. Võite lugeda kolmeni ja paluda siis kõigil hüüda oma (päris) nimi. Meenutage, et edaspidine diskussioon toimub jälle iseendana.
7. Kasutage alljärgnevaid küsimusi, et uurida inimeste tundeid ja muljeid:
 - > Kuidas te end tundsite selle tegevuse käigus? Mis tunne oli liikuda kiiremini või aeglase-
malt kui teised?
*Märkus. Võite küsida kurdi lapse rollis olnud osalejalt, kuidas ta end tundis, kui ei saanud üldse
osaleda.*
 - > Kas te suutsite samastuda oma lapsega? Kui lihtne oli end mõelda kellegi teise rolli?
 - > Millised väited osutusid teile teie rollis eriti keeruliseks? Miks?
 - > Kas teie arvates oli mõni väide näiteks diskrimineerimise kohta? Miks?
 - > Kas teie arvates teie hooldusel olevad lapsed kogevad oma elus diskrimineerimist? Selgi-
tage, miks nad kogevad või ei koge.

Virgutus

8. Inimesed võivad olla väsinud pärast pikka grupi aruannet, nii et võiksite teha ühe kiire virgutusharjutuse enne diskrimineerimise alase informatsiooni esitlust.

“Kõik need, kes...”

9. Pange toolid ringi, nii et ei oleks ühtegi tühja kohta (enda tool võtke ringist välja). Seiske ringi keskele ja selgitage, et igaüks, kes seisab ringi keskel peab alustama väidet sõnadega „Kõik need, kes...“. Kui see väide käib kellegi kohta, kes isub ringis, siis nad peavad ruttu uue koha otsima. Ringi keskel seisja peab püüdma endale koha leida, kui inimesed liikuma hakkavad.
10. Too mõned näited:
- > Kõik need, kes kannavad seelikut...
 - > Kõik need, kes oskavad mõnd võõrkeelt
 - > Kõik need, kellele meeldib süüa šokolaadi...
 - > Kõik need, kes töötavad lastega...(see peaks kõik liikuma saama!)

- > Öelge, et nad peavad kohta vahetama, kui väide nende kohta käib!
- > Trüginine ei ole lubatud!

Esitlus ja arutelu: Diskrimineerimise tutvustus

11. Andke diskrimineerimise kohta taustainformatsiooni, kasutades punkte lk 90.
12. Esitluse lõpul näidake neile nimekirja lk 88 (Ülesanne järelemõtlemiseks). Paluge neil mõelda nende hooldusel olevatest lastest: kas neil on rohkem takistusi, võrreldes teiste lastega?
13. Andke neile mõni minut järelemõtlemiseks ja lubage neil oma mõtteid naabriga arutada
14. Viimase 10 minuti jooksul paluge kõigil arutada järgmisi küsimusi:
- > Kas te leidsite mõne näite võimaliku diskrimineerimise kohta oma hooldusel olevate laste puhul?
 - > Kas oskate mõelda, mida võiksite teha nendele lastele võrdsete võimaluste loomiseks?

TAUSTAMATERJALID

Mittediskrimineerimine

Sisukord

Rollikaardid tegevuse jaoks: edasi ja tagasi	79
Väited tegevuse jaoks	81
Esitus: Diskrimineerimise tutvustus	82
Ülesanne järelemõtlemiseks	85

Rollikaardid tegevuse jaoks: edasi ja tagasi

Märkused

- > Kokku on 24 kaarti: valige välja oma rühma jaoks piisav arv kaarte. Vaadake, et kaarte oleks mõlemast komplektist.
- > Võite lk 84-85 olevaid väiteid kohandada või väiteid juurde lisada, kui leidub teie rühma jaoks kohasemaid juhtumeid.

1. komplekt: asendushooldusel olevad lapsed

Sa oled 14-aastane ja alates 3 eluaastast ratastoolis. Koolis mõned lapsed kiusavad sind sellepärast ja ka sellepärast, et sa ei ela oma päritoluperes. Oma puude tõttu ei saa sa sageli käia kooliekskursioonidel või osaleda muudes tegevustes.

Sa oled 15-aastane. Sa armastad mängida jalgpalli ja kui sa olid noorem, siis öeldi sulle, et võiksid elukutseliseks jalgpalluriks saada. Aga hiljuti on sul olnud politseiga pahandusi. Sa elad asenduskodus ning ei saa oma sotsiaaltöötajaga hästi läbi.

Sa oled 10-aastane ja kolisid koos oma emaga teise riiki pärast isa surma. Pärast saabumist mõisteti su ema poevarguses süüdi ja nüüd on ta vanglas. Sind paigutati asendushooldusele ning sul on ilma vanemateta võõras keskkonnas väga raske.

Sa oled 16-aastane. Sinu vanemad olid pärit Soomaaliast, kuid sina sündisid siin riigis. Oma koolis oled sa ainus tumedanahaline laps. Mõned lapsed hüüavad sind „räpaseks“ ja „rumalaks“ ning sinu Facebook'i lehele on kirjutatud rassistlikke ähvardusi. Sa elad hooldusperes ja tunned pidevalt, et sinu hooldajad ei armasta sind sama palju, kui oma päris lapsi.

Sa oled 14-aastane. Aasta tagasi paigutati sind ja sinu õed-vennad erinevatesse kohtadesse asendushooldusele. Nemad on kõik koos, aga liiga kaugel, et saaksid nendega kohtuda. Sa ei ole leidnud sõpru oma uues elukohas.

Oled 17-aastane ja lõpetad varsti kooli ning lahkud oma hooldusvanemate juurest. Sa oled väga mures oma tuleviku pärast, kuna kukkusid enamikust eksamitest läbi. Sa ei tea, kus sa elama hakkad või kuidas end ülal pead. Sulle on öeldud, et sa pead elus ise hakkama saama ja su hooldusvanemad ei saa sind enam aidata.

Sa oled 16-aastane ja oled viimase kuue aasta jooksul elanud neljas erinevas hooldusasutuses. Iga kord oled sa pidanud ka kooli vahetama. Sa tunned, et sul pole kedagi, keda saaksid usaldada. Varsti tuleb sul asendushoolduselt lahkuda ja sul pole kuhugi minna.

Sa oled 12-aastane ja oled elanud samade hooldusvanematega 5 aastat. Sa oled sünnist saati peaaegu täielikult kurt. Sulle meeldib su hooldusperes ja sa oled enamjaolt õnnelik, aga mõtled sageli oma „päris“ emale, kellega sa kunagi ei kohtu. Keegi ei ole sulle kunagi rääkinud, mis juhtus ja miks sa pidid kodunt lahkuma.

Sa oled 11-aastane ja rahvuselt romi (mustlane). Sind võeti hooldusele, kuna sotsiaalamet leidis, et kodus ei hoolitsetud sinu eest korralikult. Sina ega sinu pere seda ei tahtnud. Teised lapsed koolis kiusavad sind ja õpetajad norivad sinu kallal.

Sa oled 13-aastane ja sind on paigutatud asendushooldusele seniks, kuni su vanemate varjupaigataotlust menetletakse. Sa räägid kohaliku keelt väga halvasti ja sa ei ole oma sotsiaaltöötajaga kunagi kohtunud. Oma vanas koolis tegid sa oma klassis eksamid kõige paremini.

Sa oled 13-aastane. Sul on õpiraskused ja sa jääd koolitööga hätta. Lapsed narrivad sind ja õpetajad ei pane su vajadusi tähele. Sa armastad maalimist, kuid sul pole materjalide ostmiseks raha. Sinu hooldajad ei luba sulle palju vabadust: pärast kooli ei tohi sa välja minna ja nädalavahetustel pead käima saatjaga.

Sa oled 14-aastane. Sinu bioloogiline isa ahistas sind ja sa oled asendushooldusel olnud 3 aastat. Koolis on sul alati pahandused ja sa oled mõelnud oma elu lõpetamisele. Sa ei räägi oma sotsiaaltöötajaga, kuna ta luges mõne kuu eest sinu päevikut ilma sinu loata.

Sinu isa ahistas sinu ema, nii et sind paigutati 6 kuud tagasi asendushooldusele. Sa tahad oma emaga kohtuda, aga sinu hooldustöötaja ei luba seda. Sa oled 13-aastane ja kahtlustad, et oled homoseksuaalne. Sa ei tea, kellega rääkida.

Oled 15-aastane ja oled elanud hoolduselt 6-aastasest peale. Sul on oma hooldustöötajaga väga head suhted. Ta kohtub sinuga regulaarselt ja lubab endale helistada, kui sa midagi arutada tahad. Sulle meeldib koolis ja sul on palju sõpru, kuid sa ei saa sageli nendega koos pärast kooli midagi ette võtta, kuna sul pole raha.

Sa oled 12-aastane ja oled elanud oma hooldusperes 4 aastat. Sa oled siin väga õnnelik: sul on oma tuba, arvuti ja televiisor ning su hooldusvanemad on lahked ja armastavad. Nad toetavad sind alati, kui asjad halvasti lähevad.

Sa oled 15-aastane ja tahad saada elukutseliseks muusikuks. Sa teed koos mõnede koolisõpradega bändi, aga hooldusvanemad sunnivad sind kooliõpingutele rohkem aega kulutama. Nad ei anna sulle taskuraha ja sul on lubatud väljas käia ainult juhul, kui „ise maksad selle eest“.

2. komplekt: päritoluperedes elavad lapsed

Sa oled 17-aastane ja lõpetad varsti kooli. Sul on kodus oma tuba ja sinu vanemad on jõukad. Sinu eksamitulemused on tõenäoliselt väga head ja sa tahad ülikooli astuda.	Sa oled 14-aastane. Väiksenä juhtus sinuga õnnetus ja sellest peale oled olnud ratastoolis. Sul on raske pärast kooli sõpradega kokku saada ja sa tunned, et neil on palju ühist, mida sina jagada ei saa.
Sinu pere kolis siia riiki mõned aastad tagasi. Pere on sulle väga oluline ja sul on oma õega väga lähedased suhted. Mõlemad su vanemad on töötud ja koolis narritakse sind sellepärast, et oled „räpane“ ja immigrant.	Sa oled 16-aastane ja homoseksuaalses suhtes. Sa ei tea, kas rääkida oma vanematele. Nad on sinu üle väga uhked, kuna sul läheb koolis hästi. Sa oled mures, kuidas sa hakkama saad, kui su partner läheb ülikooli riigi teises osas.
Sul on kodus raske. Sinu ema on alkohoolik ja sinu isa on invaliid. Sina oled isa põhiline hooldaja. Te peaksite omavalitsuselt abi saama, kui teie hoolustootaja ei võta peaaegu kunagi ühendust. Sa oled 14-aastane ja moslem.	Sa oled romi ja koolis kiusatakse sind rängalt. Su pere on püüdnud õpetajatega rääkida, kuid nad ei kuula. Sa teed pidevalt poppi ja hulgud ringi endast vanemate lastega. Mõned neist on politseile vahele jäänud.
Sa oled 17-aastane ja su isa on leidnud sulle töökoha kohalikus ettevõttes. Kool sulle ei meeldi ja sa ootad väga kooli lõppu ja „tõelise elu“ alustamist. Sa loodad koos oma tüdruksõbraga korterisse kolida.	Sa oled 17-aastane ja moslem. Sa ei tea, mida pärast kooli lõpetamist teha: sinu lähedal töökohti ei ole ja su pere on vaene. Sa tahad minna ülikooli, kuid su pere on sulle öelnud, et pead ise hakkama kodus enda eest maksma.

Väited tegevuse jaoks

- Sinu klassikaaslased saavad nädalalõpul kokku, et üheskoos restoranis süüa
- Sinu sotsiaaltöötaja teatab sulle, et peab tänase kohtumise tühistama (kui sul sotsiaaltöötajat pole, siis jää paigale)
- Kõigil kooliõpilastel on palutud kirjutada jutt teemal „Minu perekond“. Parimad lood avaldatakse kooli ajakirjas.
- Sinu klass läheb mägedesse matkama! Sulle on antud nimekiri asjadest, mis tuleb kaasa võtta.
- Sa soovid esitada kaebuse koolis töötava täiskasvanu kohta, kes on sulle seksuaalseid lähemiskatseid teinud.
- Nädalalõpul toimus suur neofašistlike gruppide meeleavaldus
- Koolidirektor peab kõne ülikoolihariduse tähtsusest. Need, kes õpivad ülikoolis, saavutavad elus edu!
- Te olete mures kellegagi füüsilise suhte alustamise pärast. Te tahate nõu.
- Koolitunnis keskendutakse HIV/AIDS ohule homoseksuaalsetes suhetes
- Koolis on täna spordipäev!
- Koolis alustab tööd uus põnev tehnikaring! Kõigile poistele anti kaasa kiri vanematele, kus küsiti, kas nad sooviksid osaleda
- Kohalik linnapea peab kõne, kus ta süüdistab romide kogukonda ja immigrante kuritegevuse kasvus.

- Täna oli lõunasöögiks ainult sealih
- Üks õpetaja osutus lesbiks. Tema Facebook'i leht on vihakõnet täis ja lapsed narrivad teda koolis avalikult
- Kooli külastab kohalik kuulsus. Kahel poisil on palutud teda vastu võtta ja kooli tutvustada.
- Sa kuuled, kuidas üks õpetaja ütleb, et „valged inimesed on intelligentsemad, kui teised rassid“.

Esitlus: Diskrimineerimise tutvustus

1. Õigus mittediskrimineerimisele

Mittediskrimineerimine on eraldi õigus ja samas ka põhimõte, mida tuleb rakendada kõigi last puudutavate otsuste puhul.

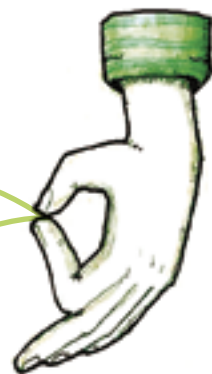
Õigus mittediskrimineerimisele on sätestatud lapse õiguste konventsiooni artiklis 2.

Artikkel 2 koosneb kahest osast:

- >>> Esimene osa käsib meil austada ja tagada kõigi laste õigusi, olenemata etnilisest päritolust, nahavärvist, soost, emakeelest jne.
- >>> Teine osa ütleb, et kui laps on mõnel eelnimetatud põhjusel ebasoodsas olukorras, siis peame seda arvesse võtma ja aktiivselt tagama ebavõrdsuse kõrvaldamise.

„Kui ma oleksin võlur, siis ma võtaksin kõik maailma aju ja teeksin nii, et keegi ei näeks enam asju, nagu nahavärv, sugu, usk. Ma muudaksin nähtamatuks kõik asjad, mille põhjal inimesi arvustatakse.“

Asendushooldusel olev noor (videofilmist)

2. Mittediskrimineerimisõiguse mõistmine

- >>> Mittediskrimineerimine on teisiti vaadeldes võrdsus. Mittediskrimineerimine tähendab, et kõigil peavad olema võrdsed õigused ja väärikus
- >>> Diskrimineerimine on ebaõiglane kohtlemine või praktika

Mittediskrimineerimisõigus on teistest artiklitest erinev: see tugineb võrdlusele teiste lastega. Laps, kes kogeb diskrimineerimist, on ebavõrdses olukorras võrreldes teiste lastega.

OLULINE!

3. Laste õigused tagavad miinimumkaitse

Kõik ülejäänud artiklid:

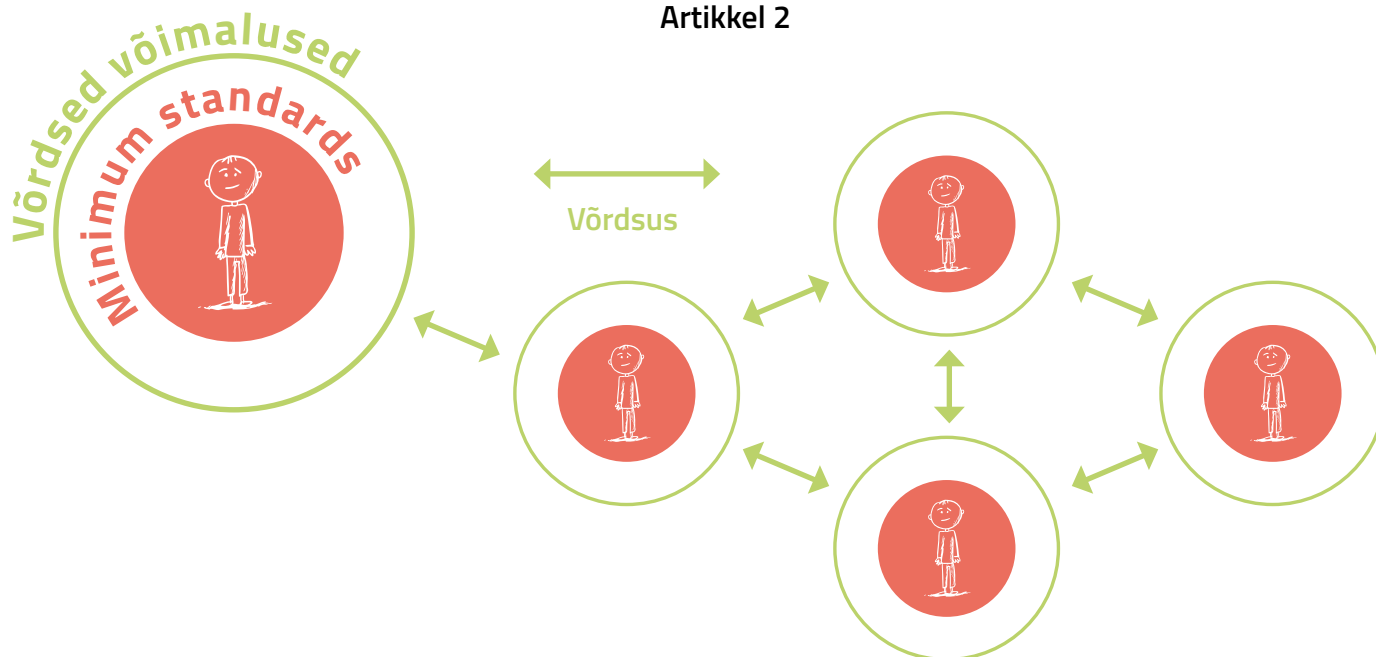
Tagavad humaanse, väärrika kohtlemise, mis austab lapse vääriskust ja isiksust.

Näiteks:

- Ära sea lapse elu ohtu
- Ära põhjusta neile füüsilist valu
- Ära alanda

4. Artikkel 2 tagab võrdsed võimalused ja tingimused

Artikkel 2

5. Diskrimineerimise vormid: otsene diskrimineerimine

Otsene diskrimineerimine toimub, kui me valime välja ühe inimese või inimeste grupi ja kohtleme neid erinevalt selle tõttu, kes nad meie arvates on. Näiteks:

- „Ainult poisid õpivad metallitööd ja ainult tüdrukud õpivad kokandust.“
- „See laps on varjupaigataotleja ning seepärast ilmselt siia kooli kauaks ei jää. Me ei luba tal kooli näidendisse kandideerida.“
- „Romi lapsed peaksid õppima eraldi klassides.“

Need lapsed on võimalustest ilma jäetud, kuna me oleme teinud ebaõiglase oletuse selle kohta, mida nad suudavad teha või mida neile meeldiks teha.

6. Diskrimineerimise vormid: kaudne diskrimineerimine

Kaudse diskrimineerimise puhul me eirame või unustame olulisi erinevusi ja rakendame sama-suguseid reegleid või põhimõtteid kõigi puhul – isegi juhul, kui mõnele lapsele ei ole neist kasu või nad jäävad ebavõrdsesse olukorda.

Näiteks:

- „Ma loen need väited ette“ – isegi juhul, kui minu klassis õpib kurt laps
- „Me läheme kõik matkama!“ – isegi juhul, kui üks lastest on ratastoolis ja ei saa osaleda
- „Kodutööna tuleb teil kõigil see artikkel läbi lugeda“ – isegi juhul, kui ühele lastest pole see emakeel ja ta ei oska selles keeles lugeda

Need lapsed ei saa osaleda ja jäävad võimalustest ilma, kuna me **ei suutnud teha neile mõõndusi** nende erinevatele võimetele või nende ees seisvate takistuste tõttu

7. Diskrimineerimise vormid: struktuuriline diskrimineerimine

Struktuurilise diskrimineerimise mõistet kasutatakse, et kirjeldada ühiskonnas või institutsioonides eksisteerivaid **reegleid, käitumist ja norme**, mis loovad teatud gruppidele takistusi.

Näiteks:

- Üldine eelarvamus, et „romid on kurjategijad“ avaldab mõju sellele, kuidas neid kohtlevad politseinikud, õpetajad, teised lapsed ja ühiskond tervikuna
- Kui vanemliku hoolitsuseta lapsed saavad 18-aastaseks, siis ei saa nad enam loota riigi või vanemate toele.
- Levinud arvamus, et homoseksuaalsed suhted ei ole „normaalsed“ või on „ebaterved“ tähendab, et lapsed ei julge vabalt selliseid suhteid arutada või alustada suhteid samast soost inimesega

“Noored on tõeliselt hirmul, et nad peavad lahkuma, kui saavad 18. Olen kuulnud, et mõned neist isegi puuduvad tundidest, et saaks veel üheks aastaks koju jääda.”

Asendushooldusel olev noor (videofilmist)

8. Mida see tähendab meie praktilise tegevuse jaoks?

- Alati mõelge neile oletustele, mida te teete ebavõrdses olukorras olevatest gruppidest pärit laste kohta
- Pidage meeles, et hooldusel olevad lapsed on mitmes mõttes ebavõrdses olukorras: olge tähelepanelikud raskuste suhtes, millega nad silmitsi seisavad
- Püüdke alati avastada takistusi, mis ei võimalda mõnel lapsel oma õigusi täies ulatuses kasutada
- Kohelge lapsi isiksusena ja iga otsus tehke juhtumipõhiselt

- Me ei tohiks kohelda **kahte last erinevalt** lihtsalt sellepärast, et ühel neist on näiteks teistsugune etniline päritolu, puue, seksuaalne orientatsioon või sugu...
... kui ükski neist ei ole antud küsimuse või kohtlemise puhul asjakohane.
- Me peaksime **tegema mööndusi** ja last **aktiivselt toetama** juhul, kui näiteks lapse etniline päritolu, puue, seksuaalne orientatsioon või sugu seab nad ebasoodsasse olukorda ja nad ei saa oma õigusi võrdselt kasutada
- Me peaksime olema teadlikud **võimalustest**, mida hooldusel olevad lapsed ei saa kasutada või käitumisest, mille all nad kannatavad selle pärast, et on hooldusel.
- Me peaksime **küsimuse alla seadma** ja **vaidlustama** struktuurilisi oletusi, reegleid ja norme, mis seavad mõned lapsed ebavõrdsesse olukorda

Märkused

- > Paluge osalejatel vaadata lk 22 ja lk 43-45 väljaandes Laste õiguste tagamine, kus käsitletakse mittediskrimineerimist.

Ülesanne järellemõtlemiseks

Kas te töötate lastega, kes on...

- >>> naissoost?
- >>> puudega?
- >>> muu emakeelega?
- >>> romid?
- >>> immigrandid?
- >>> homoseksuaalsed?
- >>> transseksuaalsed?
- >>> mustanahalised aafriklased või aasialased?
- >>> etnilise või usulise vähemuse liikmed?
- >>> mõne muu grupi liikmed, kes sageli kogevad diskrimineerimist?

Kas teate mõningaid takistusi, mida need lapsed peavad ületama võrreldes lastega, kes ei kuulu nendesse gruppidesse?

MOODUL
Raskuste
ületamine

7

MOODUL 7:

RASKUSTE
ÜLETAMINE

Kokkuvõte

Suur hulk informatsiooni on edastatud, nii et käesolev moodul ja ka järgmine pakuvad osalejatele võimalusi mõelda, kuidas nad seda informatsiooni praktikas kasutada saavad. Selles moodulis valmistavad nad ette rollimängu, kus nad matkivad vestlusi, mis neil tööle tagasi minnes võiksid toimuda.

Mooduli kava

1	Kahe viimase mooduli sissejuhatus	5 min
2	Esitus ja arutelu: Noortele nende õiguste tutvustamine	25 min
3	Rollimängu tutvustus	10 min
4	Tegevus: Rollimängu ettevalmistamine väikestes rühmades	30 min
5	Rollimäng: 1. vestlus	20 min

Üldeesmärgid

- Konsolideerida eelnevates moodulites õpitu
- Mõista, kui oluline on noorte kaasamine ja nende toetuse saamine selleks, et laste õigusi tõhusalt rakendada
- Ennetada raskusi laste õiguste rakendamisel ja uurida strateegiaid nende raskuste ületamiseks

Ettevalmistus ja vajalikud materjalid

- Võimaluse korral trükkige ära küsimused, mille osalejad kirjutasid päeva alguses kleepmärkmepaberitele. Kui te ei saa seda teha, siis hoidke need kleepmärkmepaberid käepärast.
- Tehke kindlaks, et osalejad võtavad kaasa oma eksemplarid väljaandest Tutvu oma õigustega!
- Tehke koopiad rollikaartidest lk 97-98. Iga kaardi koopiad peaks jätkuma neljandikule grupist: kui teil on 20 osalejat, siis tehke igast rollikaardist 5 koopiat.
- Rühmad vajavad pabertahvleid ja markereid
- Tehke slaidid esitluse märkmete põhjal lk 94-95

Mooduli juhend

Kahe viimase mooduli sissejuhatus

1. Alusta moodulit tunnistades, et koolituse jooksul on tutvustatud palju uusi kontseptsioone ja ideid. Küllap on see tekitanud osalejatel arvukalt küsimusi. Selgitage, et käesolev ja järgmine moodul käsitleb nelja põhiküsimust:
 - > Mida see tähendab meie töö jaoks ja kuidas me saame seda praktikasse rakendada?
 - > Milliseid raskusi ja probleeme tuleb meil tõenäoliselt lahendada?
 - > Millist tuge läheb meil tõenäoliselt vaja ja mis meid aitaks?
 - > Kes saaksid meid toetada ja aidata – ning kuidas?
2. Selgitage, et ülaltoodud küsimusi käsitletakse peamiselt läbi rollimängu, kus osalejad kujutavad ette vestlusi, mis neil võiksid pärast tööle tagasipöördumist toimuda – kõigepealt noortega ja seejärel oma juhtkonna ja poliitika kujundajatega. See tegevus algab käesolevas moodulis ja lõpeb järgmises.

Esitlus ja arutelu: Noortele nende õiguste tutvustamine

3. Küsige osalejatelt, kuidas nad suhtuvad selle koolituse sisu neile noortele tutvustamisse, kellega nad töötavad. Kas nad teeksid seda meeleldi?
4. Tooge välja mõned kommentaarid: võiksite teha pabertahvlile kaks nimekirja:
 - Põhjused, miks kõike jagada
 - Mured kõige jagamise suhtes
5. Kasutage esitluse punkte (lk 94), et täiendada osalejate vastuseid. Tuletage meelde, et tegelikult see ei ole valiku küsimus! Noorte eest vastutavatel täiskasvanutel on kohustus noori nende õiguste koha pealt informeerida.
 - > Palu osalejatel 10 minuti jooksul vaadata läbi väljaanne *Tutvu oma õigustega!* koos oma naabriga. Palu neil tähelepanu pöörata lehekülgedele, kus asuvad „märkmikud“ (lk 12, 18, 22, 24, 26, 30).
 - > Kas need tegevused oleksid kasulikud noortele, kellega nad töötavad?
6. Küsige lühikommentaare 10 minuti pärast. Seejärel tutvustage rollimängu.

Rollimängu tutvustus

7. Selgitage, et see tegevus peaks:
 - > Võimaldama osalejatel seminari sisu läbi töötada
 - > Valmistama neid ette vestlusteks, mis neil töökohal võivad toimuda
 - > Mõelda läbi mõned raskused, mis neil võivad ette tulla ja uurida strateegiaid, kuidas neid probleeme lahendada
8. Õelge, et rollimängus mängitakse läbi kaks „vestlust“. Esimene vestlus toimub noortega ja teine toimub juhtide ja poliitika eest vastutavate ametnikega. Võite osalejatele näidata jooniseid lk 96, et protsessi selgitada.
9. Jagage osalejad 4 rühma – kaks rühma iga vestluse jaoks

Esimene vestlus:

 - **A rühm:** asendushoolduse töötajad (1)
 - **B rühm:** noored

Teine vestlus:

 - **C rühm:** asendushoolduse töötajad (2)
 - **D rühm:** poliitikakujundajad
10. Jagage laiali rollikaardid ja paluge osalejatel oma kaart läbi lugeda. Kontrollige, kas ülesandest on aru saadud ja õelge rühmadele, et neil on 30 minutit aega, et oma vestlust ette valmistada. Selgitage, et esimene vestlus toimub pärast puhkepausi ja teine vestlus toimub viimase mooduli ajal.
11. Enne rühmatööle asumist näidake ekraanil osalejate poolt päeva algul kleepmärkmepaberitele kirjutatud küsimusi. Paluge osalejatel panna tähele küsimusi (eriti 2. värviga) mis võiksid nende rühma töös olulised olla.

Tegevus: Rollimängu ettevalmistamine väikestes rühmades

12. Seejärel paluge neil asuda tööle rühmades

Näpunäited

- Võite meenutada eriti rühmade B ja D liikmetele, et see tegevus on mõeldud selleks, et neid nende töös aidata! Seetõttu ei peaks nad looma noorte või poliitikute karikatuure, vaid püüdma ette kujutada nende gruppide mõistlikke muresid.

Rollimäng: 1. vestlus

13. Kolmekümne minuti järel kutsuge kõik rühmad kokku esimese vestluse jaoks. Seadke toolid nii, et hooldustöötajad rühmast A istuksid noorte vastas.
14. Tuletage neile meelde, et vestlus algab mõlema rühma lühikese esitlusega ja öelge neile, et te lõpetate iga esitluse 4 minuti pärast, et jääks piisavalt aega küsimustele ja arutelule.
15. Paluge hooldustöötajatel esitada oma esitlus ja seejärel noortel. Siis andke võimalus küsimusi esitada.

- Võite lubada küsimusi esitada ka ülejäänud kahe rühma liikmetel, kui aeg seda võimaldab. Siiski on soovitatav anda eelisõigus selles „vestluses“ osalejatele ja teistele meelde tuletada, et neil on võimalus küsimusi tõstatada pärast pausi. Nad võivad teha märkmeid selle kohta, mis võiks nende vestluse jaoks asjakohane olla.
- Küsimuste esitamise ajal paluge inimestel teha lühidalt
- Püüdke tagada, et kõigil kahe rühma liikmetel oleks võimalus osaleda: andke eelisõigus neile, kes veel ei ole sõna saanud

Näpunäited

16. Lõpetage vestlus 20 minuti järel ja öelge, et järgmine moodul algab rühmade C ja D esitlusega.

TAUSTAMATERJALID

Raskuste ületamine

Sisukord

Esitlus: Noortele nende õiguste tutvustamine	90
Tegevus: Protsessi ülevaade (joonised)	92
Tegevus: Rollikaardid	92

Esitlus: Noortele nende õiguste tutvustamine

1. Kolme tüüpi põhjused:

„Koostöös saavutame me häid tulemusi – me näeme neid ülikoolis õppimas, töökohtadel, oma peredega: me näeme oma töö tulemusi.“

Sotsiaaltöötaja

On kolme tüüpi põhjuseid, miks me peame tagama, et lapsed saavad oma õigustest korralikult aru:

- 1. Eetilised põhjused** – see on õige asi, mida teha
- 2. Pragmaatilised põhjused** – see aitab last ja see aitab meil oma tööd teha
- 3. Seaduslikud põhjused** - meil on kohustus seda teha lapse õiguste konventsiooni (ja teiste seaduste) alusel

2. Noortel on õigus tunda oma õigusi

- Lapse õiguste konventsiooni **artikkel 29** annab lastele õiguse haridusele, mis on suunatud „inimõiguste ja põhivabaduste vastu lugupidamise kujundamisele“.
- Artikkel 13** annab lastele õiguse „vastu võtta ja edasi anda informatsiooni ning igasuguseid ideid“.

3. Moraalsete väärtuste süsteem

Inimõigustest ja laste õigustest arusaamine annab noortele **moraalsete väärtuste** süsteemi, mida nad saavad kasutada enda käitumise hindamiseks ja samuti nende täiskasvanute käitumise hindamiseks, kellega nad suhtlevad.

Noored peavad näiteks teadma, et kellegi ahistamine või piinamine on vale, ükskõik, kas ahistajaks on lapsevanem, õpetaja või asendushoolduse töötaja või isegi nemad ise mõne teise lapse suhtes.

Nad peavad teadma, et neil on õigus kohtlemisele, mis austab nende õigusi ja nad peavad teadma, et nemad ise peavad austama teiste õigusi.

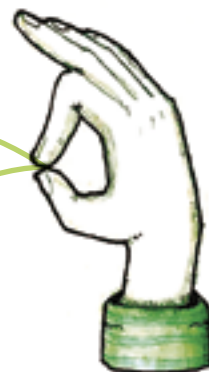
4. Enesekindlus ja mõjuvõimu suurendamine

Selged moraalistandardid saavad aidata noorte **mõjuvõimu** suurendada. Nad annavad noortele enesekindlust astuda vastu käitumisele, mis rikub nende õigusi või teiste õigusi.

- See on oluline nende **arengule ja emotsionaalsele heaolule**
- See on oluline laste **õigusi austava kultuuri loomiseks**
- Samuti on see oluline **vastutuse** seisukohalt...

“Olen noor, kes on üles kasvanud asendushooldusel. Minu kogemus näitab, et kui sul on tuge, siis saad sa oma elu muuta; sa void täita oma ootused ja olla aktiivne ühiskonnaliige”

Asendushooldusel noor

5. Vastutus

Kui õigusrikkumisi ei selgitata välja ning ei vaidlustata ega esitata kaebust, siis ei saa olla ka vastutust.

Noored peavad tundma, et suudavad oma **õigusi maksma panna** ja nad peavad tundma, et nende **kaebusi võetakse tõsiselt**.

Vastutus tähendab...

- Tagada piisavad õigusrikkumiste **järelevalve ja kaebuste esitamise** süsteemid
- Tagada, et noored teaksid neid süsteeme ja oskaksid neid kasutada (vajaduse korral privaatselt)
- Kõigi rikkumisteadete uurimine ja nende alusel tegutsemine

6. Usalduse loomine

Kui noored tunnevad, et nende õigusi austatakse ja et otsused tehakse nende parimates huvides, siis aitab see **luua avatud ja usaldavaid suhteid**.

- Noored pöörduvad suurema tõenäosusega oma muredega teie poole
- Nad kohtlevad teid suurema austusega
- Nad õpivad usaldama ja teiste eest vastutama

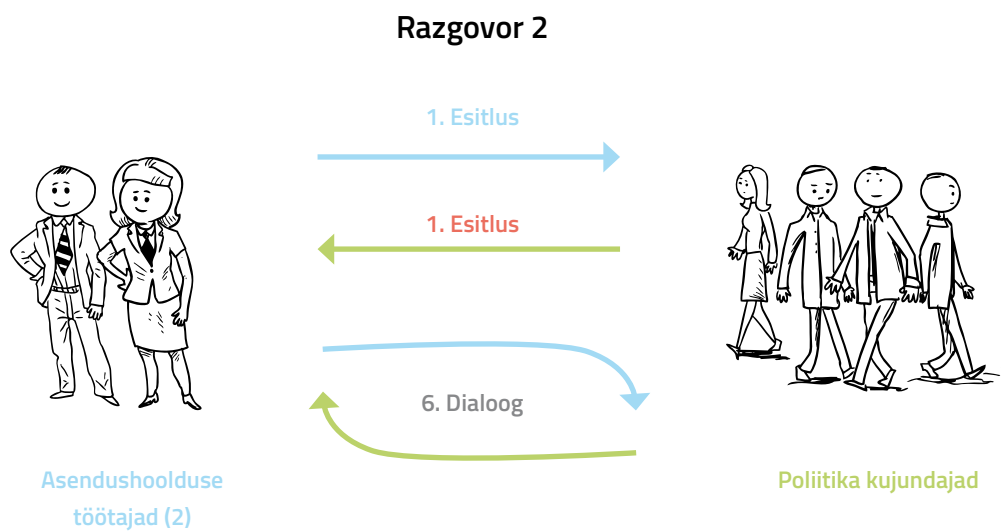
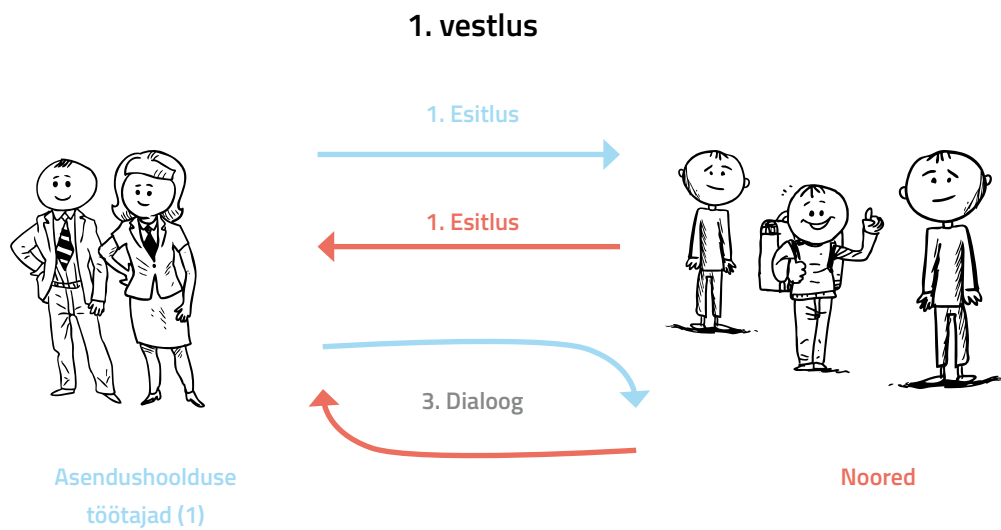
“Lapsed õpivad hea meelega oma õigusi tundma ja nad tunnevad ning mõistavad oma kohustusi.”

Sotsiaaltöötaja

Avatud ja usaldavad suhted lastega mõjuvad lastele paremini teie töös ja pakuvad teile rahuldust!

Tegevus: protsessi ülevaade (joonised)

Tegevus: rollikaardid

Asendushoolduse töötajad (1. rühm)

Esitlus noortele

Te valmistate ette lastekaitse teemalise esitluse 14-16-aastastele noortele. Esitlus peab käsitlema seda, **mida neil on tähtis selle teema kohta teada** – mis on oluline nii neile, kui ka teile, et saaksite laste õigusi oma töös rakendada.

- Teie esitlus ei tohi kesta üle 4 minuti ja seejärel noored vastavad. Siis on teil 10 minutit võimalike eriarvamuste arutamiseks. Te peaksite leidma ühise lähenemise ja mõistmise, kuidas paremini edasi liikuda.
- Pidage oma kuulajaid meeles! Tehke esitlus neile võimalikult arusaadavaks ja nende vajadustele vastavaks. Kuidas te saaksite nende usaldust võita ja neid kaasata, et nad teid toetaksid teie jõupingutustes?

Keskenduge järgmistele küsimustele:

- Mida teie (noored) peate teadma laste õiguste kohta ja miks?
- Kuidas see mõjutab viisi, kuidas me teiega töötame?
- Mida saate teie (noored) teha, et toetada meid nende inimeste kaasahaaramisel, kas vastutavad laste hoolduse alase poliitika eest?

Asendushoolduse töötajad (2. rühm)

Esitlus juhtkonnale ja poliitikat kujundavatele ametnikele

Te valmistate ette esitluse oma juhtidele ja teistele laste hoolduse poliitika eest vastutavatele ametnikele. Esitlus peaks käsitlema seda, **mida teie arvates neil ametnikel on oluline teada** (ja teha), et te saaksite laste õigusi paremini rakendada oma töös.

- Teie esitlus ei tohi kesta üle 4 minuti ja seejärel ametnikud vastavad. Siis on 10 minutit võimalike eriarvamuste arutamiseks. Te peaksite leidma ühise lähenemise ja mõistmise, kuidas paremini edasi liikuda.
- Pidage oma kuulajaid meeles! Kuidas te saaksite veenda seda gruppi, et laste õigused on olulised ja et te vajate nende toetust?

Keskenduge järgmistele küsimustele:

- Miks on laste õigused olulised asendushoolduses?
- Kuidas see mõjutab viisi, kuidas me noortega töötame?
- Mida saate teie (juhid ja ametnikud) teha, et toetada meid laste õiguste elluviimisel?

Noored

Esitlus asendushoolduse töötajatele

Te olete rühm noori inimesi vanuses 14 kuni 16. Hiljem kohtute te oma asendushoolduse töötajatega, et kuulata, kuidas nemad laste õigustest aru saavad ja kuidas nad kavatsevad tagada teie õiguste austamise. Seejärel tuleb teil neile vastata.

- Te peate ette valmistama 4-minutilise ülevaatliku esitluse selle kohta, **mis teie arvates on oluline teie asendushoolduse töötajatel teada** (ja teha), et teie õigusi austataks. Siis on umbes 10 minutit aega eriarvamuste arutamiseks. Te peaksite leidma ühise lähenemise ja mõistmise, kuidas paremini edasi liikuda.
- Pidage oma kuulajaid meeles! Kuidas te saaksite veenda oma asendushoolduse töötajaid, et see on oluline teema ja et te kasutate oma õigusi vastutustundlikult?

Keskenduge järgmistele küsimustele:

- Miks on laste õigused tähtsad teie (noorte inimeste) jaoks?
- Miks on laste õigused olulised asendushoolduse töötajate jaoks?
- Milliseid muutusi te sooviksite näha asendushoolduse töötajate töös? Mõelge asjadele, mis kõige tõenäolisemalt noortele muret tekitavad.

Juhid ja poliitika kujundajad

Esitlus asendushoolduse töötajatele

Te olete rühm inimesi, kes vastutavad laste hooldusealase poliitika eest. Te kohtute hiljem asendushoolduse töötajate grupiga, et kuulata nende soove laste õiguste paremaks rakendamiseks. Te peate neile vastama.

- Te peate ette valmistama 4-minutilise esitluse, et käsitleda mõningaid poliitika valdkondi, **mida asendushoolduse töötajad teie arvates näevad laste õiguste alal problemaatilisena**. Seejärel on 10 minutit aega eriarvamuste arutamiseks. Te peaksite leidma ühise lähenemise ja mõistmise, kuidas paremini edasi liikuda.
- Pidage oma kuulajaid meeles! Kuidas te saaksite kinnitada asendushoolduse töötajatele, et te toetate neid laste õiguste elluviimisel?

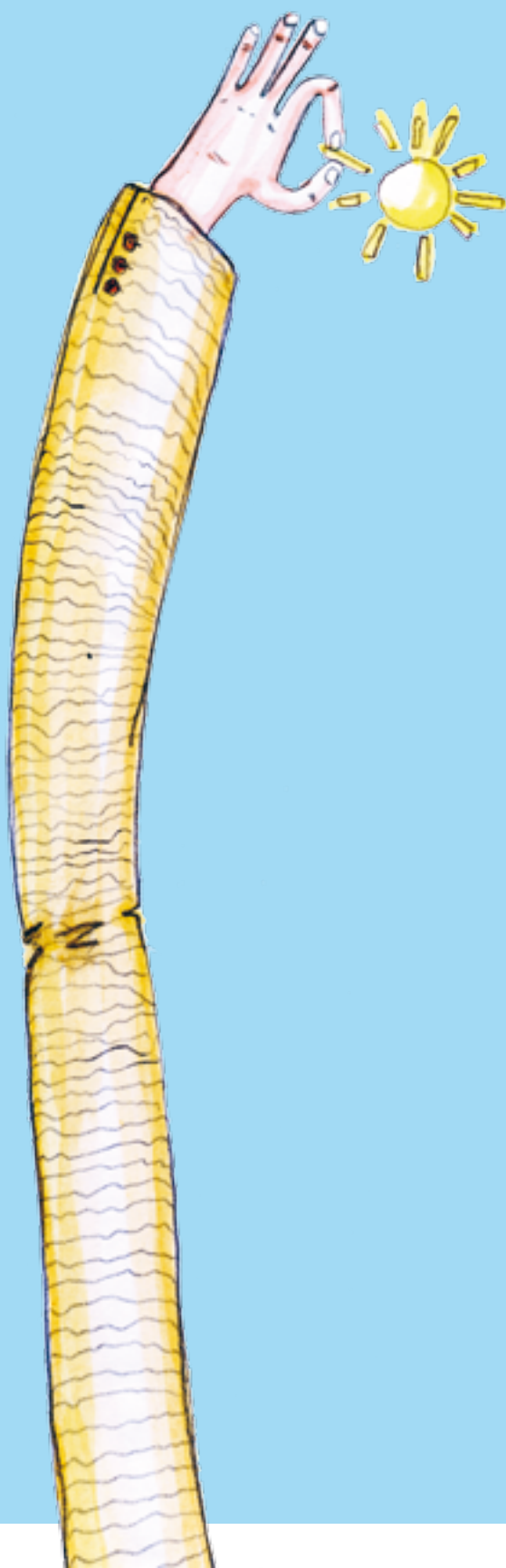
Keskenduge järgmistele küsimustele:

- Millised poliitikad või poliitikavaldkonnad põhjustavad probleeme laste õiguste rakendamisel?
- Millistega nendest probleemidest saate teie (poliitikakujundajad) tegeleda ja kuidas?
- Kas on poliitikaid või poliitikavaldkondi, mida te ei taha või ei saa muuta?

MOODUL

Edasi liikumine

8

MOODUL 8:**EDASI
LIIKUMINE****Kokkuvõte**

Viimases moodulis lõpetatakse rollimäng ja uuritakse selle asjakohasust osalejate töös. Samuti käsitleme üksikisikute ja institutsioonide võrgustikke, kellega asendushoolduse töötajad kokku puutuvad ja uurime, kuidas nad võiksid tuge osutada. Moodul ja kogu koolitus lõppevad mõnede koolitust hindavate tegevustega.

Mooduli kava

1	Rollimäng: Teine vestlus	20 min
2	Aruanne ja tegevus	30 min
3	Tegevus: Võrgustikud ja tugisüsteemid	20 min
4	Hindamine ja lõpetamine - Parim asi...halvim asi... - Hindamisblankett ja lõpetamine	20 min

Ülesanded

- Käsitleda mõningaid juhtimisalaseid või struktuurilisi probleeme laste õiguste rakendamisel
- Rollimängu mõtestamine ja mooduste arutamine, kuidas erinevad grupid võivad toeks olla
- Koolituse hindamine ja lõpetamine

Ettevalmistus ja vajalikud materjalid**Materjalid**

- Esitluse slaidid (soovi korral)
- Kleepmärkmepaberid
- Hindamisblanketid

Mooduli juhend

Rollimäng: 2. vestlus

1. Tervitage taas osalejaid ning paluge rühmadel C ja D alustada teist vestlust. Viige see samamoodi läbi, nagu eelminegi, kõigepealt kummagi grupi esitlus ja seejärel diskussioon.

Tegevuse aruanne

2. Rollimängu lõpul tooge inimesed taas ringi ja paluge neil oma rollist välja tulla. Võite korra ringi käia ja paluda kõigil nimetada oma nime ja ühe asja enda kohta, näiteks:
 - > “Mina olen Elena ja ma elan Narvas“
 - > “Mina olen Artur ja mulle meeldib hokit mängida“
3. Siis selgitage, et me kasutame järgmised 30 minutit selleks, et rollimängu mõtestada ja mõelda, mida sellest õppida oma praktilise tegevuse jaoks.

Alustuseks paluge kõigi nelja rühma käest lühikest tagasisidet selle kohta, kuidas nad end tegevuse käigus tundsid:

- Kas teil oli raske oma rolli esitada? Mis oli lihtne ja mis oli raske?

Seejärel küsige kogu grupi käest:

- Kas teie meeles olid need vestlused realistlikud? Kas kujutate ette, et midagi sellist võiks toimuda päris elus?
- Kui kasulikud olid need vestlused teie reaalse töö jaoks?
 - > Kas nad nägid ette uusi probleeme?
 - > Kas nad aitasid lahendada probleeme või muresid?
- Kas teil on veel mingeid kommentaare tegevuse kohta või selle asjakohasuse kohta teie töös?

Tegevus: Võrgustikud ja tugisüsteemid

4. Viimase lühikese tegevusena paluge osalejatel mõelda inimeste ja institutsioonide võrgustikele oma töös. Rollimängus käsitleti kahte sellist gruppi, kuid osalejad töötavad veel koos paljude teistega.
5. Võtke kolm kleepmärkmepaberit ja kirjutage neile grupid, kes esinesid rollimängus: asendushoolduse töötajad, noored ja poliitikakujundajad. Kinnitage need pabertahvlile, pannes „asendushoolduse töötajate“ paberi vasakule poole horisontaalteljele. Vaadake näidet lk 110, kus on näha ka mõned teised grupid.
6. Nüüd paluge osalejatel mõelda, kuidas nad suhtuvad nendesse gruppidesse oma töös. Tunnistage, et kui töö on raske, siis me sageli näeme teiste nõudmisi „koormana“ ja ei mõtle sellele, et nad võiksid pakkuda ka tuge.
7. Joonistage pabertahvlile 2 telge, nagu diagrammil näidatud, ja selgitage, et me lisame joonisele gruppe juurde – kirjutame need kleepmärkmepaberitele – vastavalt järgmisele skeemile:
 - **Vertikaaltelg** kujutab seda, kui suurel määral see grupp esitab osalejatele *nõudmisi*: pabertahvli ülaosas olev grupp esitab palju nõudmisi, allosas olev grupp on toetav või potentsiaalselt toetav
 - **Horisontaaltelg** kujutab suhete lähedust: lähedal asuv grupp on lähedasem, kui pabertahvli parempoolses otsas asuv grupp.
8. Jagage kleepmärkmepaberid laiali ja paluge osalejatel panna kirja mõned grupid või isikud, kelle poole nad toetuse saamiseks võiksid pöörduda, et panna need siis pabertahvlile joone alla.

Näpunäited

- Öelge neile, need võivad olla väga isiklikud! Inimesed võivad kirja panna nii oma pereliikmeid või lähedasi sõpru kui ka kutsealaste võrgustike liikmeid
 - Julgustage neid lisama kõiki gruppe või üksikisikuid, kes võiksid tuge või abi pakkuda mõnes kindlas küsimuses: nad ei pea olema toetavad kõikides küsimustes ja kogu aeg!
 - Öelge neile, et grupid võivad asuda nii ülalpool kui ka allapool joont: nad võivad mõnedes küsimustes olla toetavad, aga teistes „koormaks“.
9. Tegevuse lõpul too esile grupid, mis on välja toodud kui potentsiaalselt toetavad ning kasuta lk 105 olevaid punkte kokkuvõtte tegemiseks.
 10. Ütle osalejatele, et kuna kooolitus läheneb lõpule, siis sooviksite saada tagasisidet nende kahe päeva kohta. Selgitage, et oluline on võimalikult aus tagasiside, kuna see aitab tulevasi kooolitusi paremaks muuta.

Hindamistegevus: parim asi, halvim asi...

11. Tooge inimesed tagasi ringi. Tuletage meelde, et olete veetnud 2 päeva intensiivses tegevuses ja varsti minnakse oma teed! Paluge kõigil lõpetada 2 lauset väga väheste sõnadega. Õelge, et teiste inimeste väiteid arutama ei hakata.

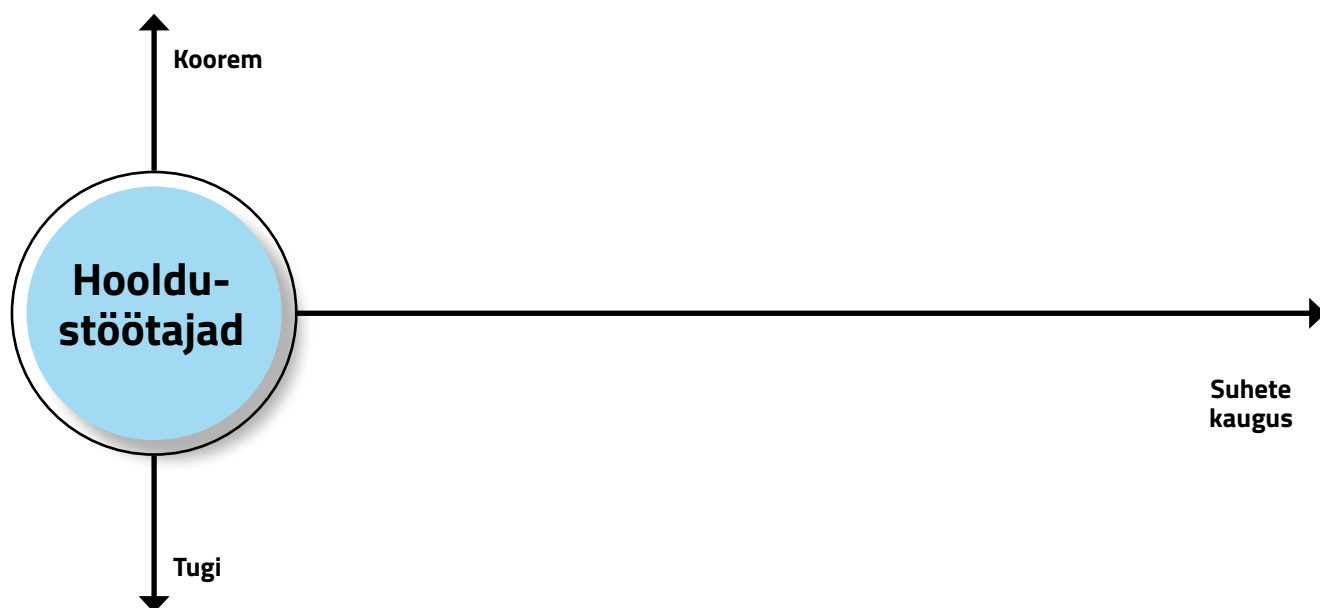
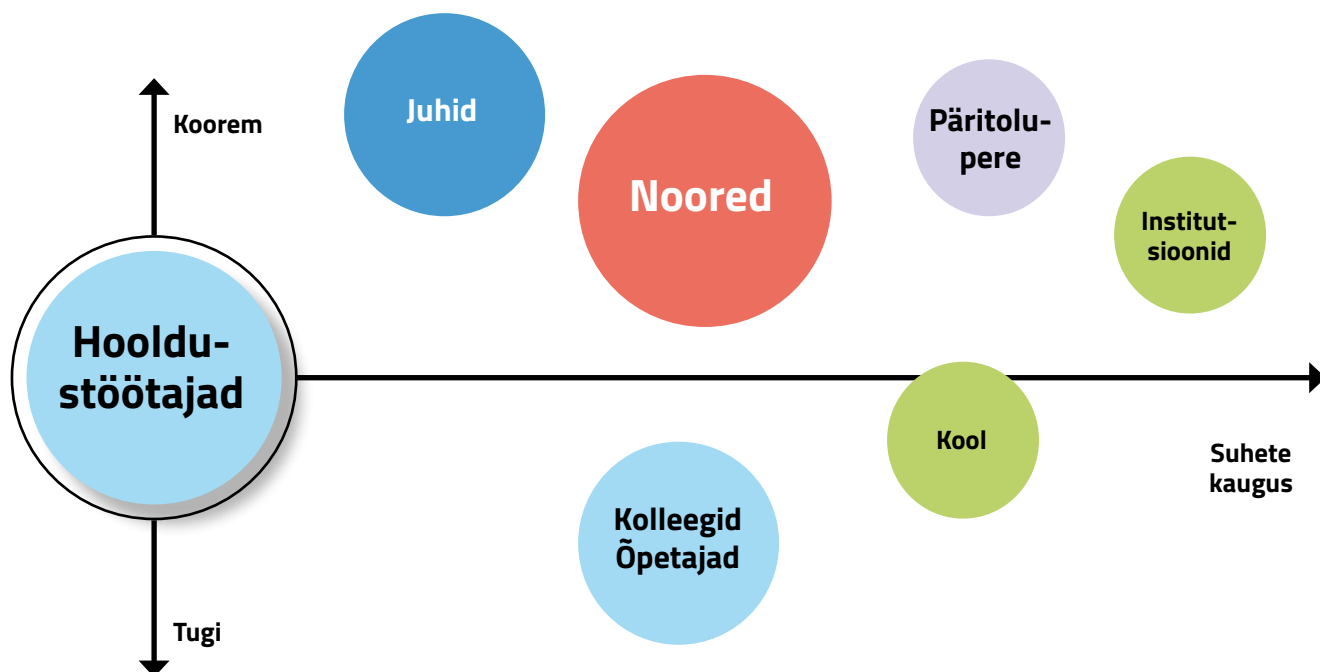
Väide: „Halvim asi koolituses oli...Parim asi koolituses oli...

12. Alustage ringi, pakkudes välja omapoolse „halvima“ ja „parima“ asja koolitusel. Kui teil oli kaks koolitajat, siis üks võiks ringi alustada ja teine selle lõpetada.
13. Paluge mõnel vabatahtlikul olla järgmine. Siis liikuge edasi mööda ringi:
14. Kui kõik on oma väited esitanud, siis tänage osalejaid. Õelge, kui on kavas koolitustega jätkata või leidub võimalusi edasist tuge saada.
15. Paluge neil täita enne lahkumist hindamisleht ja soovige neile head teed!

TAUSTAMATERJALID

Edasi liikumine

Võrgustikud ja tugisüsteemid: näidis

Kokkuvõtvad märkused

Püüdke viimase tegevuse ja kogu koolituse põhjal tuua välja mõned julgustavad mõtted:

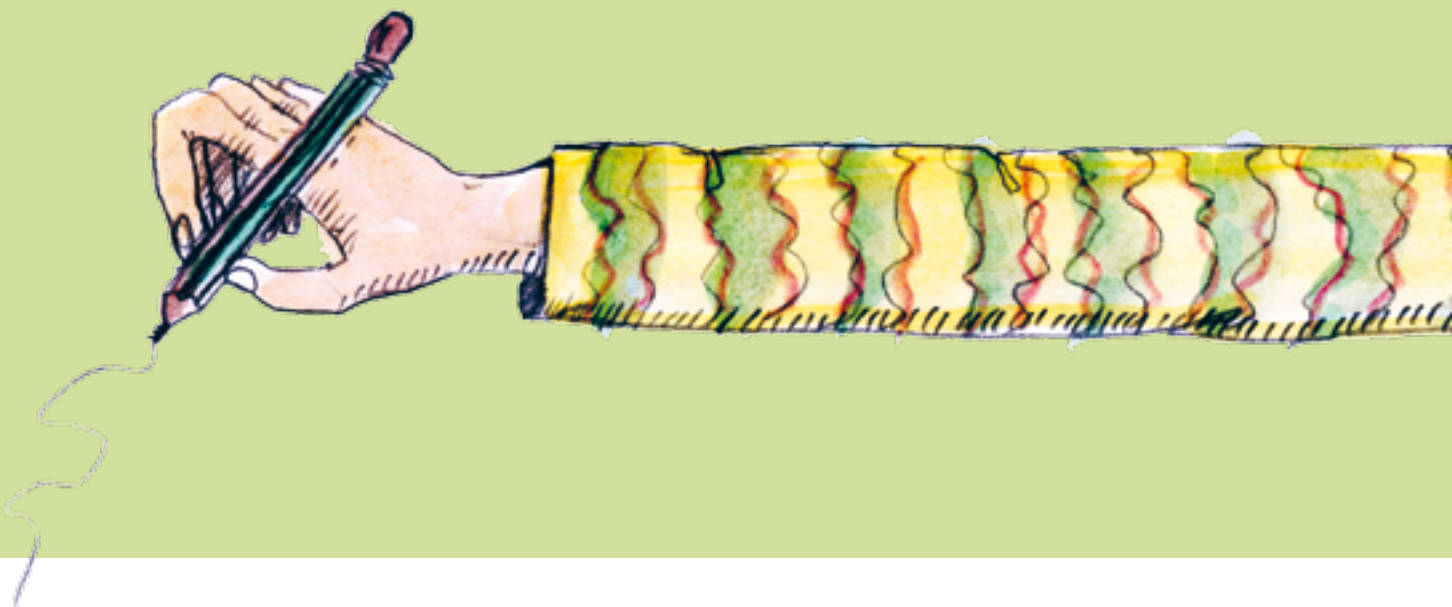
- Laste õiguste elluviimisel **ei tohiks osalejad ei tunda end üksi**, samuti ei tohiks nad end tunda ainsate vastutajatena!
- Tuletage neile meelde, et **tugisüsteeme** võib sageli leida ootamatutest kohtadest ja et sageli võib neid inimeste poole pöördudes ise luua;
- Meenutage, et sageli on parimad inimesed, kellega probleeme arutada, **noored inimesed ise**. Julgustage neid jagama muresid ja mõtteid nende noortega, kelle eest nad hoolitsevad. Sel juhul täidavad nad oma kohust kaasata noori, kuid lisaks aitab see arendada tähtsaid oskusi ning luua usaldust ja vastutust;
- Julgustage neid **jagama koolituselt saadud mõtteid** oma kolleegidega ja juhtkonnaga, kui see tundub võimalik. Mõtete tilkhaaval lisamine inimeste teadvusse aitab neid vastuvõetavaks muuta ja normaliseerida; ning õhkkond, kus kõik töötavad laste õiguste nimel on parem nii lastele kui ka täiskasvanutele;
- Kui teil on võimalus organiseerida jätkukoolitust kas isiklikult või internetis, siis pakkuge see võimalus osalejatele välja. Samuti võiksite neid julgustada looma **tugigruppe** kohapeal: näiteks igakuised kohtumised kolleegidega, et arutada laste õigustega seotud teemasid;
- Tuletage neile meelde, et ei ole vaja tunda hirmu laste õigustega seotud tehniliste ja seaduslike aspektide ees või arvata, et nad peaksid kõiki neid aspekte põhjalikult tundma: laste õiguste keskmes olevad väärtused on **intuiitiivsed ja universaalsed** ning on suures osas needsamad väärtused, mis juba juhivad osalejate tööd;
- Teatage neile, et organisatsioonid, nagu SOS Lasteküla töötavad riiklikul tasandil ja koos erinevate institutsioonidega, et kaasata laste õigused **poliitikasse ja praktikasse**, sealhulgas tõstes teadlikkust ÜRO suuniste kohta.

Osalejad peavad tundma, et nad on osa suuremast üritusest!

- Tänage neid **hindamatu töö** eest, mida nad teevad. Tunnistage, et nende ees seisab **palju väljakutseid**. Kinnitage, et koolitusel arutatud mõtete kaasamine täiustab seda tööd, mida nad teevad ning **pakub suurt kasu** mitte ainult noortele, vaid ka neile enestele.

LISAD

Lisa 1

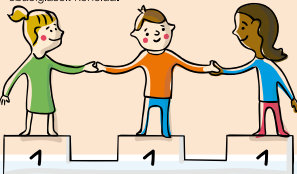
ÜRO lapse õiguste konventsioon (noortele mõeldud versioon)

“OLEN SAANUD ÕIGUSI”

1 Laps on alla 18-aastane inimene.

2 IGAL LAPSEL on õigused olenemata sellest, kes ta on, kes on ta vanemad, mis keelt ta räägib, mis usku ta on, kas ta on poiss või tüdruk, mis kultuuri ta kuulub, kas tal on puue, kas ta vanemad on rikkad või vaesed. Ühtegi last ei tohi üheski olukorras ebaõiglaselt kohelda.

3 Igas Sind puudutavas ettevõtmises peavad täiskasvanud tegema seda, mis on Sulle parim. Otsused tehakse peavad täiskasvanud mõtlema, kuidas nende otsused lapsi mõjutavad.

4 Riigil on kohustus tagada, et Sinu õigusi kaitsetakse. Nad peavad aitama Su perel Sinu õigusi kaitsta ja looma keskkonda, kus Sa saad kasvada ja mitmekülselt areneda.

5 Riik peab austama Sinu pere õigust ja kohustust Sind kasvatada ja juhendada ning Sinu eest hoolitseda arvestades Sinu vajadusi ja õigusi.

6 Sul on õigus elada.

7 Sul on õigus nimele ja kodakondsusele.

8 Sul on õigus identiteedile, st säilitada oma nimi, rahvus, kodakondsus jne, seda ei tohi keegi Sinult ära võtta.

9 Sul on õigus elada oma vanema(te)ga. Seda õigust võib piirata ainult juhul, kui Sinu vanemad kohtlevad Sind julmalt või ei hoolitse Sinu eest.

10 Kui Sa elad teises riigis kui Sinu vanemad, on Sul õigus kohtuda ja suhelda oma vanematega.

11 Sul on õigus olla kaitsitud inimröövi eest.

12 Sul on õigus avaldada oma arvamust kõigis Sind puudutavates küsimustes, täiskasvanud peavad Sind ära kuulama ja Sinu arvamusega arvestama.

13 Sul on õigus saada teavet ja jagada oma mõtteid teistega Sinule sobival viisil: rääkides, joonistades, kirjutades või muul moel. Seda tehakse ei tohi Sa teisi solvata ega neile kahju teha.

14 Sul on õigus oma usule ja töökspidamistele. Su vanemad peavad aitama Sul otsustada, mis on õige ja vale, ning mis on Sinu jaoks parim.

15 Sul on õigus moodustada ühinguid ja osaleda rahumeelsetel kogunemistel. Seejuures ei tohi aga chustada teiste inimeste õigusi ja vabadusi.

16 Sul on õigus oma eraelu ja perekonnale kaitsmisele.

17 Sul on õigus saada informatsiooni raadiost, ajalehtedest, raamatutest, arvutist ja teistest allikatest. Täiskasvanud peavad hoolitsema selle eest, et informatsioon toetab Sinu mitmekülselt arengut ja heaolu.

18 Sul on õigus olla oma vanema(te) poolt üles kasvatatud.

19 Sul on õigus olla kaitsitud vägivalda eest.

20 Sul on õigus saada erihooldust ja abi, kui Su vanemad ei hoolitse Su eest.

21 Sul on õigus hooldele ja kaitsmisele, kui Sa oled lapsendatud või elad kasuperes.

22 Kui Sa oled põgenik (Sind on sunnitud oma kodust lahkuma ja elama teises riigis) on Sul õigus erilisele kaitsmisele ja abile. Sul on õigus, et Sind koheldaks võrdset lastega, kes selles riigis elavad.

23 Kui Sul on puue, on Sul õigus erihoolitsusele ja abivahenditele, et Sa saaksid mitmekülselt areneda ja aktiivselt ühiskonnas osaleda.

24 Sul on õigus olla terve ja saada vajadusel arstiabi.

25 Kui Sa elad lastekodus, viibid pikalt ravi- või hoolitusasutuses, on Sul õigus „et Sinu elamis- ja ravitingimusi vaadataks regulaarselt üle, et need vastaksid Sinu vajadustele.

26 Sul on õigus sotsiaalsele turvaksusele, st saada riigipoolset toetust ja abi Sinu heaolu tagamiseks.

27 Sul on õigus Sinu arenguks vajalikele elutingimustele. Sinu vanemad peavad vastavalt oma võimetele ja rahalistele võimalustele need tingimused looma.

28 Sul on õigus haridusele.

29 Koolis antav haridus peab toetama Sinu vaimsete, füüsiliste ja sotsiaalsete võimete arengut.

30 Sul on õigus oma kultuurile, keelele ja usule.

31 Sul on õigus mängida ja puhata.

32 Sul on õigus olla kaitsitud töö eest, mis Sind vigastab, on Su tervisele kahjulik ja takistab hariduse omandamist. Kui Sa töötad, on Sul õigus olla turvalises keskkonnas ja saada õiglast tasu.

33 Sul on õigus kaitsmisele narkootikumide ja narkokaubanduse eest.

34 Sul on õigus olla kaitsitud seksuaalse väärkohtlemise eest.

35 Sul on õigus olla kaitsitud röövimise ja kaubitsemise eest.

36 Sul on õigus olla kaitsitud igasuguse ärakasutamise eest.

37 Sul on õigus olla kaitsitud igasuguse julma ja alandava kohtlemise ja karistamise eest.

38 Sul on õigus kaitsmisele sõjaohtkorras. Alla 15-aastaseid lapsi ei tohi sundida sõjaväkke minema või sõjas osalema.

39 Sul on õigus abile, kui Sa oled saanud vigastada. Sind on hoolitusse jäetud või halvasti koheldud.

40 Kui Sind kahtlustatakse või süüdistatakse seaduserikkumises või Sa oled rikunud seadust on Sul õigus inimväärsele kohtlemisele, õiglasel kohtupidamisele, ning saada vajaliku enda kaitsmisel.

41 Kui seadused Sinu riigis kaitsavad Sind paremini, kui artiklid siin konventsioonis, kehtivad Sinu jaoks Sinu riigi seadused.

42 Sul on õigus teada oma õigusi! Täiskasvanud peavad neid õigusi teadma ja neist Sulle teada andma.

43–54 Need artiklid räägivad sellest, mida täiskasvanud ja erinevad asutused peavad tegema, et tagada kõigile lastele nende õigused.

SOS Lasteküla Eesti Ühing tänab Lastekaitse liit MTÜ, et nad lubasid kasutada seda konventsiooni lapse sõbraliku teksti selle käsiraamatu jaoks. Käesolev tekst sai Lastekaitse liit valmis tänu EV Sotsiaalministeeriumi ja Rääda Barnen toetusele.

unicef

ÜRO lapse õiguste konventsioon:
www.sos-childrensvillages.org

Lisa 2

ÜRO laste asendushoolduse juhised

Põhiline alus asendushooldusel olevate laste ja perekonnast lahutamise ohus elavate laste õiguste mõistmiseks on lapse õiguste konventsioon (LÕK). Kuna sageli esines nende laste õiguste rikkumisi, siis selle vältimiseks koostati ÜRO laste asendushoolduse juhised. Need juhised kiideti üksmeelselt heaks ÜRO Peaassamblee poolt 2009. aastal. Juhised pakuvad usaldusväärseid juhtööre laste õiguste rakendamiseks vastavalt lapse õiguste konventsioonile.

ÜRO juhised on peamiselt mõeldud poliitika kujundajatele ja pakuvad konkreetseid juhiseid nii poliitikate kui praktika paremaks muutmiseks: nad rõhutavad valitsuse ülelüdist vastutust asendushoolduse ja sotsiaalhoolekande süsteemi registreerimise, tunnustamise ja järelvalve regulatiivse raamistiku loomisel.

Juhised on siiski kasulikud ka praktikutele. Juhised rõhutavad selgelt, et kutselistele asendushoolduse töötajatele tuleb tagada koolitus ja tugi, et neil oleksid teadmised ja oskused võimalikult kvaliteetse asendushoolduse pakkumiseks. Näiteks, asendushoolduse töötajad peaksid julgustama noorte aktiivset osalemist, nad peaksid mõistma vajadust austada laste seisukohti otsuste tegemisel, mis mõjutavad nende elu, ja nad peaksid teavitama lapsi nende õigustest ning toetama nende täielikku arengut.

Juhised ja nende mõju poliitikatele ja praktikale võib kokku võtta mõningate põhimõtete ja lähenemiste abil:

Vajalikkuse põhimõte

- Ühtki last ei tohi paigutada asendushooldusele, kui on võimalik toetada tema bioloogilist perekonda;
- Perekonnast eraldamine peab olema viimane võimalus;
- Kõige olulisem on päritolu perekonna tugevdamine, et hoida ära perekonnast eraldamist ja toetada taasühendamist!

Sobivuse põhimõte

- Kui „vajalikkus“ on kindlaks tehtud, siis lapsele asendushoolduse vormi valimine peab vastama konkreetse lapse vajadustele, või laste vajadustele, kui tegu on õdede ja vendadega.
- Kõik asendushoolduse vormid peavad vastama kvaliteedistandarditele, peavad austama ja edendama laste õigusi ning pakkuma sobivat individualiseeritud hooldust ja tähelepanu.

Lapse parimad huvid

- Kõikides „vajalikkuse“ ja „sobivuse“ üle otsustamise protseduurides on vajalik tagada tõhus lapse osalemine ja juhtumipõhiselt lapse huvide kindlakstegemine, või laste huvide kindlakstegemine, kui tegu on õdede ja vendadega.

Valikuvõimalused

- Üks ja sama lahendus ei sobi kõigile! Kättesaadav peab olema mitmekesine valik asendushoolduse võimalusi, et tagada sobilik ja juhtumipõhine reageerimine.

Mittediskrimineerimine

Juhised käsitlevad diskrimineerimisalaseid probleeme, mis põhjustavad laste asendushooldusele paigutamist ja võivad neid mõjutada hooldusel viibimise ajal:

- Juhised märgivad, et perekonnast lahutamine võib toimuda paljude üksikute või mitmekordsete tegurite tagajärjel, mis sageli tulenevad diskrimineerimisest rahvaskuuluvuse, usu, soo või puude tõttu. Juhised rõhutavad selgelt, et vaesus ei tohi kunagi olla peamine mõjutegur asendushooldusele paigutamisel.
- Juhised toetavad mittediskrimineerimist perekonna ja või lapse hoolduse ja sotsiaalhoolekandesüsteemiga suhtlemise kõigil tasanditel. Kui vajatakse tuge, siis kõigil laste ja nende perekondadel peab olema võrdne juurdepääs teenustele olenemata nende staatusest või asjaoludest.

Märkus:

Väljaanne „Liikudes edasi: laste asendushoolduse juhiste rakendamine“ pakub kasulikke nõuandeid ÜRO juhiste rakendamiseks. See asub: <http://www.alternativecareguidelines.org>

Lisa 3

Inimõiguste ülddeklaratsioon, lühendatud versioon (vastu võetud ja välja kuulutatud ÜRO Peaassamblee poolt 10. detsembril 1948)

Artikkel 1 – Õigus võrdsusele

Artikkel 2 – Diskrimineerimise keelamine

Artikkel 3 – Õigus elule, vabadusele ja isikupuutumatus

Artikkel 4 – Orjuse keelamine

Artikkel 5 – Piinamise või alandava kohtlemise keelamine

Artikkel 6 – Õigus oma õigussubjektsuse tunnustamisele

Artikkel 7 – Õigus võrdsusele seaduse ees

Artikkel 8 – Õigus nõuda menetlust pädevas kohtus

Artikkel 9 – Meelevaldse vahistamise ja väljasaatmise keelamine

Artikkel 10 – Õigus ausale ja avalikule asja arutamisele kohtus

Artikkel 11 – Õigus süütuks pidamisele, kuni süü ei ole tõendatud kohtus

Artikkel 12 – Era- ja perekonnaellu. Kodupuutumatusse või kirjavahetusse meelevaldselt sekkumise keelamine

Artikkel 13 – Õigus riigi piires vabalt liikuda ja riigist lahkuda

Artikkel 14 – Õigus tagakiusamise korral taotleada varjupaika teistes riikides

Artikkel 15 – Õigus kodakondsusele ja õigus kodakondsust vahetada

Artikkel 16 – Õigus abielluda ja luua perekond

Artikkel 17 – Õigus omada vara

Artikkel 18 – Mõtte- ja usuvabadus

Artikkel 19 – Arvamuse ja informatsioonivabadus

Artikkel 20 – Õigus rahumeelselt koguneda ja vabalt ühineda

Artikkel 21 – Õigus võtta osa oma riigi valitsemisest ja vabadel valimistel

Artikkel 22 – Õigus sotsiaalsetele tagatistele

Artikkel 23 – Õigus töötada ja vabalt valida elukutset ja õigus astuda ametiühingutesse

Artikkel 24 – Õigus puhkusele ja vaba aja veetmisele

Artikkel 25 – Õigus piisavale elatustasemele

Artikkel 26 – Õigus haridusele

Artikkel 27 – Õigus osa võtta ühiskonna kultuurielust

Artikkel 28 – Õigus sotsiaalse elu korraldusele, mis võimaldab sätestatud õigusi kasutada

Artikkel 29 – Kohustused ühiskonna ees, kuna see võimaldab isiksuse vaba ja täielikku arengut

Artikkel 30 – Riigi või üksikisikute keelamine sekkuda ülalpool mainitud õigustesse

Lisa 4

Hinnangu ja hindamise blankett

Esimene blankett tuleks võimaluse korral täita enne koolitust.

Eelhinnangu blankett

Palun täitke see blankett nii ausalt, kui võimalik: **selle eesmärk on anda koolitajatele pilt grupist tervikuna ja hinnata koolituse tõhusust.**

Nimi: _____

Asutus: _____

1. Kuidas te hindaksite oma teadmisi laste õiguste alal? Palun märkige ära üks lahter.

Suurepärased	Väga head	Keskmiised	Üsna head	Väga algelised või puuduvad
☐	☐	☐	☐	☐

2. Kui sageli te viitate laste õigustele oma töös? Palun märkige ära üks lahter.

Kogu aeg / iga päev	Küllalt sageli	Küllalt sageli	Mitte väga sageli	Mitte kunagi / peaaegu mitte kunagi
☐	☐	☐	☐	☐

3. Palun näidake, millisel määral te nõustute järgnevate väidetega. Märkige ära üks vastus.

“Laste õigused on asjakohased minu igapäevases töös.”

Täiesti nõus	Enamjaolt nõus	Enamjaolt ei ole nõus	Üldse ei ole nõus	Ei ole kindel
☐	☐	☐	☐	☐

“Laste õiguste mõistmine on abiks täiskasvanutele, kes töötavad asendushoolduse alal.”

Täiesti nõus	Enamjaolt nõus	Enamjaolt ei ole nõus	Üldse ei ole nõus	Ei ole kindel
☐	☐	☐	☐	☐

Palun selgitage lühidalt oma vastuseid kahele eelmisele väitele:

“Minu töös lastega/noortega on mõned valdkonnad, kus laste õigused ei ole olulised.”

Täiesti nõus	Enamjaolt nõus	Enamjaolt ei ole nõus	Üldse ei ole nõus	Ei ole kindel
☐	☐	☐	☐	☐

Palun selgitage lühidalt oma vastust:

“Kõik asendushooldusel olevad lapsed peaksid oma õigusi hästi mõistma.”

Täiesti nõus	Enamjaolt nõus	Enamjaolt ei ole nõus	Üldse ei ole nõus	Ei ole kindel
☐	☐	☐	☐	☐

Palun selgitage lühidalt oma vastust:

Palun lisage veel kommentaare, mis teie arvates on võiksid olla tähtsad või asjakohased:

Selle blanketi täidavad osalejad koolituse lõpus.

Hindamisblankett

Palun täitke see blankett võimalikult ausalt: **selle eesmärk on hinnata koolituse tõhusust ja aidata meil seda kohandada tulevastele gruppidele.**

Nimi: _____

Asutus: _____

Esimene osa küsimustest sisaldus ka eelhinnangu blanketis. Palun vastake uuesti nüüd, kui olete kursuse läbinud:

1. Kuidas te hindaksite oma teadmisi laste õiguste alal? Palun märkige ära üks lahter.

Suurepärased	Väga head	Keskmised	Üsna head	Väga algelised või puuduvad
☐	☐	☐	☐	☐

2. Palun näidake, millisel määral te nõustute järgnevate väidetega. Märkige ära üks vastus.

“Laste õigused on asjakohased minu igapäevases töös.”

Täiesti nõus	Enamjaolt nõus	Enamjaolt ei ole nõus	Üldse ei ole nõus	Ei ole kindel
☐	☐	☐	☐	☐

“Laste õiguste mõistmine on abiks täiskasvanutele, kes töötavad asendushoolduse valdkonnas.”

Täiesti nõus	Enamjaolt nõus	Enamjaolt ei ole nõus	Üldse ei ole nõus	Ei ole kindel
☐	☐	☐	☐	☐

Palun selgitage lühidalt oma vastuseid kahele eelnevale väitele (kui olete oma meelt muutnud):

“Minu töös noortega on mõned valdkonnad, kus laste õigused ei ole olulised.”

Täiesti nõus	Enamjaolt nõus	Enamjaolt ei ole nõus	Üldse ei ole nõus	Ei ole kindel
☐	☐	☐	☐	☐

Palun selgitage lühidalt oma vastust (kui olete oma meelt muutnud):

“Kõik asendushooldusel olevad lapsed peaksid oma õigusi hästi mõistma.”

Täiesti nõus	Enamjaolt nõus	Enamjaolt nõus	Üldse ei ole nõus	Ei ole kindel
☐	☐	☐	☐	☐

Palun selgitage lühidalt oma vastust (kui olete oma meelt muutnud):

Küsimused koolituse kohta:

1. Palun hinnake järgnevat skaalal 1 – 5

1	2	3	4	5
Suurepärane	Väga hea	Hea / keskmine	Mitte väga hea	Mitte üldse hea

Koolitus üldiselt

Esitluste/informatsiooni kvaliteet

Kursuse kasulikkus teie töö jaoks

Võimalused osalejatevaheliseks suhtlemiseks ja kogemuste vahetamiseks

Praktiline korraldus

Palun lisage soovi korral veel kommentaare:

2. Palun nimetage meile üks idee sellelt kursuselt, mille te tahaksite tööle naastes oma kolleegidele edasi anda:

3. Palun nimetage meile üks asi, mida te püüate teha või teete teisiti tänu sellele kursusele:

4. Kas teil on soovitusi tulevaste kursuste tarbeks, mida sooviksite meiega jagada?

Veel kommentaare:
